

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo
univerzitetnega programa

**URESNIČEVANJE LOKALNE DEMOKRACIJE NA PRIMERU
OBČINE ŠKOFJA LOKA**

Kandidatka: Jana Kocjančič
Št. indeksa: 040/36863

Mentor: dr. Marjan Brezovšek

Ljubljana, januar 2009

POVZETEK

Moje diplomsko delo obravnava lokalno demokracijo v segmentu, ki mu rečemo posredne in neposredne oblike sodelovanja občanov.

Pod pojmom sodelovanja občanov v lokalnem javnem življenju poleg neposrednega (zbori, referendumi, ljudska iniciativa) in posrednega (volitve) sodelovanja občanov pri odločanju, razumemo tudi oblike in načine posvetovanja organov samoupravnih lokalnih skupnosti z občani, nevladnimi organizacijami in drugimi oblikami tako imenovane civilne družbe. Predpogoj za zagotavljanje sodelovanja občanov v lokalnem javnem življenju sta javnost dela organov lokalne skupnosti in njene uprave ter učinkovit sistem zagotavljanja pravice do informacij javnega značaja v lokalni samoupravi.

Slovenija spada med države, kjer se neposredna demokracija v praksi premalo uresničuje. V prihodnje je potrebno odkriti nove možnosti in izzive, ki bi prispevali k večji udeležbi občanov v lokalnem javnem življenju.

KLJUČNE BESEDE: demokracija, posredna in neposredna demokracija, udeležba državljanov, lokalna skupnost, participacija, lokalna samouprava, politična participacija, občina Škofja Loka.

SUMMARY

In my diploma I have dealt with local democracy in its segment, which is specified as indirect and direct forms of citizen participation.

Apart from direct (assemblies, referendum, people's initiative) and indirect (election) participation of citizens at decision-making citizen participation also includes forms and ways of consultation between organs of local self-government bodies and citizens, nongovernmental organizations and other forms of so-called civil society.

Slovenia is one of the countries where direct democracy is generally not sufficiently realised in practice. In future it is necessary to put more effort in the development of new possibilities and challenges which could stimulate the members to engage more in local public life.

KEY WORDS: democracy, direct and indirect democracy, citizen participation, local community, municipality, participation, local self-government, political participation, the Municipality of Škofja Loka.

KAZALO

1	UVOD	1
1.1	UPORABLJENE METODE RAZISKOVANJA	1
1.2	STRUKTURA DIPLOMSKE NALOGE	2
2	OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV	3
2.1	LOKALNA SKUPNOST	3
2.2	LOKALNA SAMOUPRAVA	4
2.3	LOKALNA DEMOKRACIJA	5
2.4	PARTICIPACIJA NA LOKALNI RAVNI	6
3	ZAKONSKI OKVIRI LOKALNE DEMOKRACIJE	9
3.1	USTAVA RS	9
3.2	EVROPSKA LISTINA LOKALNE SAMOUPRAVE	9
3.3	ZAKON O LOKALNI SAMOUPRAVI	10
4	EU IN PARTICIPACIJA NA LOKALNI RAVNI	11
4.1	SVET EVROPE	11
4.2	ORGANI SE	11
4.3	SVET EVROPE IN LOKALNA DEMOKRACIJA	12
4.4	PRIPOROČILO (2001)19 ODBORA MINISTROV DRŽAVAM ČLANICAM O SODELOVANJU DRŽAVLJANOV PRI LOKALNEM JAVNEM ŽIVLJENJU	13
4.5	MELLS	14
5	OBLIKE LOKALNE DEMOKRACIJE	16
5.1	NEPOSREDNO ODLOČANJE	16
5.1.1	Referendum	16
5.1.1.1	Predhodni referendum	18
5.1.1.2	Svetovalni referendum	18
5.1.1.3	Naknadni referendum	19
5.1.2	Ljudska iniciativa	20
5.1.3	Zbori občanov	21
5.1.4	Druge oblike	22
5.2	POSREDNO ODLOČANJE	22
5.2.1	Volitve župana	23
5.2.2	Volitve članov občinskega sveta	24
5.2.3	Volitve v svete krajevnih, vaških in četrtnih skupnosti	25
6	PARTICIPACIJA MLADIH PRI ODLOČANJU V OBČINI	27
6.1	POLITIČNA AKTIVNOST MLADIH	28
6.2	SPODBUJANJE SODELOVANJA MLADIH V LOKALNEM ŽIVLJENJU	30

7	PREDSTAVITEV OBČINE ŠKOFJA LOKA.....	31
7.1	ORGANI OBČINE ŠKOFJA LOKA.....	32
7.1.1	Nadzorni odbor.....	32
7.1.2	Občinski svet in njegovo delovanje.....	33
7.1.3	Župan.....	34
7.1.4	Občinska uprava	35
7.2	KRAJEVNE IN VAŠKE SKUPNOSTI	37
8	URESNIČEVANJE LOKALNE DEMOKRACIJE V OBČINI ŠKOFJA LOKA..	38
8.1	POSREDNO URESNIČEVANJE LOKALNE DEMOKRACIJE	38
8.1.1	Primerjava volilne udeležbe na lokalni in državni ravni	39
8.1.2	Volitve župana v občini Škofja Loka	41
8.1.3	Volitev članov občinskega sveta in krajevnih skupnosti Občine Škofja Loka	43
8.2	NEPOSREDNO URESNIČEVANJE LOKALNE DEMOKRACIJE.....	44
8.2.1	Referendum	45
8.2.2	Zbor občanov	48
8.2.3	Civilna iniciativa	49
9	ANALIZA ANKETE O UDELEŽBI OBČANOV PRI LOKALNI DEMOKRACIJI	51
10	ZAKLJUČEK	59
	LITERATURA	61
	VIRI	63
	SEZNAM SLIK IN TABEL	66
	SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC	67
	PRILOGA 1: Rezultati ankete o politični aktivnosti mladih	68
	PRILOGA 2: Rezultati vprašalnika o sodelovanju občanov pri lokalni demokraciji	72
	IZJAVA O AVTORSTVU IN NAVEDBA LEKTORJA	76

1 UVOD

Osamosvojitve Slovenije kot države 1991 leta je pomenila uvedbo parlamentarne demokracije, le-to pa je imelo za posledico tudi ponovni začetek lokalne samouprave. Pravica do lokalne samouprave je namreč eno od temeljnih načel demokratične ureditve in je vnesena v ustavo.

Lokalna samouprava je eden od stebrov demokracije in zelo pomembno merilo za presojo demokratičnega razvoja države. Sodelovanje občanov v lokalni samoupravi in odločanje v okviru lokalne samouprave je izjemnega pomena. Njeno sodelovanje vpliva na razvoj demokratizacije v lokalni samoupravi. Pravica državljanov sodelovati pri opravljanju javnih zadev je eno demokratičnih načel, ki je skupno vsem državam članicam Sveta Evrope (v nadaljevanju SE).

Vsebina diplomske naloge podrobno opisuje uresničevanje lokalne demokracije, kar je razvidno že iz samega naslova. Če predmet proučevanja opredelim še ožje, me bo zanimalo predvsem, katere oblike sodelovanja in odločanja v Republiki Sloveniji (v nadaljevanju RS) so na voljo občanom na lokalni ravni.

Namen moje diplomske naloge je predstavitev posredne in neposredne demokracije, kar bom podkrepila tudi s praktičnimi primeri. Cilj diplomske naloge tako izhaja iz naslednjih postavljenih hipotez:

- Volilna pravica za vključevanje v družbeno življenje se večini državljanom zdi pomembna. Kljub temu pa vedno manj sodelujejo pri lokalni demokraciji, aktivno se ne udeležujejo referendumov in ostalih oblik sodelovanja, so nezaupljivi in izgubljajo zaupanje v izvoljene predstavnike.
- Za večino mladih je značilna nizka udeležba na volitvah, nezanimanje za sodelovanje v lokalni demokraciji, majhen interes za politična vprašanja, pasivnost v odnosu do politične oblasti.
- Internet prispeva k večjemu sodelovanju ljudi v lokalni skupnosti.

1.1 UPORABLJENE METODE RAZISKOVANJA

Pri izdelavi diplomske naloge sem si pomagala s primarnimi in sekundarnimi viri. Pri slednjih sem pregledala in povzela iz strokovne literature z obravnavanega področja. Pregledala sem referenčno literaturo o lokalni demokraciji, ki mi je omogočila natančnejši pogled v problematiko in širino problema, ki ga obdelujem v diplomski nalogi. Za namen diplomske naloge sem se poslužila tudi empiričnega raziskovanja. Izdelala sem anketo, ki sta ponudili nekaj konkretnih odgovorov na zastavljena vprašanja. Skušala sem čim bolj kritično uporabiti svoje znanje, pridobljeno med

študijem, in znanje ter izkušnje iz dostopne domače in tuje literature kot tudi praktične izkušnje.

1.2 STRUKTURA DIPLOMSKE NALOGE

Obravnavana tematika je razdeljena na 10 poglavij. Po uvodnem delu so v drugem poglavju opredeljeni temeljni pojmi, ki so za diplomsko nalogo bistvenega pomena. Najprej podam definiciji lokalne skupnosti in lokalne samouprave, kot ju razumejo in opisujejo različni avtorji. Nato pojasnim pojem participacije, lokalne demokracije, ki je rdeča nit mojega diplomskega dela, v nadaljevanju pa opredelim pravne predpise s področja lokalne samouprave.

Četrto poglavje govori o Evropski uniji (v nadaljevanju EU), SE in njegovih organih. Poleg tega so navedeni tudi cilji Evropske listine lokalne samouprave (v nadaljevanju MELLIS) in priporočilo Odbora ministrov državam članicam o sodelovanju državljanov pri lokalnem javnem življenju.

Nadalje v petem poglavju predstavim oblike lokalne demokracije, ki se uporabljajo na lokalni ravni. Na podlagi Zakona o lokalni samoupravi (v nadaljevanju ZLS) lahko občani sodelujejo pri upravljanju neposredno na zborih občanov, z referendumom in ljudsko iniciativo ter posredno z volitvami.

Na internetno stran www.createsurvey.com sem postavila anketo z naslovom »Politična aktivnost mladih«. Rezultate in obrazložitev ankete predstavim v šestem poglavju, anketo v diplomsko delo vključim kot prilogo.

V nadaljevanju predstavim občino Škofja Loka, shematično prikažem njene organe in njihovo delo.

V osmem poglavju povem kako se uresničuje lokalna demokracija v občini Škofja Loka in to podprem s konkretnimi primeri.

V devetem poglavju predstavim in analiziram rezultate ankete z naslovom: Vprašalnik o udeležbi občanov pri lokalni demokraciji.

V zadnjem poglavju so povzete najpomembnejše ugotovitve in spoznanja diplomske naloge.

2 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV

2.1 LOKALNA SKUPNOST

Malo je družbenih pojavov, ki so tako očitni v družbeni stvarnosti, in jih vsakodnevno doživljamo s tolikšno intenzivnostjo, obenem pa so – zaradi svoje raznolikosti v odnosu do kraja in časa – tako težko opredeljive, kot je to lokalna skupnost. Zato ni nič narobe, če bi rekli, da obstaja toliko opredelitev pojma lokalna skupnost, kolikor je avtorjev, ki se ukvarjajo s to problematiko (Šmidovnik, 1995, str. 17). Samo v angleškem jezikoslovnem področju namreč obstaja 94 različnih opredelitev tega pojma.

Lokalna skupnost v precej večji meri vpliva na življenje in bivanje posameznika kot država sama. Spremlja ga tako rekoč od rojstva do smrti, saj poskrbi za primarno zdravstveno varstvo, organizacijo vrtcev in osnovnih šol, športnih objektov ter domov za ostarele, vmes pa še za neprofitna stanovanja, izgradnjo cest, kanalizacijo, vodovoda, ulično razsvetljavo in še in še. Večina pomembnejših odločitev, ki se tičejo posameznika in njegovega delovanja, so večinoma sprejete na lokalni ravni. Merkl (v: Šmidovnik, 1995, str. 110) meni, da je državljan v lokalni skupnosti, za razliko od države, subjekt upravljanja, kar pomeni, da občani odločajo o zadevah sami. V lokalni skupnosti občani nastopajo kot gospodarji v svojih organizacijah, preko katerih rešujejo svoje probleme. Dejstvo je, da so zadeve lokalne samouprave ljudem mnogo bližje in razumljivejše od odločanja o državnih zadevah, saj gre za odločanje o zadevah lokalnega pomena, ki zadevajo vse prebivalce določene lokalne skupnosti.

Po Vlaju (1998, str. 17) lokalna skupnost ni pravni pojem, ampak je družbeni pojav, ki obstaja neodvisno od naše normativne volje. Gre za naravno skupnost, ki nastane na posameznem ožjem ozemlju kot posledica nujnosti uresničevanja določenih skupnih interesov ljudi, pogojenih s skupnim bivanjem na tem območju. Lokalna skupnost je tista teritorialna skupnost, kjer se na najnižji ravni pojavljajo določene skupne potrebe prebivalstva, ki jih je možno reševati le skupno. Lokalne skupnosti so naravne skupnosti, ki so nastale z zgodovinskim razvojem. Imamo skupnosti na zelo majhnem ali na zelo velikem prostoru. Drugi element lokalne skupnosti so ljudje, ki jih v skupnost povezujejo potrebe. Te so na podeželju drugačne od potreb prebivalcev v mestu. Zadovoljevanje teh potreb zahteva določene dejavnosti, njihovo izvajanje pa je pogoj za nastanek določene organizacijske strukture. Torej, bistveni elementi lokalne skupnosti so: določeno ozemlje; ljudje, ki so naseljeni na tem ozemlju; skupne potrebe in interesi teh ljudi; dejavnosti za zadovoljevanje teh potreb ter zavest ljudi o skupnosti, ki ji pripadajo (Vlaj, 1998, str. 17).

Pravno urejena razmerja v lokalni skupnosti na področju odločanja o skupnih zadevah sestavljajo lokalno samoupravo. V primerjavi z lokalno skupnostjo, ki je dejanski družbeni pojav, je lokalna samouprava normativna institucija.

2.2 LOKALNA SAMOUPRAVA

Pojem lokalna samouprava pomeni več kot zgolj lokalno skupnost; pomeni lokalno skupnost, ki ima status samouprave. Lokalna skupnost je zgolj nosilec (lokalne) samouprave, njen subjekt; (lokalna) samouprava pa je pravnosistemska institucija, ki opredeljuje položaj lokalne skupnosti. To definicijo je podal Šmidovnik (1995, str. 27).

V 20. stoletju je lokalna samouprava izjemno napredovala. Vlaj (2006, str. 15) ugotavlja, da je postala pokazatelj demokratičnosti posameznega sistema in prispevala k stabilnosti in varnosti v Evropi. Tudi pri opredelitvi pojma lokalne samouprave se srečamo s težavo, saj v teoriji ni enotne definicije; obstaja toliko definicij, kolikor je avtorjev. Lahko pa rečemo, da je lokalna samouprava avtonomno javnopravno področje, ki je temelj vsake demokratične ureditve.

Po Vlaju (2005, str. 1) lokalna samouprava ni sama sebi namen. Namenjena je ljudem in zadovoljevanju njihovih potreb. Sodobna lokalna samouprava zagotavlja zlasti javne službe, kot so oskrba z elektriko, plinom, vodo, odvoz smeti, javni prevoz, telekomunikacije, obenem pa zagotavlja demokratični nadzor in vpliv lokalne skupnosti na te službe. Lokalna samouprava zagotavlja naprave in objekte, potrebne za uresničevanje svojih nalog: stanovanja, zdravstvene prostore, domove za ostarele, predšolske šole, šole, idr.

Po definiciji MELLIS (Ur. l. RS – MP, št. 15/1996), je lokalna samouprava pravica in sposobnost lokalnih oblasti, da v mejah zakona in z lastno odgovornostjo opravljajo bistveni del javnih zadev v korist lokalnega prebivalstva (3. čl. MELLIS).

Cilji uvedbe lokalne samouprave v RS (po Vlaju, 2006, str. 13) so zlasti:

- kakovostnejše življenje ljudi v lokalnih skupnostih,
- soodločanje ljudi: demokratične lokalne volitve, referendumi, zbori občanov, državljanska iniciativa, pa tudi nove oblike in načini za aktiviranje civilne družbe na lokalni ravni,
- racionalna in učinkovita lokalna uprava (lokalni menedžment),
- enakomernejši razvoj vse skupnosti (uresničevanje načel subsidiarnosti in decentralizacije),
- uveljavitev lokalne demokracije kot bistvenega elementa parlamentarne demokracije, ki temelji na načelih demokracije in decentralizacije oblasti,
- vnovična ugotovitev in uveljavitev identitete klasične občine in drugih oblik lokalne samouprave,
- uvedba pokrajin,
- primerljivost z evropskimi standardi.

2.3 LOKALNA DEMOKRACIJA

Lokalna samouprava je pokazatelj demokratičnosti države, po kriterijih SE temeljni kamen vsake demokracije. Dokumenti SE (pa tudi EU) čedalje bolj govore o potrebi po krepitevi lokalne in regionalne demokracije, pri čemer v ospredje postavljajo državljana, kateremu morajo biti namenjene vse dejavnosti v lokalnih skupnostih. »Gre za kakovost njegovega življenja, za naravnost javnih služb na njegove potrebe in interese. Lokalna demokracija je splet neposrednega odločanja prebivalcev in predstavniške demokracije. Če ni neposrednega odločanja prebivalcev na lokalni ravni, ni mogoče govoriti o lokalni samoupravi«, pravi Vlač (2002, str. 62). Lokalna demokracija in participacija sta tako tesno povezani, da se zdita skoraj identični. Načelo participacije oziroma udeležbe državljanov pri odločanju na lokalni ravni je najstabilnejša podlaga legitimiranja institucij na lokalni ravni. Demokratični ideal pri lokalnem upravljanju predstavlja aktivno udeležbo državljanov pri odločanju o lokalnih zadevah, kot cilj po sebi in kot sredstvo za krepitev demokracije v širši družbi. Participacija državljanov na lokalni ravni predstavlja stvarno možnost vplivanja na odločitve, povezani z njihovimi vsakdanjimi interesi in potrebami, zmanjševanje razkoraka med vladajočimi in vladanimi, oblikovanje občutka solidarnosti v lokalni skupnosti in drugo (po Brezovšku, 2005, str. 10).

Sodobne demokracije temeljijo na načelu ljudske suverenosti, po katerem je nosilec suverene oblasti samo ljudstvo. Z načelom ljudske suverenosti se izraža zamisel tudi o tem, da vsa oblast v državi izhaja iz ljudstva in pripada ljudstvu ter da nosilci oblasti delujejo kot predstavniki ljudstva. Iz načela ljudske suverenosti izhaja tudi načelo demokratične države. Demokratična je tista državna ureditev, v kateri vsa oblast izhaja iz ljudstva in se izvaja v njegovem interesu. V demokraciji lahko vladajo samo tisti, ki jih je izvolilo ljudstvo, ki so mu tudi odgovorni (Grad, 2001, str. 100).

S teoretičnega vidika ločimo dve osnovni participatorni obliki lokalne demokracije. Prva je posredna lokalna demokracija, pri kateri gre predvsem za odločanje preko organov, izvoljenih na lokalnih volitvah. Poleg teh, klasičnih oblik lokalne demokracije, pa poznamo tudi novejše, moderne oblike lokalne demokracije in politične participacije, med njimi so gotovo najbolj znane e-volitve, epeticija, e-referendum,...; ob tem pa velja, da so klasične oblike lokalne demokracije in participacije pravzaprav temeljni pogoj in podlaga (možnosti) nastanku modernejših oblik in form.

Poseben vidik posredne lokalne demokracije je relacija med organi lokalne samouprave in javnostjo. Komunikacija med izvoljenimi lokalnimi organi in lokalnimi funkcionarji na eni ter javnostjo na drugi strani je namreč ključnega pomena za doseganje višje stopnje javnega interesa. V smislu lokalne demokracije bi morala biti tovrstna komunikacija obvezno dvosmerna, čeprav je vse (pre)pogosto zaznati le enosmerno komunikacijo. Publikacija »Citizens as partners« ločuje med tremi koncepti odnosa med politično oblastjo in državljanji z vidika participacije slednjih v procesih oblikovanja in sprejemanja javnih (lokalnih) politik.

Ti koncepti so:

- Informiranje, ki je enosmeren odnos, pri katerem politična oblast ustvarja in posreduje informacije državljanom, le-ti pa jih potem uporabljajo. Informiranje pokriva tako pasivni dostop do informacij (podajanje informacij na zahtevo državljanov) kot tudi aktivni dostop (politična oblast sama posreduje določene informacije – dostop do registrov, javne objave, razpisi, spletne strani,...).
- Posvetovanje, ki je dvosmeren odnos, v katerem državljani zagotavljajo oziroma podajajo politični oblasti določeno povratno informacijo. Posvetovanje temelji na tem, da politična oblast opredeli temo oziroma področje, na katerem si želi pridobiti mnenje državljanov, zagotavlja pa tudi dostop do informacij, ki jih državljani potrebujejo, da bi pri tem sodelovali.
- Aktivna participacija, ki je odnos, temelječ na partnerstvu med državljani in politično oblastjo, pri katerem se državljani aktivno vključujejo v opredeljevanje procesa in vsebine oblikovanja, sprejemanja in uresničevanja javnih (lokalnih) politik (glej Končno poročilo Ciljnega raziskovalnega poročila, Lokalna demokracija v RS).

Samouprava prebivalcev v lokalni skupnosti predvideva, da se temeljne in najpomembnejše odločitve ne sprejemajo samo posredno prek predstavnikov v organih lokalne skupnosti, temveč da jih neposredno predlagajo in sprejemajo tudi prebivalci sami.

Druga vrsta je neposredna lokalna demokracija, ki vključuje štiri temeljne, oblike:

- zbor občanov,
- referendum,
- ljudska iniciativa,
- peticija.

Iz narave lokalne samouprave izhaja, da je pravica do neposrednega sodelovanja prebivalcev pri odločanju o najpomembnejših vprašanjih v lokalni skupnosti neločljiv del ustavne pravice do lokalne samouprave. To določa 9. člen Ustave RS.

2.4 PARTICIPACIJA NA LOKALNI RAVNI

Pri opredeljevanju pojma participacija moramo biti pozorni na to, da ločimo med politično participacijo in participativno demokracijo.

V slovarju SSKJ pojem participacija pomeni (so)delovanje, udeležbo, prisotnost, interakcijo znotraj družbene skupine ali globalne družbe. Za participacijo lahko trdimo, da je osrednje vprašanje politike in demokracije.

Brezovšek (1995, str. 202) meni, da gre pri splošni opredelitvi participacije za dejavnosti (aktivnosti), kjer je posameznik z drugimi udeležen ali sodeluje v nekaterih družbenih procesih ali skupnih prizadevanjih.

Politična participacija pa pomeni udeležbo v procesu vladanja in priložnost za državljane, da so udeleženi v procesu, s katerim se izbirajo politični voditelji ter uresničujejo vladne politike. Politično participacijo je moč opredeliti kot prostovoljno osebno sodelovanje v političnih zadevah.

Kot **glavne oblike politične participacije** Brezovšek (1995, str. 203) našteva:

- glasovanje na lokalnih in državnih volitvah,
- glasovanje na referendumih,
- agitiranje in sodelovanje v volilni kampanji,
- aktivno članstvo v politični stranki,
- aktivno članstvo v skupini pritiska,
- sodelovanje v političnih demonstracijah, štrajkih s političnimi cilji in podobne aktivnosti za spremembo javnih zadev,
- različne oblike državljanske nepokorščine, kot je na primer odklonitev plačila davkov ali pa držanje predpisanega reda,
- članstvo v vladnih svetovalnih organih,
- članstvo v potrošniških svetih za industrijo v javni lasti,
- klientelistična vključenost v uresničevanje socialne politike,
- različne oblike skupnega delovanja, na primer glede okoljevarstvenih problemov na lokalni ravni.

Participativna demokracija je proces, ki poudarja široko participacijo (odločanje) volivcev pri upravljanju političnih sistemov. Medtem ko izvor besede demokracija kaže na udeležbo državljanov pri odločitvah, tradicionalne reprezentativne demokracije omejujejo participacijo državljanov na volitve, dejansko vladanje pa prepuščajo politikom.

Participativna demokracija si prizadeva vsem članom skupnosti dati možnost sodelovati pri odločanju in razširiti krog ljudi, ki imajo dostop do takšnih možnosti. Ker je za uspeh celotnega procesa odločanja potrebnih veliko informacij, lahko tehnologija veliko pripomore k omogočanju participativnih modelov. Predvsem mlajši družboslovni znanstveniki in raziskovalci povezujejo koncept participativne demokracije z novimi možnostmi računalniške tehnologije. V tujini so strokovnjaki to relativno novo polje političnega delovanja poimenovali s pojmi e-demokracija, teledemokracija, računalniška demokracija, neposredna demokracija, direktna demokracija in podobno (http://sl.wikipedia.org/wiki/Participativna_demokracija).

Temelj participativne demokracije je sodelovanje javnosti v procesu odločanja in upoštevanje njenega mnenja. Bistvene značilnosti participativne demokracije so:

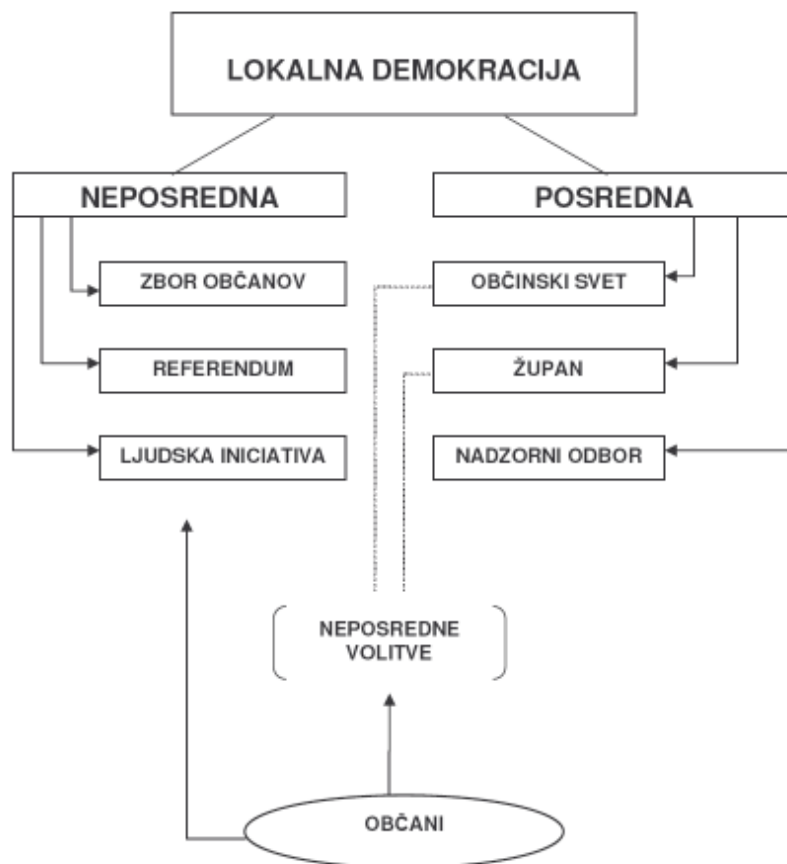
- neposredna participacija državljanov v urejanju ključnih družbenih institucij, vključno z delovnim mestom in lokalno skupnostjo,
- reorganizacija stranskega sistema z vpeljavo neposredne odgovornosti strankarskih uradnikov do članstva,
- delovanje „participativnih strank“ v parlamentarni in kongresni strukturi,
- ohranitev odprtega institucionalnega sistema, ki zagotavlja možnosti eksperimentiranja s političnimi oblikami.

Participacija na lokalni ravni po Chananu (1999, str. 3), pomeni, da je velik del prebivalcev:

- vključenih v njihove lokalne organizacije, mreže in pobude,
- vedo, kaj načrtujejo njihove lokalne oblasti in imajo mehanizme za vplivanje na odločitve,
- imajo zaupanje, da se proračun pravilno porazdeli in imajo vsi korist,
- aktivno sodelujejo z uradniki, vlagajo svoje prostovoljno delo v organizacije in dodajajo svoje pobude občutijo lastnino nad tem, kaj so dosegli in tako to še naprej vzpodbujajo. Takšne lokalne skupnosti, ki to dopuščajo, so veliko bolj uspešne.

Chanana (1999, str. 18) razume participacijo kot piramido, v kateri imajo prebivalci vsaj eno potencialno točko za vstop. Višje stopnje, npr. predstavljanje skupnosti v sistemu, se opirajo na nižje stopnje, npr. sodelovanje med organizacijami. Nekateri posamezniki napredujejo proti vrhu piramide. Cilj je povečati participacijo na vsaki stopnji, za to pa so odgovorni tisti, ki so na vrhu. To se doseže z medsebojno komunikacijo, posledica tega pa je povečanje zanimanja ljudi, da tudi sami postanejo aktivni. Najboljša je tista participacija, kjer se ljudje identificirajo s krajem, v katerem živijo.

Slika 1: Lokalna demokracija – odločanje v občini (ZLS)

VIR: ZLS

3 ZAKONSKI OKVIRI LOKALNE DEMOKRACIJE

3.1 USTAVA RS

Osamosvojitve Slovenije kot države in uvedba parlamentarne demokracije v letu 1991 sta pomenili nov začetek tudi za lokalno samoupravo. Med pomembna načela Ustave RS sodi določba o lokalni samoupravi, ki je po 9. členu Ustave zagotovljena v Sloveniji (Šmidovnik, 1995, str. 156). Določba pomeni temeljno ustavno garancijo in opredelitev lokalne samouprave kot ene od najpomembnejših ustavnih vrednot. Poleg tega Ustava RS vsebuje temeljna načela in izhodišča za ureditev lokalne samouprave. V položaj lokalne samouprave ni mogoče posegati, temveč ga je z zakoni mogoče le podrobneje urediti in razčleniti. Izhodišče za to urejanje so določbe 5. poglavja Ustave, kjer je v členih od 138 do 144 neposredno govor o ureditvi lokalne samouprave, ter nekatere druge določbe Ustave, s katerimi so samoupravne lokalne skupnosti umeščene v organizacijo izvajanja oblasti ter zavezane načelom ustavnosti in zakonitosti (Inštitut za lokalno samoupravo, 2001, str. 11).

Neposredno iz ustavne pravice državljanov izhaja soodločanje občanov, da sodelujejo pri upravljanju javnih zadev. Ustavna podlaga za neposredno sodelovanje državljanov pri uresničevanju oblasti je zlasti 44. člen, ki pravi: »Vsak državljan ima pravico, da v skladu z zakonom neposredno ali po izvoljenih predstavnikih sodeluje pri upravljanju javnih zadev«. Konkretizacija 44. člena je urejena z ZLS. Vsem državljanom mora biti omogočeno predstavljanje in postavljanje vprašanj, možnost izražanja mnenj, potreb, vrednot in interesov in možnost oporekanja tistim potrebam, vrednotam in interesom, s katerimi se ne strinjajo.

3.2 EVROPSKA LISTINA LOKALNE SAMOUPRAVE

Najpomembnejši dokument za področje lokalne samouprave v Evropi je MELS. Sprejel ga je SE leta 1985 v Strasbourgu. Slovenija je listino po svojem predstavniku pri SE podpisala že leta 1994, leta 1996 jo je za razliko od drugih držav brez zadržkov ratificirala v celoti, veljati pa je začela 31. 3. 1997. Tako se je Slovenija zavezala k spoštovanju temeljnih pravil, ki lokalnim samoupravnim skupnostim in njihovim organom brez pridržkov zagotavljajo politično, upravno in finančno neodvisnost.

MELS je mednarodni dokument za zaščito lokalnih svoboščin. Poleg te listine obstajajo še drugi mednarodni dokumenti s področja lokalne in regionalne samouprave, ki jih bo treba upoštevati tudi v RS. Tu gre za Evropsko okvirno konvencijo o čezmejnem sodelovanju teritorialnih skupnosti ali oblasti z dvema dodatnima protokoloma, Konvencijo o udeležbi tujcev v javnem življenju na lokalni ravni, Evropsko listino o regionalnih in manjšinskih jezikih, Konvencijo o udeležbi mladih v lokalnih in regionalnih zadevah, Konvencijo o udeležbi tujcev v lokalnem javnem življenju, Evropsko listino regionalne samouprave, ki je v pripravi in je v

ospredju dela Vodilnega odbora SE za lokalno in regionalno demokracijo, in še druge dokumente (glej Vlaj, 2004, str. 1).

3.3 ZAKON O LOKALNI SAMOUPRAVI

Sistem lokalne samouprave v Sloveniji je urejen z ZLS¹. Sprejet je bil 21. decembra 1993 in je pomenil zakonsko podlago za začetek reforme lokalne samouprave. S tem zakonom je oblikovana pravna podlaga za organizacijo in delovanje lokalnih samoupravnih skupnosti, predvsem občin. ZLS je večkrat doživel spremembe in se dopolnjeval. Spremenjen je bil zaradi problemov v praksi, upoštevanja MELLs, pa tudi zaradi nekaterih novih spoznanj stroke. Razlog za spreminjanje in dopolnjevanje pravne ureditve lokalne samouprave v Sloveniji je nadaljnja harmonizacija z načeli MELLs, katerih namen je varovanje in uveljavitev lokalne samouprave, predvsem pa večja enotnost evropskih držav pri urejanju in uveljavljanju demokratičnih načel lokalne demokracije. Zelo pomembno poglavje v ZLS, ki govori sodelovanju občanov pri odločanju je četrto poglavje zakona. Od člena 58. do vključno 71. člena ZLS ureja neposredne oblike sodelovanja občanov pri odločanju.

¹ Ur. l. RS, št. 72/1993, 6/1994 Odl. US: U-I-13/94-65, 45/1994 Odl. US: U-I-144/94-18, 57/1994, 14/1995, 20/1995 Odl. US: U-I-285/94-105, 63/1995, 73/1995 Odl. US: U-I-304/94-9, 9/1996 Odl. US: U-I-264/95-7, 39/1996 Odl. US: U-I-274-95, 44/1996 Odl. US: U-I-98/95, 26/1997, 70/1997, 10/1998, 68/1998 Odl. US: U-I-39/95, 74/1998, 12/1999 Skl. US: U-I-4/99, 36/1999 Odl. US: U-I-313/96, 59/1999 Odl. US: U-I-4/99, 70/2000, 94/2000 Skl. US: U-I-305-98-14, 100/2000 Skl. US: U-I-186/00-10, 28/2001 Odl. US: U-I-416/98-38, 87/2001- ZSam-1, 16/2002 Skl. US: U-I-33/02-7, 51/2002-ZLS-L, 108/2003 Odl. US: U-I-186/00-21, 77/2004 Odl. US: U-I-111/04-21, 72/2005, 21/2006 Odl. US: U-I-2/06-22, 14/2007-ZSPDPO, 60/2007, 94/2007-UPB2, 27/2008 Odl. US: Up-2925/07-15, U-I-21/07-18, 76/2008).

4 EU IN PARTICIPACIJA NA LOKALNI RAVNI

4.1 SVET EVROPE

SE je 5. maja 1949 ustanovilo deset zahodnoevropskih držav (Belgija, Danska, Francija, Irska, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Norveška, Švedska, Združeno kraljestvo), z namenom, da bi razvijali skupno dediščino in ideale evropskih narodov ter pospeševali socialni in gospodarski napredek članic (Council of Europe, 2005, 7). Danes šteje 47 držav članic, ki so se zavezale k spoštovanju človekovih pravic, demokracije in pravne države. Sedež SE je v Strasbourgu, uradna jezika sta angleščina in francoščina. SE je mednarodna organizacija, ki si prizadeva okrepiti sodelovanje držav članic na političnem, socialnem, pravnem in kulturnem področju v Evropi ter varovati človeške pravice. Institucije lokalne demokracije igrajo po mnenju voditeljev držav članic SE temeljno vlogo pri varovanju stabilnosti v Evropi, kar so zapisali tudi v sklepno izjavo, ki so jo sprejeli na svojem drugem vrhu oktobra 1997 v Strasbourgu (Vlaj, 2006, str. 63).

Glavne naloge SE:

- varstvo človekovih pravic, demokracije in pravne države,
- ozaveščanje ljudi ter spodbujanje razvoja evropske kulturne identitete in raznolikosti,
- iskanje skupnih rešitev za probleme, s katerimi se srečuje evropska družba (diskriminacija manjšin, sovraštvo do tujcev, nestrpnost, varstvo okolja, bioetika, trgovina z ljudmi, organizirani kriminal, nasilje nad otroki itd.),
- pomoč pri utrjevanju demokratičnih sistemov v Evropi s podporo političnim, zakonodajnim in ustavnim reformam.

Zelo pogoste so zamenjave SE s Svetom EU in celo z Evropskim svetom. Te pojme je potrebno razlikovati. SE je mednarodna organizacija s sedežem v Strasbourgu, ustanovljena leta 1949, njena glavna naloga je varovanje človekovih pravic in demokracije v Evropi, sestavlja jo 47 demokratičnih držav Evrope. Svet EU ima sedež v Bruslju in zastopa interese držav članic. Evropski svet pa je najvišje politično telo Evropske unije. Sestavljajo ga predsedniki držav in vlad članic Evropske unije ter predsednik Evropske komisije.

4.2 ORGANI SE

1. Odbor ministrov je organ medvladnega sodelovanja in najvišji organ odločanja v SE. Sestavljen je iz zunanjih ministrov vseh držav članic, v katerem se sprejemajo odločitve SE. To je vladno telo, v katerem je mogoče enakopravno razpravljati o stališčih posameznih držav do problemov, s katerimi se srečuje evropska družba, in hkrati tudi skupni forum, na katerem se oblikujejo vseevropski odgovori na te izzive. Na podlagi priporočil Parlamentarne skupščine in CLRAE ter na podlagi predlogov

raznih medvladnih odborov in konferenc področnih ministrov določa ukrepe v obliki priporočil in konvencij.

2. Generalni sekretar (GS) je najvišja funkcija v strukturi Sekretariata SE, ki se deli na šest generalnih direktorats: za politične zadeve, za pravne zadeve, za človekove pravice, za socialno kohezijo, za izobraževanje, kulturo, mladino, šport in okolje ter za upravo in logistiko.

3. Evropsko sodišče za človekove pravice (ESČP) deluje na podlagi Evropske konvencije o človekovih pravicah (EKČP), ki je v veljavi od leta 1953 (podpisana leta 1950), in njenih dodatnih protokolov. Ustanovljeno je bilo leta 1959, tožbo na ESČP pa lahko vložijo posamezniki s pravnim interesom ali države pogodbenice, ki menijo, da je druga država pogodbenica kršila pravice iz konvencije.

4. Komisar za človekove pravice (KČP) SE je politični organ, ki je ločen od ESČP in drugih teles organizacije. Inštitut komisarja je bil ustanovljen v letu 1999 in skrbi za spoštovanje in uveljavljanje človekovih pravic v posameznih državah članicah.

5. Kongres lokalnih in regionalnih oblasti (CLRAE) je 1994 ustanovil Odbor ministrov kot svetovalno telo, ki je nadomestilo prejšnjo Stalno konferenco lokalnih in regionalnih skupnosti. Kongres pomaga novim državam članicam pri praktičnem uresničevanju njihovih prizadevanj za vzpostavitev učinkovite lokalne in regionalne samouprave. Kongres predstavlja lokalne in regionalne oblasti v SE, njegove glavne naloge so posvetovalne narave tako med članicami kot tudi Odboru ministrov. CLRAE opravlja tudi nadzor nad stanjem lokalne in regionalne demokracije v državah članicah in o tem izdaja poročila (monitoring), organizira konference in druga mednarodna posvetovanja. Predstavniki slovenskih občin sodelujejo v delu zbornice regij in zbornice lokalnih oblasti Kongresa lokalnih in regionalnih oblasti SE (http://www.coe.si/sl/organi_in_institucije).

Na tem mestu naj omenim še **Vodilni odbor za lokalno in regionalno demokracijo (CDLR)**. To je medvladni odbor na strokovni ravni, ki pripravlja predloge mednarodnih pravnih aktov in priporočil s področja lokalne in regionalne samouprave za odločanje v Odboru ministrov. Poleg tega CDLR intenzivno deluje na vseh področjih lokalne samouprave s katerimi članicam SE prenaša primere dobrih praks s tega področja. Po sprejemu RS v članstvo SE leta 1994 so predstavniki Službe Vlade RS za lokalno samoupravo pričeli redno sodelovati v delu CDLR ter njegovih pododborih in delovnih skupinah ter sodelovali pri pripravi dokumentov in gradiv, ki jih je SE sprejemal na področju lokalne in regionalne demokracije.

4.3 SVET EVROPE IN LOKALNA DEMOKRACIJA

SE je največ napravil na področju lokalne in regionalne samouprave v Evropi. EU se ne spušča v notranjo strukturo posamezne države, ker je to stvar vsake države same. Vendar pa računa s poddržavnimi ravnmi oblasti, ki implementirajo (uresničujejo)

skupne politike EU in predpise EU. Še posebej je zainteresirana za lokalno in regionalno demokracijo, za participacijo državljanov v tej demokraciji.

Države članice SE imajo obveznost uresničevati razširjanje dobrega lokalnega in regionalnega upravljanja. To je bistveni cilj, ki ga morajo zasledovati, da bi odgovorile na izzive njihovih družb in na legitimna pričakovanja njihovih državljanov. Največji izzivi so:

- nizka raven volilne udeležbe na lokalnih in regionalnih volitvah v mnogih državah članicah,
- spremenjene poti za angažiranje državljanov v lokalnem javnem življenju,
- širjenje udeležbe tujih državljanov v lokalnem javnem življenju,
- zagotavljanje etičnega vedenja lokalnih in regionalnih oblasti, izvoljenih predstavnikov in uradnikov, ki naj spoštujejo lokalno in regionalno samoupravo enako kot individualne pravice in legitimne interese.

V ta namen so potrebne aktivnosti za:

- implementacijo Priporočila (2001) o participaciji državljanov v lokalnem javnem življenju,
- nadaljevanje dela, kako naj (nove) poti informacijske in komunikacijske tehnologije olajšajo demokratične reforme na lokalni in regionalni ravni,
- promoviranje priročnika o dobrih praksah javne etike na lokalni ravni in pripravo, kjer je mogoče, priročnikov, prilagojenih posebnim razmeram v državah članicah SE idr.

Cilj SE je doseganje večje enotnosti med članicami z namenom, da se zaščitijo in uresničujejo ideali in načela, ki so njihova skupna dediščina in da se goji njihov gospodarski in družbeni napredek.

4.4 PRIPOROČILO (2001)19 ODBORA MINISTROV DRŽAVAM ČLANICAM O SODELOVANJU DRŽAVLJANOV PRI LOKALNEM JAVNEM ŽIVLJENJU

V okviru SE je na pobudo Norveške nastala posebna delovna skupina, ki proučuje uresničevanje lokalne demokracije v posameznih državah in išče primere dobre prakse, kako dvigniti interes državljanov za udeležbo v lokalnem javnem življenju. Na podlagi njenega poročila je Odbor ministrov SE sprejel poseben dokument. Prav tako pa SE pripravlja tudi novo študijo o razmerju med velikostjo lokalnih skupnosti, njihovo učinkovitostjo in vključenostjo državljanov v lokalno politiko. Ministrski odbor SE je leta 2001 sprejel priporočilo o sodelovanju državljanov pri lokalnem javnem življenju.

Priporočilo Rec (2001) 19. Ministrskega odbora SE državam članicam o sodelovanju državljanov pri lokalnem javnem življenju v uvodu poudarja, da je lokalna demokracija eden od temeljev demokracije v evropskih državah. Za izvajanje demokracije je bistveno sodelovanje državljanov. Le ti imajo pravico, da sodelujejo pri pomembnih odločitvah, njihovo sodelovanje krepi zakonitost demokratičnih

institucij in njihovega delovanja. Priporočilo priporoča vladam držav članic, da oblikujejo politiko spodbujanja sodelovanja državljanov pri lokalnem javnem življenju na lokalnem in regionalnem nivoju, da izboljšajo pravne podlage za sodelovanje in omogočijo lokalnim in regionalnim oblastem široko izbiro sredstev za sodelovanje ter da se obvežejo k učinkovitemu pospeševanju sodelovanja državljanov pri lokalnem javnem življenju. Spodbujati je treba udeležbo na volitvah, poskrbeti za nove možnosti glasovanja, pri tem pa posebno poskrbeti za možnost glasovanja iz bolnišnic, zaporov... Spodbujati je treba dialog med državljani in izvoljeno lokalno oblastjo, državljane je treba seznaniti s prednostmi in slabostmi sodelovanja.

Skupine državljanov, ki so premalo vključene v procese sodelovanja pri odločanju so ženske, mladi in tujci. Pri ženskah poročilo poudarja pomen enakopravnega zastopanja žensk v organih odločanja in omenja možnost uvedbe kvotnih sistemov za minimalno število kandidatk za mesta v lokalnih svetih in odborih ter komisijah, ki jih oblikujejo lokalni organi. Za večje sodelovanje mladih v lokalnih skupnostih je treba poskrbeti že z izobraževanjem v šolah. Treba je mlade spodbujati in jim omogočiti izražanje mnenj ter sodelovanje pri oblikovanju in uresničevanju projektov. Da se mladim lahko omogoči dejavnejše vključevanje v lokalno javno življenje, se lahko zniža starostna meja za glasovanje ali kandidaturo na lokalnih volitvah in sodelovanje pri oblikah neposredne demokracije na lokalni ravni. Za tujce pa poročilo navaja, da naj se spodbuja njihovo dejavno sodelovanje v življenju lokalne skupnosti, in sicer brez zapostavljanja in v skladu z določili Konvencije o sodelovanju tujcev v javnem življenju na lokalni ravni.

4.5 MELLs

"Pred dvajsetimi leti, 1. septembra 1988 je začetek veljavnosti MELLs napovedal novo stopnjo razvoja demokracije na našem kontinentu; vodil je k demokraciji, ki je bolj usmerjena k državljanom, bolj participatorna in tako bolj učinkovita,«. To je v svojem govoru poudaril Ian Micallef, predsednik Zbornice lokalnih oblasti pri kongresu SE«. Po dvajsetih letih je postala listina, ki jo je ratificiralo 43 članic od 47 držav članic SE, temelj za lokalno demokracijo v Evropi in bistven del dobrega nacionalnega vladanja.

MELLs je edini pravni multilateralni dokument na področju lokalne samouprave v Evropi. Osnovana je na načelu človekovih pravic in zagotavlja državljanom direktno sodelovanje na področju javnih zadev. Listina se zavzema za uveljavljanje in varovanje lokalne samouprave in je pomembno prispevala h graditvi Evrope po načelih demokracije. Države, ki ratificirajo listino, se zavežejo, da bodo lokalnim samoupravnim skupnostim zagotovile politično, administrativno in finančno neodvisnost, zato morajo načela Listine uvesti v svoje ustave in zakone.

Pravica državljanov, da v skladu z zakonom neposredno ali po izvoljenih predstavnikih sodelujejo pri upravljanju javnih zadev, je pravica, ki jo določa 44. člen Ustave RS. MELLs pa to pravico določa v preambuli in v 3. členu. Cilj MELLs je

zagotoviti skupne evropske standarde za opredeljevanje in varovanje pravic lokalnih oblasti, ki pomenijo državljanom najbližjo raven uprave in jim omogočajo učinkovito udeležbo pri oblikovanju odločitev, ki zadevajo njihovo vsakdanje okolje. Listina nalaga podpisnicam izpolnitev temeljnih pravil, ki zagotavljajo politično, upravno in finančno neodvisnost lokalnih skupnosti. Zaradi tega je listina evropski izraz politične volje, ki na ravni lokalnih in regionalnih skupnosti daje vsebino načelom SE, ki jih je ta od svoje ustanovitve dalje vedno zagovarjal. Odkar je začela veljati, je listina ustvarila odločilen prispevek pri varstvu in povečanju splošnih evropskih vrednot (Vlaj, 2001, str. 100).

MELLS izhaja iz ugotovitve, da je lokalna samouprava ena najpomembnejših demokratičnih pridobitev sodobnih evropskih držav, in zahteva od držav podpisnic, da svojim državljanom zagotavljajo lokalno samoupravo, lokalnim oblastem omogočijo avtonomijo, da opredelijo pristojnosti, ki so lastne lokalnim skupnostim, ter lastne vire financiranja. Listina zahteva, da so temeljna pooblastila in pristojnosti lokalnih oblasti določene v ustavi ali zakonu. MELLS je po ratifikaciji postala del slovenskega notranjega pravnega reda, v skladu s hierarhijo pravnih aktov pa se umešča med ustavo in zakon (Inštitut za lokalno samoupravo, 2001, str. 11).

Državni zbor RS (v nadaljevanju DZ) je oktobra 1996 sprejel Zakon o ratifikaciji MELLS, ki je za našo državo začel veljati 1. marca 1997.

Z ratifikacijo MELLS so temeljna vprašanja lokalne demokracije, ki morajo biti rešena v skladu z listino:

- pravni temelj lokalne samouprave: priznanje lokalne samouprave v domačem pravu (ustava, zakonodaja),
- področje dejavnosti in struktura lokalne samouprave: metode in merila za razdelitev pristojnosti (obseg pristojnosti, subsidiarnost); zmožnost lokalnih oblasti upravljati bistveni del javnih zadev prek svetov, ki jih sestavljajo demokratično izvoljeni predstavniki, in njihovih izvršilnih organov ter notranje upravne strukture z lastnim osebjem,
- jamstvo avtonomije: status izvoljenih predstavnikov, varstvo meja lokalnih oblasti, omejitve nadzora lokalnih oblasti, sodna sredstva (dostop, možnosti),
- ustrezni finančni viri: lastni viri in lastnina; pravica pobirati lokalne davke; sistem finančne izravnave; sistem dotacij; dostop do trga kapitala; upravljanje virov,
- pravica združevanja in načelo posvetovanja: sodelovanje lokalnih oblasti (strukture, čezmejno sodelovanje); postopki posvetovanj,
- uresničevanje političnih pravic: volilna pravica in demokratični volilni proces; svoboda izražanja in združevanja, pravica do obveščeniosti in udeležbe na lokalni ravni; lokalni referendumi in druge oblike neposredne demokracije, kjer so v veljavi; možnosti obrambe pred ukrepi lokalnih oblasti; udeležba tujcev v javnem življenju na lokalni ravni,
- demokracija na vmesnih ravneh, kjer so uvedene, delovanje vmesnih oblasti, kot so regije, glede navedenih zadev in glede na 13. člen MELLS (Vlaj, 2006, str. 77).

5 OBLIKE LOKALNE DEMOKRACIJE

Za slovensko lokalno samoupravo lahko ugotovimo, da je, kar se neposrednega odločanja prebivalcev občin tiče, nerazvita. Temu pritrjuje tudi dokument "Izhodišča in predlogi za nadaljnji razvoj lokalne samouprave v RS", ki ga je Vlada RS sprejela julija 2001. V njem piše: "Na podlagi analize o odločanju prebivalcev v lokalnih skupnostih bo Služba za lokalno samoupravo predvidela načine, s katerimi bi zagotovili povečanje interesa za neposredno odločanje ter za sodelovanje pri nevladnih organizacijah in možnosti vključitve civilnopravnih oblik v odločanje na lokalni ravni. Vljaj je mnenja, da bi bilo smiselno proučiti možnosti sprejemanja letnih programov za spodbujanje takega vključevanja v lokalnih skupnostih kot tudi možnosti za spremembo zakonodaje - predvsem ZLS, s katerimi bi predvideli nove oblike odločanja prebivalcev.

5.1 NEPOSREDNO ODLOČANJE

Neposredno odločanje je mnogo bolj razširjeno na lokalni ravni kot pa na državni ravni, predvsem zaradi tega, ker so pogoji za uporabo oblik neposrednega odločanja na lokalni ravni mnogo ugodnejši. Drugi razlog pa leži v tem, da je lokalna demokracija mnogo bližja ljudem kot državna organizacija in da so zadeve lokalne samouprave ljudem tudi mnogo bolj razumljive kot pa odločanje o državnih zadevah. Gre za odločanje o zadevah lokalnega pomena, ki zadevajo vse prebivalce določene lokalne skupnosti. Poleg tega pa je neposredno participacijo prebivalcev po čisto organizacijski, tehnični in finančni plati mnogo lažje izvajati na lokalni ravni, saj gre za precej bolj tesno povezano skupnost kot na državni ravni. Prav zaradi tega pa ima neposredno določanje na lokalni ravni mnogo večjo vlogo in pomen kot na državni ravni (po Brezovšku, 2004).

5.1.1 Referendum

Referendum je tista oblika neposredne demokracije, ki v največji meri in najbolj neposredno zagotavlja državljanom njihov delež pri sprejemanju pomembnejših odločitev.

Etimološki izvor besede referendum izhaja iz latinske besede »referre«, kar pomeni »prinesti, sporočiti« oziroma nadalje iz francoske besede »referendum«. Pomeni neposredno ljudsko glasovanje: pravico državljanov oziroma občanov, da z glasovanjem odločijo o določeni javni zadevi (Sruk, 1995, str. 278).

Referendum je najpomembnejša oblika neposredne demokracije. S pravnega vidika pomeni referendum pravico vseh državljanov, ki imajo volilno oziroma glasovalno pravico, da s splošnim glasovanjem odločijo o nekem aktu zakonodajnega telesa. Pomeni način participacije ljudstva pri sprejemanju pomembnih pravnih in političnih odločitev, ki so sicer v pristojnosti predstavniškega telesa (Kavčič, 1999, str. 205).

Vprašanje, o katerem se odloča na referendumu, mora biti jasno razumljivo, tako, da je mogoč odgovor z »da« ali z »ne«, oziroma z »za« ali s »proti«. Na referendumu lahko glasujejo vsi državljani, ki imajo volilno pravico, njihova odločitev pa je povsem svobodna in zato volivca ne more nihče klicati na odgovornost zaradi morebitne napačne odločitve.

V zgodovinskem razvoju je postal referendum ne samo zelo primerna ampak tudi prožna oblika neposredne demokracije, ki omogoča odločanje o zelo različnih političnih vprašanjih in to na različne načine. V razvoju instituta so se oblikovale različne vrste referendumov in načini njegove uporabe.

Razvrstitve referendumov so sicer različne, običajno pa razlikujemo:

- glede na območje na katerem se uporablja, je referendum lahko **splošni** ali **lokalni**,
- glede na vsebino oziroma predmet, o katerem se odloča na referendumu ločimo med **ustavnorevizijskim** in **zakonodajnim** referendumom ter referendumom o drugih vprašanjih,
- glede na obveznost uporabe ločimo **obligatorni** in **fakultativni** referendum s tem, da je obligatorni referendum lahko absolutno ali pa relativno obvezen,
- glede na čas uporabe razlikujemo med **predhodnim** in **naknadnim** referendumom,
- glede na pravno moč na referendumu sprejete odločitve oziroma vezanost predstavniškega telesa nanjo pa razlikujemo med referendumom **z obvezno pravno močjo** in **posvetovalnim referendumom** (Grad et al., 1999, str. 240-243). Mnenje volivcev na posvetovalnem referendumu namreč ne zavezuje predstavniškega telesa pravno ampak le politično.

Geitmann (v Lavtar, 2007, str. 26) pravi, da so referendumi in ljudska glasovanja pomemben instrument sodobnih demokracij tudi ali še posebej na lokalni ravni.

Čeprav je referendum oblika neposredne demokracije, se razlikuje od zbora prebivalcev lokalne skupnosti. Slednji je ustanova, ki ima večstoletno tradicijo, referendum pa je novejšega datuma. Referendum je bližji lokalni samoupravi. V lokalni skupnosti je referendum organizacijsko in tehnično manj zahteven in bistveno cenejši. V večjih lokalnih skupnostih je referendum ustrezno nadomestilo za skupščino oziroma zbor občanov. Po drugi strani je referendum navadno rezerviran za občinski nivo lokalne samouprave.

V Sloveniji zakonodaja določa **dve vrsti lokalnega referendumov**: predhodnega (posvetovalni) in naknadnega (obligatorni), ki zavezuje organe lokalne skupnosti do konca mandata. Lokalni referendum je referendum, ki je organiziran na delu državnega ozemlja, z njim naj bi odločali o temeljnih vprašanjih iz pristojnosti samoupravne lokalne skupnosti. Referendum lahko sproži pet odstotkov volivcev v posamezni občini, odločitev o razpisu pa mora na predlog župana sprejeti občinski svet. Občani lahko odločajo na referendumih o vprašanjih, ki so vsebina splošnih aktov občine, razen nekaterih, za katere je posebej z zakonom določeno, da

referenduma ni mogoče izvesti. Ni ga moč razpisati o proračunu in zaključnem računu ter o splošnih aktih, s katerimi se predpisujejo občinski davki in druge dajatve.

5.1.1.1 Predhodni referendum

Postopek za ustanovitev občin ter za določitev oziroma za spremembo njihovih območij obsega predhodni postopek z referendumom. V predhodnem postopku se obravnavajo predlogi in ugotovijo pogoji za ustanovitev občin oziroma za spremembo njihovih območij ter izvede referendum. Referendum o ustanovitvi občine je določen že z Ustavo RS, ki v 139. členu določa, da se občina ustanovi z zakonom po prej opravljenem referendumu, s katerim se ugotovi volja prebivalcev na določenem območju. Referendum se izvede po določbah Zakona o referendumu in o ljudski iniciativi, ki urejajo posvetovalni referendum in postopek za izvedbo referenduma, kolikor ni s tem zakonom drugače določeno. Pravico glasovati na referendumu imajo državljani s stalnim prebivališčem na referendumskem območju, ki imajo volilno pravico. Organ, pristojen za vodenje evidence volilne pravice, sestavi volilni imenik za referendumsko območje. Postopek za izvedbo referenduma vodijo republiška volilna komisija, volilne komisije referendumskih območij in volilni odbori. DZ je vezan na izid referenduma, prav tako na negativni izid. Odločitve na različnih referendumskih območjih so namreč različne. V primeru, da je eno območje za združitev, drugo območje pa proti, DZ ne more upoštevati volje prebivalcev ampak presodi po svoji volji.

Predhodni postopek z referendumom se izvede tudi kadar gre za postopek prispevkov. Samoprispevek je strogo namenska javna dajatev občanov, ki se lahko uvede samo z neposredno odločitvijo na referendumu. Gre za izjemo od pravila, ki izključuje možnost odločanja z referendumom o splošnih aktih, s katerim se predpisujejo občinski davki in druge dajatve. Referendum o samoprispevku je predhoden, saj se izvede, preden pristojni organ sprejme odločitev zanj, in je obligatoren, ker se mora razpisati za uvedbo vsakega samoprispevka. Pozitivna referendumska odločitev je pogoj za uvedbo samoprispevka, kar pomeni, da je odločitev o uvedbi samoprispevka na referendumu sprejeta, če je zanjo glasovala večina volivcev, ki so glasovali v občini oziroma v delu občine, za katerega se bo prispevek uvedel. 46. a člen ZLS določa, da se referendum o samoprispevku opravi v skladu z določbami ZLS, ki urejajo referendum, in Zakonom o referendumu in ljudski iniciativi, če z zakonom, ki določa in ureja referendum, ni drugače določeno (Kaučič v Vodnik po slovenski lokalni samoupravi, 2001, str. 68).

5.1.1.2 Svetovalni referendum

Svetovalni referendum je pomemben za ugotavljanje odnosa občana do posameznega pomembnega vprašanja, o katerem mora odločati občinski svet. Gre za novo obliko neposrednega sodelovanja občanov pri sprejemanju odločitev v lokalni skupnosti, ki ga prej nismo poznali. Občinski svet lahko pred odločanjem o

posameznih vprašanjih iz svoje pristojnosti razpiše svetovalni referendum, če želi ugotoviti voljo prebivalcev občine. Odločitev za občinski svet ni obvezujoča. To določa 46. b člen ZLS. Svetovalni referendum je lahko le predhoden (razpiše se pred sprejemom odločitve) in fakultativen (o njegovem razpisu samostojno odloča občinski svet). Končna odločitev je v celoti v rokah predstavniškega telesa, ki jo lahko sprejme v skladu ali pa v nasprotju z izraženim mnenjem volivcev.

Svetovalni referendum je zelo učinkovito sredstvo za testiranje javnega mnenja kot tudi za ugotavljanje smeri reševanja določenega vprašanja. Predstavniško telo s tem krepi svojo legitimnost, odločitev, ki je skladna z ljudsko voljo, pa je ugodneje sprejeta med ljudmi in s tem v praksi tudi bolj uresničljiva (Kaučič, 2001, str. 152).

Lavtar meni, da je posvetovalni referendum lahko instrument za razrešitev politične blokade, ko se nosilci oblasti ne morejo prebiti do političnega kompromisa ali končne odločitve, v slovenski praksi pa je bil doslej največkrat uporabljen za preverjanje volje prebivalcev glede ustanavljanja novih občin. Posvetovalni referendum lahko tudi prepreči pobudo za razpis oziroma izvedbo naknadnega referenduma, saj pripravljavcem splošnega akta v konkretni lokalni skupnosti da na voljo zadosti informacij o volji prebivalcev. S tem jih tudi moralno obveže k odgovornemu ravnanju. Posvetovalni referendum lahko tudi prepreči pobudo za razpis oziroma izvedbo naknadnega referenduma, saj pripravljavcem splošnega akta v konkretni lokalni skupnosti da na voljo zadosti informacij o volji prebivalcev. S tem jih tudi moralno obveže k odgovornemu ravnanju.

5.1.1.3 Naknadni referendum

Glasovanje na naknadnem obligatornem referendumu lahko poteka zgolj o splošnem aktu, se pravi predpisu, ki za celotno občinsko območje in za vse njene prebivalce ureja določeno vprašanje in je objavljen v uradnem glasilu občine. Pri spreminjanju meja občin pa zakon nalaga obvezen predhodni posvetovalni referendum.

Na naknadnem referendumu občani potrdijo ali zavrnejo sprejeti splošni akt občine ali njegove posamezne odločbe. Občinski svet razpiše referendum na predlog župana ali člana občinskega sveta. Občinski svet mora razpisati referendum tudi, če to zahteva najmanj pet odstotkov volivcev v občini in če tako določa zakon ali statut občine. Predlog oziroma pobuda za razpis referenduma se vloži v 15 dneh po sprejemu splošnega akta. Če je vložen predlog za razpis referenduma ali je dana pobuda volivcem za vložitev zahteve za razpis referenduma, mora župan zadržati objavo splošnega akta do odločitve o predlogu ali pobudi oziroma do odločitve na referendumu. Odločitev je na referendumu sprejeta oziroma potrjena, če zanj glasuje večina volivcev, ki so glasovali. Če je sprejet splošni akt ali so njegove posamezne določbe na referendumu potrjen, ga župan objavi skupaj z objavo izida referenduma, v nasprotju se splošni akt ne objavi, dokler se ob upoštevanju volja volivcev ne spremeni. Odločitev volivcev na referendumu zavezuje občinski svet do konca njegovega mandata (46. člen ZLS). Takšna rešitev zagotavlja, da bo odločitev volivcev v nekem razumnem roku spoštovana, kar je vsekakor v duhu neposredne

demokracije, hkrati pa je tudi praktična, ker dopušča novi sestavi občinskega sveta, da ob spremenjenih okoliščinah sprejme tudi drugačno odločitev. Naknadni referendum je enostaven in pregleden, za volivce razumljiv, prav tako pa ne ustvarja težav glede pravne vezanosti, saj so volivci končni razsodniki glede uveljavitve sprejetega akta.

Lokalnih referendumov v slovenskih občinah, če izvememo tiste, na katerih so se prebivalci odločali o ustanovitvi novih občin, je namreč kljub njihovi številčnosti zanemarljivo majhno. Za Slovenijo velja, da so bili lokalni referendumi izvajani najpogosteje ob ustanavljanju novih občin. Ker Ustava in zakon izrecno zahtevata izvedbo referenduma pred spreminjanjem meja občin, ustanavljanje občin pa je potekalo v štirih obdobjih, so posvetovalni lokalni referendumi daleč na prvem mestu. Iz dokumentacije vladne službe, pristojne za lokalno samoupravo, je razvidno, da je bilo najprej, leta 1994, za prvih 145 ustanovljenih občin izvedenih več kot 300 referendumov, v letu 1998 nadaljnjih 47, v letu 2002 eden za ustanovitev občine, eden pa je bil sklican za priključitev naselja k drugi občini. V letu 2006 pa so bili referendumi za ustanovitev 17 novih občin in en referendum za izločitev naselja iz občine in priključitev k drugi (Lavtar, 2007, str. 27-28).

5.1.2 Ljudska iniciativa

Ljudska iniciativa je pomembna oblika neposrednega sodelovanja občanov pri odločanju v lokalni skupnosti. Gre za pravico določenega števila ali odstotka volivcev, da pisno predlagajo predstavnikiškemu telesu in drugim organom lokalne skupnosti pravno ureditev nekega vprašanja oziroma sprejetje odločitve, ki jim ustreza. Ljudska iniciativa se v marsičem razlikuje od drugih oblik neposredne demokracije. Pri drugih oblikah dajo pobudo za sprejem odločitve največkrat organi lokalne samouprave, pri ljudski iniciativi pa prebivalci sami neposredno sodelujejo pri oblikovanju odločitve o pravni ureditvi nekega vprašanja, ne sodelujejo pa pri njenem sprejemanju. Ljudska iniciativa ne omogoča prebivalcem, da odpravijo neko že sprejeto odločitev, temveč zahtevo za sprejem določene odločitve. Je torej instrument zakonodajne iniciative državljanov. Zato je pogosto pravno urejena v državah, ki poznajo tudi referendum (Grad, 1998, str. 31).

Bistvena elementa ljudske iniciative sta predlog oziroma zahteva za sprejem določenega akta in kvalificirano število volilnih upravičencev. Ljudska iniciativa je strogo formalizirana oblika sodelovanja državljanov pri oblikovanju pomembnih pravno političnih odločitev, ki se razlikuje od drugih podobnih oblik dajanja pobud, predlogov, peticij... Ustava RS zato razlikuje med ljudsko iniciativo in pravico do vlaganja peticij in drugih pobud splošnega pomena. Slednjo ima vsak državljan, ljudsko iniciativo pa le kvalificirano število državljanov oziroma volivcev (Grad in ostali, 1996, str. 248).

Čeprav je ljudska iniciativa samostojna oblika neposredne demokracije, je tesno povezana z referendumom, s katerim se dopolnjuje. Ljudska iniciativa je na lokalni ravni podobna svetovalnemu referendumu. Na tej ravni lahko volivci predlagajo

sprejem splošnega akta iz občinske pristojnosti. ZLS v 48. členu določa, da lahko najmanj pet odstotkov volivcev v občini zahteva izdajo ali razveljavitev splošnega akta ali druge odločitve iz pristojnosti občinskega sveta oziroma drugih občinskih organov.

Volivci v občini lahko zahtevajo tudi razveljavitev akta, potem ko je že začel veljati. Ljudska iniciativa je lahko predložena v obliki zahteve, da občinski organ uredi neko vprašanje, lahko pa se predloži že formalizirana oblika predloga oziroma osnutka akta ali druge odločitve. Značilnost ljudske iniciative je tudi v tem, da jo je naslovljenec dolžan obravnavati in se do nje opredeliti, ni pa je dolžan sprejeti. Če je zahteva volivcev zavrnjena, ni predvideno referendumsko odločanje o njej (tako ljudsko iniciativo imenujemo neposredna, ker obvezno privede do referendumu) in tudi ne kakšna druga oblika sankcije, temveč je s tem postopek v zvezi z ljudsko iniciativo končan. Podobno kot referendum tudi ljudska iniciativa zagotavlja vpliv na odločanje občinskih organov, vendar je glavna razlika med njima v tem, da se ljudska iniciativa nanaša na odločitev, ki naj bi jo šele sprejeli. Pobudniki z njo sooblikujejo odločitev, vplivajo na njeno vsebino, ne morejo pa z njo neposredno vplivati na končno odločitev. Ta je v pristojnosti občinskih organov oziroma izjemoma v rokah volivcev, če bodo o tem odločali na referendumu. Ljudska iniciativa je predvidena tudi v postopku ustanovitve ožjih delov občine in za spremembo njihovih območij, kar določa 18. člen ZLS (Kaučič, 2001, str. 70-72).

5.1.3 Zbori občanov

Odločanje občanov na zboru je mnogo bližje instituciji predstavništva kot referendum, saj občanom omogoča predlaganje, razpravljanje in v končni fazi tudi sprejemanje odločitev (Kaučič, 2001, str. 61). Ta oblika neposredne demokracije omogoča najbolj neposredno sprejemanje odločitev tako o vsebinskih zadevah kot tudi o izvolitvi predstavniških organov. Zbor se od drugih načinov odločanja razlikuje po tem, da gre za mnogo bolj spontano in neformalizirano odločanje, v katerem lahko sodelujejo vsi volivci v lokalni skupnosti. O vseh zadevah se glasuje javno in navadno ni predpisan poseben kvorum za odločanje.

Zbor občanov lahko sestavljajo vsi občani, ki imajo na območju, za katerega se sklicuje zbor, odločajo pa lahko le tisti občani, ki imajo volilno pravico. Na zboru lahko občani obravnavajo pobude in predloge za spremembo območja občine, njenega imena ali sedeža ter dajejo pobude v zvezi s tem in oblikujejo mnenja; obravnavajo pobude in predloge za ustanovitev ali ukinitvev ožjih delov občin, razpravljajo o spremembah statuta občine, o povezovanju z drugimi občinami v širše samoupravne lokalne skupnosti, o lokalni problematiki, o delu občinskega sveta, županje/župana in drugih občinskih organov, o periodičnih poročilih občinskih organov (Statut občine Škofja Loka).

Zbor občanov sklicuje župan za vso občino ali za njen posamezni del in na način, ki ga določi statut občine. ZLS v 45. členu določa, da mora župan sklicati zbor občanov, če je tako predpisano z zakonom ali statutom občine ali če to zahteva najmanj pet

odstotkov volivcev v občini oziroma v njenem posameznem delu (obligatorni sklic zbora občanov), lahko pa ga skliče tudi na lastno pobudo, na pobudo občinskega sveta ali sveta ožjega dela občine. Način sklica zbora občanov se uredi s statutom občine. Poleg tega pa mora občina v statutu določiti število volivcev, ki morajo sodelovati na zboru, da so stališča, predlogi, pobude in mnenja ali odločitve veljavne, sprejete, predpisati pa mora tudi, kako to zavezuje občinske organe.

Zbor občanov ima lahko tudi volilno funkcijo, zato ga lahko štejemo med elektorsko participacijo. Če tako odloči občinski svet ob ustanovitvi ožjih delov občin, lahko zborom občanov da možnost imenovanja članov svetov ožjih delov, krajevnih odborov.

5.1.4 Druge oblike

Poznamo še druge oblike odločanja v lokalni samoupravi. Med oblike sodelovanja občanov pri odločanju se po svetu pojavljajo javne razprave, pravica do peticije, ugotavljanje javnega mnenja z anketo, problemske konference, okrogle mize, ankete ipd.. Pravico do peticije uvrščamo med državljanske pobude oziroma predloge, ki so jih državni ali lokalni organi dolžni obravnavati, ne pa tudi sprejeti. Kot državljani RS imamo pravico do peticije zagotovljeno z Ustavo RS. Peticija je pravica posameznika ali skupine državljanov, da njihove pobude, predloge, prošnje, pritožbe, zahteve obravnavajo predstavniska telesa. Problem peticije je v tem, da niso izrecno predpisane dolžnosti naslovljenecv peticije, da odgovorijo nanjo.

5.2 POSREDNO ODLOČANJE

Volitve so najbolj razširjena oblika posredne demokracije oziroma posrednega odločanja prebivalcev tako na lokalni kot na državni ravni, je najmanj zahtevna, pa tudi najbolj množična in najbolj univerzalna oblika. V obeh primerih prebivalci na demokratičen način odločajo o tem, kdo od predlaganih kandidatov bo predstavljal njihovo voljo v predstavniskem telesu ali v drugem organu, v našem primeru na lokalni ravni o županu in občinskih svetih.

Lokalne volitve so bistvena prvina lokalne demokracije, saj prebivalcem lokalne skupnosti omogočajo, da lahko vplivajo na delovanje lokalne samouprave. Prav tako pa jim zagotavljajo neposreden vpliv na sestavo lokalnega predstavniskega telesa in s tem tudi na odločitve, ki jih le ta sprejema. Prav tako so izjemno pomemben pokazatelj ohranjenega ali spremenjenega razmerja političnih sil v državi kot celoti (Haček, 1999, str. 218-229).

Ljudje s participacijo v lokalni politiki izražajo svoje mnenje v različnih oblikah in organih lokalne skupnosti. Udeležba državljanov na volitvah je temeljni pogoj za demokratično vladanje, saj ta udeležba med drugim izraža tudi zadovoljstvo in mnenje o preteklem vodenju lokalne skupnosti. Volitve neposredno uvajajo občane v

proces izvrševanja lokalne samouprave ter dajejo državljanu občutek udeležbe pri političnih odločitvah, s tem pa tudi potrditev njegove vloge državljana (po Brezovšek et. al., 2004).

Na lokalnih volitvah volivci praviloma volijo dva organa: predstavniški organ, ki se v RS imenuje občinski ali mestni svet, in izvršilni organ, pri nas župan. Organe občin volijo po različnih volilnih sistemih. Volilni sistem je skupek volilnih načel ter sredstev za njihovo uresničevanje, ki so pravno urejena (Grad, 1998, str. 51).

Volilna pravica je vezana samo na prebivalce lokalne skupnosti. To pomeni, da ima pri volitvah občinskih organov vsakdo volilno pravico samo v svoji občini. Na lokalnih volitvah volijo tudi tujci, ki stalno prebivajo na območju občine. Tujci lahko volijo župana, ne morejo pa podati kandidature za župana (aktivna volilna pravica). Zakon o lokalnih volitvah (v nadaljevanju ZLV) predvideva večinski volilni sistem za občine z manjšim številom članov občinskega sveta (manj kot 12) ter proporcionalni sistem za občine z večjim številom članov občinskega sveta.

5.2.1 Volitve župana

Volilna pravica pri volitvah županov je povsem enaka volilni pravici pri volitvah v občinski svet. ZLS določa temeljna načela glede volitev župana, vsa druga vprašanja v zvezi z volitvami župana pa so podrobno urejena z ZLV. ZLS določa, da župana volijo volivci, ki imajo v občini stalno prebivališče, na neposrednih tajnih volitvah. Iz te zakonske odločbe izhaja, da je župan neposredno izvoljen. Neposredne volitve župana dajejo županu veliko večjo legitimnost kot pa posredne, seveda pa ustrezno tudi krepijo položaj v razmerju do prav tako neposredno in legitimno izvoljenega predstavniškega organa lokalne skupnosti. Neposredne volitve župana so bolj demokratične, učinkovite in bolj motivirajo občane za lokalne volitve in sploh za sodelovanje v lokalni samoupravi. Dajejo tudi večji poudarek osebi župana in s tem tudi zmanjšujejo vpliv političnih strank na oblikovanje organov (po Gradu, 2003).

Kandidata za župana lahko določijo člani politične stranke, ki imajo stalno prebivališče v občini ter po postopku določenim z njenimi pravili. Kadar določa kandidata za župana skupina volivcev, je potrebno število podpisov najmanj dva odstotka od števila volivcev v občini, ki so glasovali v prvem krogu na zadnjih rednih volitvah za župana, vendar ne manj kot 15 in ne več kot 2.500. To določa 106 člen ZLV-UPB-3. Volilno pravico imajo vsi občani ki imajo volilno pravico za volitve v občinski svet. Pravico voliti in biti izvoljen za župana ima vsak državljan RS, ki je na dan glasovanja dopolnil 18 let in mu ni bila odvzeta poslovna sposobnost. Volilno pravico ima državljan samo v tisti občini, kjer ima stalno prebivališče. Pomembna razlika glede na volitve v občinski svet pa je v tem, da tujci ne morejo biti izvoljeni za župana, torej nimajo pasivne volilne pravice (Grad, 2006, str. 22).

ZLV v sedmem členu določa, da se volitve župana opravijo po dvokrožnem večinskem sistemu. Po tem volilnem sistemu je za župana izvoljen kandidat, ki je dobil večino veljavnih glasov. Če nobeden od kandidatov ni dobil večine glasov, se opravi drugi

krog volitev med kandidatom, ki sta dobila največ glasov. Če je več kandidatov dobilo enako število glasov ali če je dvoje ali več kandidatov dobilo enako najvišje število glasov, se izbira kandidatov za drugi krog volitev določi z žrebom. Kandidata sta na glasovnici navedena po vrstnem redu glede števila dobljenih glasov v prvem krogu volitev. Če je število dobljenih glasov enako, se vrstni red določi z žrebom (107. člen ZLV).

5.2.2 Volitve članov občinskega sveta

Občinski svet je, kot piše v 29. členu ZLS, najvišji organ odločanja v vseh zadevah v okviru pravic in dolžnosti občine. Tudi najpomembnejše pristojnosti občinskega sveta so določene v ZLS. Statut občine lahko poleg nalog, ki izvirajo iz zakona, na podlagi občinske avtonomije določi tudi druge naloge seveda v skladu z ustavo in zakonom. Občinski svet je predstavniško telo, ki ga za obdobje štirih let volijo prebivalci občine. »V okviru pravic in dolžnosti ima občinski svet predvsem urejevalno funkcijo, volilno funkcijo in nadzorno funkcijo ter funkcijo odločanja o konkretnih zadevah (Grad 2007, str. 338).

Člane v občinski svet se voli na podlagi splošne in enake volilne pravice z neposrednim in tajnim glasovanjem. Volitve županov potekajo po dvokrožnem večinskem načelu, medtem ko se volitve članov občinskih svetov izvajajo po enokrožnem večinskem ali proporcionalnem načelu. Število članov občinskega sveta se namreč določi glede na število prebivalcev v občini. Če šteje občinski svet manj kot 12 članov, se člani občinskega sveta volijo po enokrožnem večinskem načelu. Po takšnem sistemu bodo izvoljeni tudi predstavniki narodnih skupnosti. Če šteje občinski svet 12 ali več članov, pa se člani občinskega sveta volijo po proporcionalnem načelu (9. člen ZLV-UPB3). Pri večinskem načinu volitev občinskih svetnikov so izvoljeni kandidati, ki so dobili največ glasov. Pri proporcionalnih volitvah pa se glasuje o listah kandidatov v volilni enoti.

Pravico voliti in biti voljen za člana občinskega sveta ima vsak državljan RS, ki je na dan glasovanja dopolnil 18 let starosti in ima v občini stalno prebivališče. V skladu s spremembami in dopolnitvami ZLV iz leta 2002 imajo pod istimi pogoji kot slovenski državljani pravico voliti občinske svetnike tudi tujci, ki imajo stalno prebivališče v Sloveniji. Po noveli ZLV iz leta 2005 pa imajo pravico voliti in biti voljeni za člana občinskega sveta tudi državljani druge države članice EU, ki imajo stalno bivališče v Sloveniji (5. člen ZLV).

Na narodnostno mešanih območjih, kjer živita italijanska oziroma madžarska narodna skupnost, imata narodni skupnosti v občinskem svetu najmanj po enega predstavnika. S statutom posamezne občine pa se določi neposredna zastopnost narodnih skupnosti tudi v drugih organih občine. Tudi na območjih, kjer živi avtohtono naseljena romska skupnost, imajo Romi v občinskem svetu najmanj po enega predstavnika.

- **večinski volilni sistem**

Pri volitvah po večinskem načelu se glasuje o posameznih kandidatih. Ker se glasuje o posameznih kandidatih, ima vsak volivec toliko glasov, kolikor članov občinskega sveta se voli v volilni enoti (11 člen ZLV). Volivec lahko oda vse glasove, lahko pa jih odda tudi manj ali nobenega. Glasovnica je veljavna samo v primeru, če je volivec glasoval za najmanj enega kandidata ali za največ toliko kandidatov, kolikor članov občinskega sveta se voli v volilni enoti.

Za večinske volitve se v občini oblikujejo volilne enote. Če občinski svet ne šteje več kot sedem članov, se lahko vsi člani občinskega sveta volijo v občini kot eni volilni enoti (19 člen ZLV). Izvoljen je tisti kandidat, ki je dobil največ glasov v volilni enoti. Gre torej za sistem relativne večine. Pogoji za izvolitev je namreč relativna večina v razmerju do drugih kandidatov. ZLV ureja tudi možnost, da v volilni enoti, kjer se voli en član občinskega sveta, dobita dva kandidata enako največje število glasov. V tem primeru o izvolitvi med njima odloči žreb.

- **Proporcionalni volilni sistem**

ZLV predvideva ta sistem za občine z večjim številom članov občinskega sveta. Pri proporcionalnih volitvah je praviloma ena volilna enota, lahko pa je razdeljena na volilne enote, vendar se v njej ne more voliti manj kot pet članov sveta. »Mandati se delijo proporcionalno (d' Hondtov sistem) med liste kandidatov. Če je volilnih enot več, se mandati razdelijo naprej na podlagi volilnega količnika v volilni enoti, nato pa na ravni občine, tako da je sistem ugotavljanja izida povsem proporcionalen« (Virant, 2004, str. 181).

Prednosti so, da ta volilni sistem omogoča, da so v občinskih svetih predstavljeni različni politični interesi in stranke. Slabost tega sistema pa je po Gradu (2006, str. 17), da povzroča nestabilnost v delovanju predstavniškega telesa, ne omogoča tesnejše povezanosti med volivci in njihovimi predstavniki. Zaradi tega prihaja do depersonalizacije volitev, kar slabi medčloveško povezanost v lokalni skupnosti.

5.2.3 Volitve v svete krajevnih, vaških in četrtnih skupnosti

V novem sistemu lokalne samouprave imajo ožji deli občine drugačno vlogo od prejšnjih krajevnih skupnosti (v nadaljevanju KS) v komuni. Razdelitev občine na ožje dele namreč ni obvezna, poleg tega je v domeni občine, ali bodo morebitnim ustanovljenim ožjim delom dodelili status pravne osebe ali ne. Ožje dele občine ZLS ureja v členih 18.–19. Na območju občine se lahko ustanovijo ožji deli občine – krajevne, vaške ali četrtne skupnosti. Ime in območje ožjega dela občine določa statut občine. Pri notranji členitvi je treba upoštevati zemljepisne, zgodovinske, gospodarske, upravne, kulturne in druge značilnosti območja.

Primarna funkcija delitve na ožje dele je v zagotavljanju čim učinkovitejšega upravljanja in v omogočanju participacije prebivalcev na nižjem nivoju. Tako naj bi uvedba ožjih delov občine izboljšala demokracijo, kar je tudi skladno z načeli MELLIS,

ki v 6. členu pravi, da lahko samoupravna lokalna skupnost določi svoje lastne upravne strukture zaradi prilagoditve krajevnim potrebam in zagotovitve učinkovitega upravljanja, če s tem ne vpliva na splošnejše zakonske določbe ZLS (Brezovšek, 2005a, str. 178).

ZLS pušča občinam pri urejanju statusa KS izredno odprte roke, tako med drugim zakon dopušča, da je namesto sveta KS ustanovljen zgolj krajevni odbor, ki ga imenuje občinski svet, in ki je zgolj posvetovalni organ občinskemu svetu. Po drugi strani pa zakon omogoča, da občine v svoje statute zapišejo tudi takšne pristojnosti KS, kjer mora občinski svet vedno pridobiti mnenje sveta KS, preden odloča o zadevah, ki se nanašajo na KS. Med drugim lahko občina KS podeli status pravne osebe javnega prava, seveda pa to pomeni, da mora občina jasno določiti naloge s katerimi lahko KS nastopa v pravnem prometu, prav tako pa mora določiti višino sredstev, s katerimi lahko KS sklepa pravne posle brez predhodnega soglasja župana. Seveda pa takšen status KS terja tudi določene odgovornosti. Zakonska določila torej omogočajo zelo širok razpon pri določanju statusa KS, zaradi česar prihaja tudi do velikih razlik med KS v različnih občinah.

Organ ožjega dela občine je svet. Svet izvolijo volilni upravičenci s stalnim prebivališčem na območju ožjega dela občine. Število članov sveta ožjega dela občine določi občinski svet. Svet lahko občinskemu svetu predlaga odločitve, ki se nanašajo na ožji del občine. Svet ožjega dela občine ima predsednika, katerega izmed sebe izvolijo člani sveta. Župan ima pravico biti navzoč in razpravljati na sejah sveta brez pravice glasovanja. S statutom občine je lahko določeno, da ožji del občine nima sveta. V tem primeru oziroma v primeru, da s statutom občine ožji deli niso ustanovljeni, lahko občinski svet ustanovi krajevne, vaške ali četrtne odbore (v skladu s 30. členom ZLS).

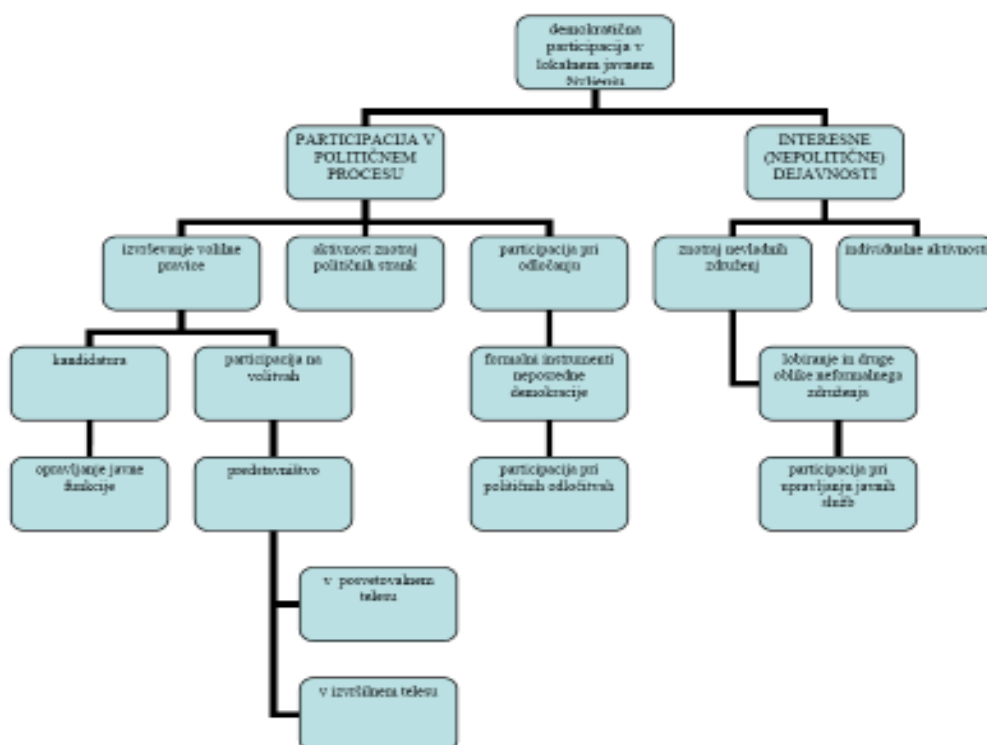
6 PARTICIPACIJA MLADIH PRI ODLOČANJU V OBČINI

Kot pravi priporočilo SE se tudi v slovenskih občinah pojavljajo vsaj tri pomembne družbene skupine, ki teže sodelujejo v procesih participacije: ženske, mladina in tujci. Te skupine zato zahtevajo posebne ukrepe, ki bodo zagotovili, da se bodo tudi te skupine sorazmerno vključevale v procese participacije na lokalni ravni. V tem poglavju se bom osredotočila na mlade, ter v nadaljevanju predstavila tudi rezultate ankete, ki sem jo opravila v letu 2006.

Participacija ni le vključenost mladih v njim namenjene ustanove, niti ni le pravica do soodločanja pri njih namenjenih projektih. Participacijo moramo razumeti kot model življenja v demokraciji, kar je eden od ključnih razlogov za podporo razvijanju participacije mladih. Demokracija brez avtonomnega in aktivnega državljana ne more obstati, ne more delovati.

V lokalnem življenju je treba upoštevati dejstvo, da so mladi tako kot druge starostne skupine državljani lokalnih skupnosti, v katerih živijo, torej morajo imeti dostop do vseh oblik udeležbe v družbi. Vendar ni dovolj, da mladi to pravico samo imajo in z njo nič ne počnejo. Lokalne skupnosti morajo poskrbeti, da bo v mladih vzbudila zanimanje za sodelovanje. Priporočilo komisije SE je, da moramo spodbujati in podpirati vse oblike participacije, in to na vseh ravneh.

Slika 2: Oblike participacije na lokalni ravni

Vir: Brezovšek, Haček in Krašovec (2004, str. 16)

6.1 POLITIČNA AKTIVNOST MLADIH

Namen politične participacije je razviti aktivnega državljana, ki pozna svoje pravice in mehanizme, s katerimi jih lahko dosega. Sem sodijo dejavnosti, kot so volitve, informiranje o pravicah državljana, projekti peticij ob kršenju pravic, učenje o pravicah in dolžnostih, sogovorništvo v projektih, namenjenih mladim s strani lokalnih oblasti itd.

Interes mladih za politiko je majhen. V primerjavi z drugimi življenjskimi področji zavzema politika bistveno nižjo raven pomembnosti kot denimo področja zasebnosti (prijateljstvo, družina, partnerstvo) ter tudi nižjo raven kot področje izobraževanja in ustvarjalne dejavnosti. To velja tako za celotno populacijo kot za mlade. Je pa pri mladih ta razkorak še zlasti očiten.

Življenjske usmeritve mladih, njihove nazore, vrednote in zanimanja so preučevali različni avtorji, zato sem se tudi sama odločila, da izvedem anketo o politični aktivnosti mladih v lokalni samoupravi. Anketo sem sestavila na podlagi literature s tega področja, ki sem jo proučila. Na 14 zastavljenih vprašanj je odgovorilo 81 mladih, od tega 57 žensk in 24 moških. 13 anketirank/cev je bilo starejših od 30 let. V veliko pomoč mi je bil Klub škofjeloških študentov, ki je ankete razposlal na naslove mladih članov iz Škofje Loke, ki jih imajo v svoji bazi podatkov. Rezultati ankete po številu anketirancev in v odstotkih so razvidni v prilogi 2.

Mlade sem razporedila v štiri starostne skupine, in sicer od 10 do 17 let, od 18 do 24 let, od 25 do 30 let in skupino nad 31 let. Pri slednji starostni skupini je bilo zaslediti večji interes za politiko, pa tudi redno participacijo na volitvah in referendumih.

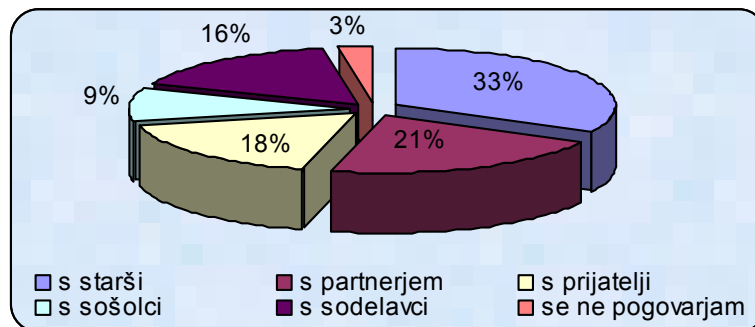
Analiza ankete je potrdila mojo uvodno hipotezo, da so mladi politično zelo nezainteresirani, pasivni oziroma v odnosu do oblasti apolitični. Politika se jim zdi nesmiselna, velika večina ne uveljavlja niti svoje pravice do volitev. Zelo velik odstotek mladih (kar 71,60 %) ne bi kandidiral za politično funkcijo, pa četudi bi s tem lahko uresničili svoje cilje in vizije. Interes za politično področje je zelo nizek in kaže na odpor mladih do političnih ustanov.

Rezultati ankete so zaskrbljujoči. Interes mladih za politiko je zelo nizek. Kar 47 % anketirancev nima ali ne kaže interesa za politiko. Le 5 oseb od 81 ima velik interes za politiko, zelo velik interes pa kaže le 3,7 % anketirancev oziroma 3 osebe, ki pa so bile stare več kot 31 let, teh pa ne moremo več šteti v skupino mladostnikov.

Skoraj polovica mladih le občasno sodeluje na lokalnih volitvah in referendumih, pa še to le, kadar gre za pomembne odločitve. 9 % anketiranih pa na lokalnih volitvah ne sodeluje nikoli. Na sedmo vprašanje je kar 71,6 % anketiranih odgovorilo, da ne bi nikoli kandidiralo za politično funkcijo, 6 odgovorov od 81 pa je na to vprašanje odgovorilo pritrdilno, kar znaša 7,4 %.

Polovica anketirancev meni, da bi odločitve, ki zadevajo lokalno prebivalstvo, morali sprejemati občani sami, le 6 % bi jih to pristojnost zaupalo županu, 36 % pa se jih nagiba k občinskemu svetu. 7 odgovorov je bilo kombinacija vseh naštetih možnih odgovorov, in sicer župan skupaj z občani oziroma občinski svet skupaj s prebivalci.

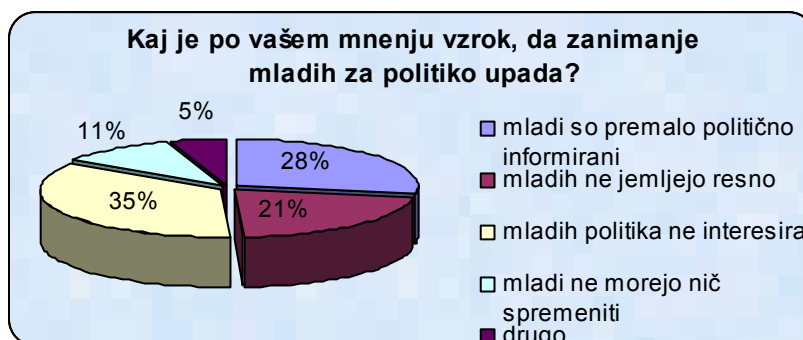
Graf 1: S kom se pogovarjaš o politiki?

Največ mladih se o politiki pogovarja s starši (33 %) ali s partnerjem (21 %), sledi pogovor s prijatelji (18 %) in s sodelavci (16 %). 3 % vprašanih pa se o politiki sploh nikoli ne pogovarja.

69,14 % mladih meni, da v njihovi občini ni dobro poskrbljeno za dialog med lokalnimi organi in prebivalci, najbolj zaskrbljujoče pa je, da 90 % mladih meni, da niso dovolj informirani glede političnega dogajanja v svoji občini.

Graf 2: Vzroki za upad zanimanja politike?

Graf se navezuje na 12 vprašanje v anketi, kjer me je zanimal vzrok, zakaj zanimanje za politiko upada. Pričakovano, je največji delež (35 %) odgovorov, da mladih politika ne zanima in da so premalo politično informirani (28 %).

Zanimanje mladih za politiko bo tudi v prihodnje na zelo nizki ravni, če ne bodo oblasti tako na državni kot na lokalni ravni poskrbele za vzpostavitev ustreznih mehanizmov. Mlade je treba pritegniti v odločanje, prvi korak lahko storijo tudi starši, da mlade poučijo o pomembnosti volitev.

6.2 SPODBUJANJE SODELOVANJA MLADIH V LOKALNEM ŽIVLJENJU

Vsaka politika ali delovanje, zasnovano za spodbujanje vključevanja mladih, mora potekati v takem kulturnem okolju, ki spoštuje mlade in upošteva njihove različne potrebe, položaj in težnje, poleg tega pa mora vključevati tudi prvine zabave in užitka. Splošno znano je, da so mladi občutljiva družbena skupina, ki si želi nenehnih sprememb, in bi, kot pravijo mladi sami, »radi spremenili svet«. Vendar pa je žalostno, da so v 21. stoletju kljub vsemu napredku, še vedno najšibkejši člen v družbi. Starejši težko zaupajo v mlade in le z nezaupanjem poslušajo njihove predloge.

Zelo pomemben dokument na področju mladine je Revidirana evropska listina o vključevanju mladih v lokalno in regionalno življenje. Sprejel jo je Kongres lokalnih in regionalnih skupnosti Evrope na 10. seji, 21. maja 2003 kot odgovor na priporočilo 128.

Listina sicer nima značaja konvencije, zato je lahko le smernica za lokalne in regionalne skupnosti pri udejanjanju vključevanja mladih v lokalno življenje. Je dober pokazatelj, da bo Slovenija na tem področju morala še marsikaj storiti, če se želi primerjati z ostalimi evropskimi državami.

Prvi del listine govori o področni politiki. Lokalni in regionalni samoupravi narekuje smernice, kako politično ravnati na različnih področjih, ki zadevajo mlade.

V drugem delu listina narekuje način, kako povečati sodelovanje mladih. Opozarja, da ni dovolj le to, da lokalne oblasti poznajo instrumente za udeležbo mladih – potrebno jih je tudi uporabljati. Ti instrumenti vključujejo usposabljanje za udeležbo mladih, njihovo izobraževanje, zagotavljanje sredstev za komuniciranje, podpiranje njihovih projektov, priznavanje večjega pomena predanosti mladih skupnim zadevam in prostovoljnemu delu (Listina, str. 8, 42. čl.).

Tretji del listine govori o strukturah, ki jih morajo lokalne in regionalne oblasti vpeljati, da bodo mladim omogočile sodelovanje pri odločitvah in razpravah, ki se nanašajo nanje. To so na primer mladinski svet, mladinski parlament ali forum mladih.

Lokalne in regionalne oblasti so mladim najbližje, zato imajo pomembno vlogo pri spodbujanju njihovega sodelovanja. Lokalne in regionalne oblasti morajo mladim zagotoviti, da se ne le učijo o demokraciji in poslušajo o njej, ampak imajo tudi možnost, da jo uporabljajo. Torej morajo imeti vpliv pri odločitvah in oblikovanju dejavnosti tudi tedaj, ko so mladi, ne le pozneje v življenju, ko bodo njihovi pogledi že močnejše politično prepoznavni. Zaradi predhodnih slabih izkušenj z lokalnimi oblastmi lahko izgubijo voljo, da bi se borili za zadeve, ki so za njihovo življenje v lokalni skupnosti pomembne (Evropska listina o vključevanju mladih v lokalno in regionalno življenje, 2002, str. 2).

7 PREDSTAVITEV OBČINE ŠKOFJA LOKA

Škofja Loka velja za najbolj ohranjeno srednjeveško mesto v Sloveniji. Že davnega leta 973 je cesar Oton II. to ozemlje podaril škofom iz Freisinga in v naslednjih stoletjih je tu nastala zaokrožena fevdalna posest loškega gospostva s sedežem v Škofji Loki (mestne pravice l. 1274). Občina Škofja Loka je pomembno geografsko, gospodarsko in kulturno središče svojega gravitacijskega območja ter s svojimi kulturnimi, gospodarskimi in prometnimi danostmi povezuje velik del prebivalstva Gorenjske, dela Primorske, pa tudi osrednje Slovenije. Iz nekdanje občine Škofja Loka so januarja 1995 na ozemlju regije nastale 4 občine:

- Občina Škofja Loka (146 km²),
- Občina Železniki (162 km²),
- Občina Gorenja vas – Poljane (161 km²) in
- Občina Žiri (44 km²).

V istem letu, se je občina Škofja Loka ločila od upravne enote in začela delovati samostojno na drugi lokaciji. Upravna enota Škofja Loka je organizirana za območje štirih zgoraj omenjenih lokalnih skupnosti. Skupno število prebivalcev za katere deluje Upravna enota Škofja Loka, je nekaj manj kot 40.700. Upravna enota opravlja upravne in druge strokovne naloge in zadeve na področjih, za katera so ustanovljena posamezna ministrstva.

Ko je občina Škofja Loka začela delovati samostojno, so na prvi seji Občinskega sveta Občine Škofja Loka, dne 21. 12. 1994 imenovali začasne komisije za pripravo statuta občine in poslovnika, predstavili so župana in imenovali začasne komisije za mandatna vprašanja, volitve in imenovanja. Na drugi seji, dne 19. 1. 1994 so izvolili predsednika in podpredsednika občinskega sveta, na 6. redni seji bil sprejet predlog Statuta občine Škofja Loka. Na 9. seji so potekale volitve članov v odbore in komisije Občinskega sveta občine.

Slika 3: Panorama Škofje Loke

Vir: Turistično društvo Škofja Loka

Območje občine obsega naselje ali več naselij, ki so povezana s skupnimi potrebami in interesi prebivalcev, občina pa mora biti sposobna zadovoljevati te interese. V skladu s to določbo obsegajo območje občine Škofja Loka naslednja naselja: Binkelj, Bodovlje, Breznica pod Lubnikom, Brode, Bukov vrh nad Visokim, Bukovica, Bukovščica, Crngrob, Dorfarje, Draga, Florjan nad Zmincem, Forme, Gabrk, Gabrovo, Gabrška Gora, Godešič, Gorenja vas-Reteče, Gosteče, Grenc, Hosta Sv. Petra Hrib, Knape, Kovski vrh, Križna gora, Lenart nad Lušo, Lipica, Log nad Škofjo Loko, Moškrin, Na Logu, k Papirnica, Pevno, Podpulfrca, Pozirno, Praprotno, Pungert Puštal, Reteče, Rovte v Selški dolini, Sopotnica, Spodnja Luša, Staniše, Stara Loka, Stripnik, Strmica, Suha, Sv. Andrej, Sv. Barbara, Sv. Duh, Sv. Ožbolt, Ševlje, Škofja Loka, Sv. Tomaž, Trata, Trnje, Valterski vrh, Vešter, Vincarje, Virlog, Virmaše, Visoko pri Poljanah, Zgornja Luša in Zminec².

7.1 ORGANI OBČINE ŠKOFJA LOKA

Organi Občine Škofja Loka so Nadzorni odbor, Občinski svet, županja/župan, in Občinska volilna komisija.

7.1.1 Nadzorni odbor

Nadzorni odbor Občine Škofja Loka je sestavljen iz petih članov, ki jih izvoli Občinski svet. So predstavniki različnih političnih strank, ne smejo pa biti hkrati tudi svetniki ali zaposleni v občinski upravi. Nadzorni odbor je najvišji organ nadzora javne porabe v občini. Nadzira upravljanje s premoženjem občine, nadzira namenskost in smotrnost porabe sredstev občinskega proračuna ter finančno poslovanje vseh uporabnikov proračunskih sredstev. Delo nadzornega odbora je javno.

Nadzorni odbor ima naslednje naloge:

- sprejema letni program nadzora,
- pregleduje in proučuje veljavne pravne predpise in akte, s katerimi so določeni nameni porabe javnih sredstev v občini,
- pregleduje listinsko dokumentacijo, ki je nastala ob porabi proračunskih sredstev,
- ugotavlja skladnost ravnanja s pravnimi predpisi ter gospodarnost in namenskost trošenja sredstev in njihov učinek glede na opredeljeni cilj,
- izdeluje nadzorstveni zapisnik in poročilo,
- obravnava pripombe strank v postopkih nadzora,
- odloča o ugovorih nadzorovanih oseb,
- sprejema poročila ter mnenje in priporočila oziroma predloge ukrepov nadzorovanim osebam,
- obvešča pristojne organe občine in predlaga ukrepe iz njihove pristojnosti,
- najmanj dvakrat letno poroča občinskemu svetu o svojih ugotovitvah,
- obvešča javnost – občane o ugotovitvah,

² Izvleček iz magnetograma 52. redne seje Državnega zbora Republike Slovenije, z dne 20.07.2000, Ljubljana 2000

- oblikuje zahteve za izvedbo revizije po Računskem sodišču RS ter prijavi sum storitve prekrška ali sum storitve kaznivega dejanja pristojnemu organu.

7.1.2 Občinski svet in njegovo delovanje

Občinski svet občine Škofja Loka sestavlja 28 članov, ki so izvoljeni na občinskih volitvah. Ti ljudje so člani različnih strank, niso pa zaposleni na občini. Sestajajo se na sejah, kjer obravnavajo točke dnevnega reda in sprejemajo sklepe. Občinskemu svetu predseduje župan, ki nima pravice glasovanja in ni njegov član.

Občinski svet je najvišji organ odločanja v občini. Ima pomembne pristojnosti, saj sprejema statut občine, odloke in druge občinske akte, poslovnik za svoje delo, prostorske plane in druge plane razvoja občine, imenuje volilne komisije za občinske volitve, razpisuje referendum, daje pobude za sklice zborov občank/občanov, določa nadomestilo oziroma plačo županje/župana ter nadomestila članicam/članom občinskega,

Občinski svet lahko ustanovi komisije in odbore občinskega sveta kot svoja delovna telesa. Člani komisij in odborov so imenovani izmed članov občinskega sveta, do največ polovice članov pa lahko tudi izmed drugih občanov. Delovno telo vodi član občinskega sveta. Delovna telesa v skladu s statutom občine in poslovníkom občinskega sveta v okviru svojega delovnega področja obravnavajo zadeve iz pristojnosti občinskega sveta in dajejo občinskemu svetu mnenja in predloge. Komisije in odbori občinskega sveta ter vsak član občinskega sveta lahko občinskemu svetu predlagajo v sprejem odloke in druge akte iz njegove pristojnosti, razen proračuna in zaključnega računa proračuna in drugih aktov, za katere je v zakonu ali v statutu občine določeno, da jih sprejme občinski svet na predlog župana (31. člen ZLS).

Občinski svet Občine Škofja Loka ima komisijo za mandatna vprašanja, volitve in imenovanja, ki jo imenuje izmed članic/članov občinskega sveta, komisijo za mednarodno sodelovanje in partnerstva ter statutarno pravno komisijo.

29. člen Statuta Občine Škofja loka pravi, da Občinski svet lahko ustanovi tudi druge komisije in odbore kot svoja delovna telesa. V občini Škofja Loka je ustanovil naslednje odbore:

- Odbor za družbene dejavnosti,
- Odbor za gospodarske javne službe,
- Odbor za prometno infrastrukturo in javne površine,
- Odbor za gospodarske dejavnosti, obrt, turizem in kmetijstvo,
- Odbor za urejanje prostora, varstvo okolja in prenovo,
- Odbor za mladinsko dejavnost,
- Odbor za gospodarjenje z nepremičninami, opremljanje stavbnih zemljišč in stanovanjsko gospodarstvo.

21. člen Statuta občine Škofja loka pravi, da se Občinski svet voli na podlagi splošne in enake volilne pravice z neposrednim in tajnim glasovanjem. Volilno pravico imajo državljanke/državljanji, ki imajo v občini stalno prebivališče. Za volitve občinskega sveta se občina razdeli na volilne enote, ki jih določi odlok občinskega sveta.

7.1.3 Župan

Osrednja osebnost v občini je župan. Župan ima v razmerju do občinskega sveta dvojno funkcijo. Po eni strani mora skrbeti za izvajanje odločitev občinskega sveta, po drugi stani pa nadzorovati zakonitost njegovega delovanja. Razmerje med županom in občinskim svetom pa je v največji meri odvisno od strankarske strukture občinskega sveta in strankarske pripadnosti župana.

Ob predstavniskem telesu, ki je nosilec strateškega odločanja v občini, je župan tisti, ki skrbi za izvrševanje sprejetih splošnih odločitev. Običajno pripravlja in izvršuje odločitve občinskega sveta in vodi občinski svet. Župan je individualni organ, katerega glavna naloga je, da vodi občinsko upravo in predstavlja ter zastopa občino kot pravno osebo. Župan tudi predlaga občinskemu svetu v sprejem proračun občine in zaključni račun proračuna, odloke in druge akte iz pristojnosti občinskega sveta, izvršuje občinski proračun, določa sistematizacijo delovnih mest v občinski upravi, imenuje in razrešuje delavce v občinski upravi, imenuje in razrešuje direktorja občinske uprave.

Nadalje lahko zadrži objavo splošnega akta občine, če meni, da je neustaven ali nezakonit in predlaga občinskemu svetu, da o njem ponovno odloči na prvi naslednji seji, pri čemer mora navesti razloge za zadržanje. V primeru, da občinski svet vztraja pri svoji odločitvi, se splošni akt objavi, župan pa lahko vloži pri ustavnem sodišču zahtevo za oceno njegove skladnosti z ustavo in zakonom. Župan zadrži izvajanje odločitve občinskega sveta, če meni, da je nezakonita, ali je v nasprotju s statutom ali drugim splošnim aktom občine, in predlaga občinskemu svetu, da o njej ponovno odloča na prvi seji, pri čemer mora navesti razloge za zadržanje.

Župan Občine Škofja Loka ima naslednje komisije in skupine:

- Komisija za evidentiranje in ureditev prikritih grobišč,
- Komisija za dodelitev občinske denarne pomoči,
- Lokalna akcijska skupina za preprečevanje zasvojenosti,
- Komisija za kmetijstvo,
- Komisija za vračanje vlaganj v telekomunikacijsko omrežje,
- Komisija za potrditev urbanističnih rešitev in idejne arhitekturne zasnove, objektov na celotnem območju Kapucinskega predmestja,
- Odbor za prenovo,
- Projektna skupina projekt Sejem bil je živ,
- Projektni svet projekt Sejem bil je živ (www.obcinaskofjaloka.si).

7.1.4 Občinska uprava

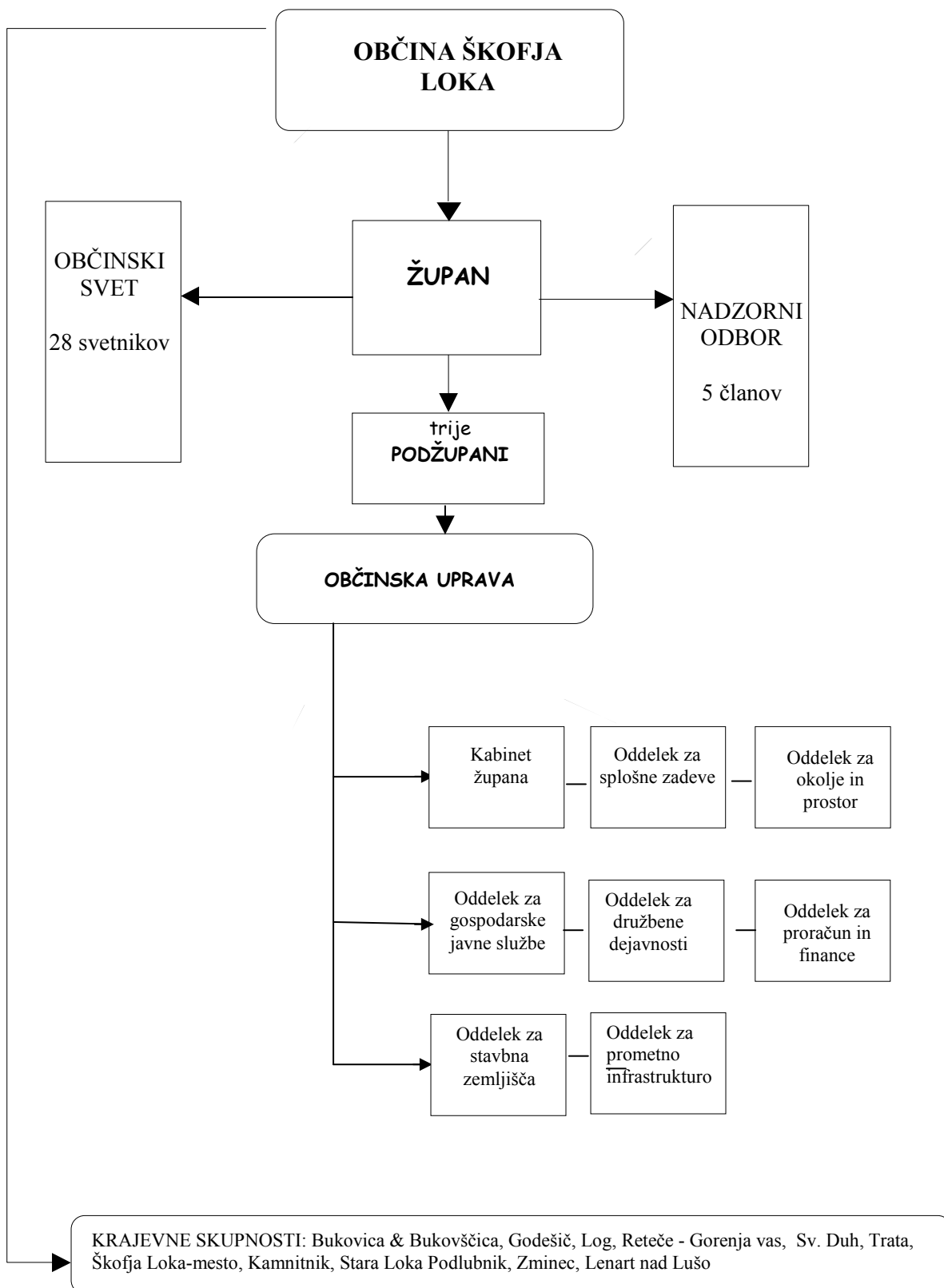
Župan kot predstojnik usmerja občinsko upravo le politično, nadzoruje njeno delo, neposredno pa občinsko upravo vodi direktor. Občinska uprava Občine Škofja Loka opravlja upravne, strokovne in druge naloge v okviru pravic in dolžnosti občine. Občinsko upravo ustanovi občinski svet na predlog župana s splošnim aktom, s katerim določi njene naloge in notranjo organizacijo.

Občinska uprava izvršuje odloke, odredbe, pravilnike in navodila, ki jih izdajata občinski svet in župan, odloča s posamičnimi akti o upravnih stvareh iz lastnih pristojnosti in prenesenih državnih pristojnosti, pripravlja predloge splošnih in posamičnih aktov občine, spremlja stanje in daje pobude za reševanje vprašanj na področjih, za katera je ustanovljena, ter odgovarja za stanje na teh področjih. Opravlja tudi druga strokovna in administrativna dela za občinski svet, župana, nadzorni odbor, komisije in odbore občinskega sveta.

Občinska uprava Občine Škofja Loka je poleg urada župana sestavljena iz osmih oddelkov in sicer:

- Kabinet župana,
- Oddelek za splošne zadeve,,
- Oddelek za okolje in prostor,
- Oddelek za prometno infrastrukturo,
- Oddelek za stavbna zemljišča,
- Oddelek za gospodarske javne službe,
- Oddelek za proračun in finance,
- Oddelek za družbene dejavnosti.

Slika 4: Shematični prikaz organov in teles občine

Vir: Občina Škofja Loka

7.2 KRAJEVNE IN VAŠKE SKUPNOSTI

Med institute, s katerimi se zagotavlja večja možnost sodelovanja občanov pri upravljanju lokalnih zadev, sodi tudi možnost razdelitve občine na ožja območja in ustanovitev ožjih skupnosti. Veljavna ureditev pozna ožje dele občin. Namen odločb veljavnega zakona o notranji členitvi občine je omogočiti občini, da (če presodi, da je to smotrno) izkoristi potencial ožjih skupnosti in odločanje o lokalnih zadevah ožjega pomena (upravljanje s kulturnimi domovi, rekreacijskimi objekti, skrb za lokalne ceste in poti ter drugo infrastrukturo, skrb za podobo kraja, pospeševanje kulturne dejavnosti, spodbujanje delovanja društev, gasilcev itd.) približa ljudem. Med slovenskimi pravnimi teoretiki je prevladujoče stališče, da je skladno z ustavnimi načeli lokalne samouprave ožji del občine oblika notranje organiziranja občine in da ne gre za samoupravne lokalne skupnosti znotraj občine. Zato je model ožjega dela občine kot ožje lokalne skupnosti s statusom lokalne samouprave in pravno subjektiviteto osebe javnega prava v nasprotju z načelom, da se lokalna samouprava uresničuje v občinah kot temeljnih samoupravnih lokalnih skupnostih.

ZLS je temeljni zakon, ki ureja vlogo KS v konceptu lokalne samouprave. 18. člen ZLS pravi, da se na območju občine lahko ustanovijo ožji deli občine, in sicer: krajevna, vaška ali četrtna skupnost. Naslednji člen istega zakona določa, da je organ KS svet, ki ga izvolijo volilni upravičenci z območja KS. Devetnajsti a (19a.) člen ZLS govori o tem, da predsednika sveta KS izvolijo člani sveta izmed sebe. Občinski svet o notranji členitvi občine odloča svobodno, dolžan pa je upoštevati omenjene značilnosti občine.

6. člen Statuta Občine Škofja Loka pravi, da so v občini ustanovljene KS oziroma mestne četrti. KS oziroma mestne četrti so pravne osebe v okviru pristojnosti, ki jih nanje prenese občina. Teritorialno razmejitev in pristojnosti KS oziroma mestnih četrti določa poseben odlok o KS oziroma mestnih četrtih. Pogoje za oblikovanje KS oziroma mestnih četrti določi svet s pravilnikom o pogojih za ustanovitev KS, in sicer z dvotretjinsko večino navzočih članic/članov občinskega sveta. V Občini Škofja Loka imamo 11 KS in sicer KS Bukovica- Bukovščica, KS Godešič, KS Log, KS Reteče – Gorenja vas, KS Sv. Duh, KS Trata, KS Škofja Loka – Mesto, KS Kamnitnik, KS Stara Loka Podlubnik, KS Zminec in KS Sv. Lenart- Luša.

Ožji del občine, ki ima svet, opravlja naloge, ki se nanašajo na njegove prebivalce in so mu prenesene v izvajanje s statutom občine. To so zlasti naloge, ki se nanašajo na:

- lokalne javne službe,
- vzdrževanje krajevnih cest in drugih javnih površin,
- upravljanje premoženja, namenjenega za potrebe krajevnega prebivalstva,
- pospeševanje kulturne in drugih društvenih dejavnosti.

8 URESNIČEVANJE LOKALNE DEMOKRACIJE V OBČINI ŠKOFJA LOKA

Sodelovanje občanov pri odločanju v lokalni skupnosti je vprašanje, ki je izjemnega pomena z vidika uvajanja in razvoja demokracije v deželi. Demokracija je izredno pomembna pri sprejemanju odločitev na državni ravni, še toliko bolj pomembna pa je za odločanje v okviru lokalne samouprave. Lokalna demokracija je v svojem bistvu mnogo bližje ljudem kot državna organizacija; zadeve lokalne samouprave so ljudem tudi mnogo bolj razumljive kot odločanje o državnih zadevah. Poleg vsega tega je neposredno odločanje tudi po čisto organizacijski, tehnični in finančni plati mnogo lažje izvajati na lokalni ravni.

Nekatere oblike neposrednega odločanja (npr. zbor občanov) je možno uporabiti le v lokalnih skupnostih in še to le v manjših. Ob tem je izredno pomembno dejstvo, da je narava odnosov v lokalni skupnosti bistveno drugačna, saj gre za precej bolj tesno povezano skupnost, kot je to na primeru države. Tudi vsebina odločitev je v taki skupnosti drugačna, saj ne gre za odločanje o splošnih političnih vprašanjih, temveč o zadevah lokalnega pomena, ki zadevajo vse prebivalce lokalne skupnosti. Zaradi vsega tega je razumljivo, da se neposredno odločanje v lokalni skupnosti uporablja mnogo pogosteje in za konkretnejša vprašanja kot na državni ravni. Glede na povedano je razumljivo, da tudi MELLs, ki jo je leta 1996 ratificirala tudi Slovenija, poudarja pomen neposrednega odločanja v lokalni samoupravi (Brezovšek, 2005, str. 3).

Udeležba in sodelovanje občanov pri odločanju je proces, v katerega so občani vključeni pri oblikovanju vseh odločitev, ki vplivajo na njihovo življenje in življenje drugih občanov. Udeležba občanov je lahko aktivna, če le ti sodelujejo z voljenimi uradniki lokalne samouprave ali občinske uprave. Lahko pa je tudi relativno pasivna, če se občani udeležujejo javnih shodov, da bi spoznali, kakšni so novi programi, ki jih zagovarjajo kandidati v predvolilnem obdobju.

8.1 POSREDNO URESNIČEVANJE LOKALNE DEMOKRACIJE

V sodobnih lokalnih skupnostih je neposredno odločanje danes bolj izjema kot pravilo. Zato prebivalci lokalne skupnosti uresničujejo lokalno samoupravo večinoma preko njenih organov, ki opravljajo različne naloge oziroma funkcije. Tako na državni kot tudi na lokalni ravni prevladuje posredna oz. predstavniška demokracija. Temeljne odločitve v lokalni skupnosti sprejemajo osebe, ki jih občani v ta namen izvolijo.

S sistemom lokalnih volitev se urejajo volitve različnih organov lokalne samouprave - poleg volitev v občinske svete namreč ZLS ureja še volitve županov ter volitve krajevnih, vaških in četrtnih skupnosti. Sam pojem lokalnih volitev je dokaj širok in označuje vse vrste volitev v organe lokalnih skupnosti. Temeljna načela za volitve predstavniških organov, kot so neposrednost, splošnost in enakost volilne pravice ter

tajnost glasovanja, veljajo tudi na lokalni ravni. Znotraj sistema lokalnih volitev se uporabljata medsebojno popolnoma različna volilna sistema. Večinski volilni sistem se uporablja le v občinah z manjšim številom članov občinskega sveta, t.j. občinah, katerih občinski svet ima 12 ali manj članov. Gre za enokrožni relativni večinski volilni sistem, ki dopušča večjo možnost uveljavitve posameznikov in daje manj političnega prostora strankam, kar omogoča tudi lažjo izvolitev nestranskih kandidatov. Tak sistem je za lokalno samoupravo bolj primeren, kar predvsem velja za manjše občine, v katerih je zavest prebivalcev, pripadnosti lastni občini močnejša in kjer je vpliv posameznega volivca večji.

V občinah z večjim številom članov občinskega sveta in v mestnih občinah pa je v uporabi proporcionalen volilni sistem, pri katerem gre za glasovanje o listah kandidatov. Pri tem je v skladu z načeli lokalne samouprave zagotovljena določena stopnja vpliva volivcev na izbiro oseb.

8.1.1 Primerjava volilne udeležbe na lokalni in državni ravni

Sodelovanje na volitvah je državljanom zagotovljena preko volilne pravice, ki je ena izmed temeljnih političnih pravic posameznika in je zapisana tudi v Ustavi RS. Težava, s katero se v zadnjem času srečujemo v razvitih zahodnih demokracijah, je vedno nižja volilna udeležba državljanov na volitvah. V spodnjih tabelah predstavljam volilno udeležbo na lokalni in državni ravni (predsedniške, državnozbornske in lokalne volitve) v Sloveniji.

Tabela 1: Udeležba na državnozbornskih volitvah od leta 1992 do 2008

Volitve v DZ	Št. upravičencev	Št. glasov	Volilna udeležba	Najnižja udeležba v VE	Najvišja udeležba v VE (vol. enoti)
6.12.1992	1.491.374	1.277.604	85,60 %	MB 80 %	KR 90 %
10.11.1996	1.542.218	1.136.697	73,70 %	MB 64,84 %	LJ-CEN 76,84 %
15.10.2000	1.588.528	1.116.423	70,37 %	MB 63,07 %	LJ-CEN 75,03 %
3.10.2004	1.634.402	991.263	60,65 %	MB 55,85 %	LJ- CEN 65,44 %
21.9.2008	1.69.6437	1.070.523	63,10 %	PTUJ 57,28 %	LJ-CEN 69,55 %

Vir: <http://volitve.gov.si/>, <http://volitve.gov.si/dz2008/udelezba/udelezba.html>.

Tabela 2: Udeležba na volitvah predsednika države od leta 1992 do 2007

Predsedniške volitve	Št. volilnih upravičencev	Št. glasov	Volilna udeležba
6.12.1992	1.491.374	1.280.252	85,84 %
23.11.1997	1.549.226	1.057.928	68,29 %
10.11.2002 (I krog)	1.609.985	1.160.309	72,07 %
1.12.2002 (II krog)	1.610.137	1.052.795	65,39 %
21.10.2007 (I krog)	1.720.481	992.245	57,67 %
11.11.2007 (II krog)	1.720.251	996.486	57,93 %

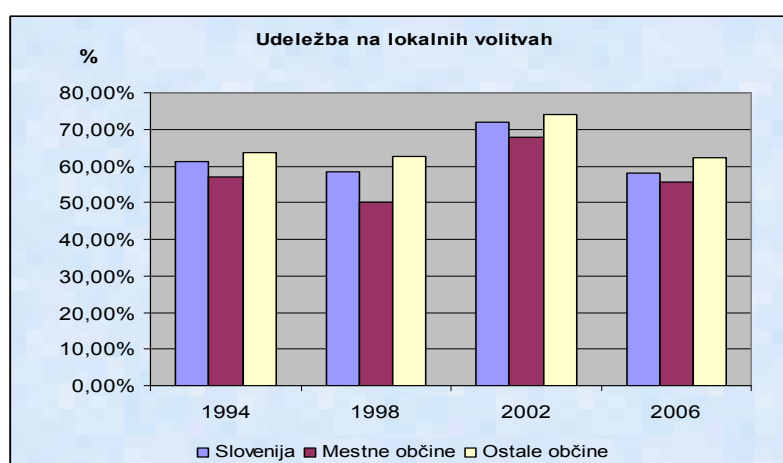
Vir: <http://volitve.gov.si/vp2007/>

Tabela 3: Udeležba na lokalnih volitvah

Leto volitev	Št. upravičencev	Volilna udeležba	Slovenija	Mestne občine	Ostale občine
1994	1.518.954	928.102	61,10 %	57,0 %	63,6 %
1998	1.524.669	888.681	58,29 %	50,2 %	62,6 %
2002	1.614.089	1.163.230	72,06 %	68,0 %	74,0 %
2006 I krog	1.670.358	972.112	58,22 %	55,5 %	62,2 %
2006 II krog	711.978	378.471	53,16 %	48,29 %	/

Vir: Haček v Brezovšek in »drugi« 2004, str. 184 in SURS.

Graf 3: Udeležba na lokalnih volitvah

Vir: Statistični urad RS (2007, str. 5)

Na prvih državnozborskih volitvah leta 1992 je bila volilna udeležba 85,6 %. To je najvišji zabeležen odstotek. Volitve leta 2004 pa so bile najmanj obiskane, saj se je volitev udeležilo le 60,65 % volilnih upravičencev. Zanimiv je podatek, da je bila najnižja volilna udeležba, v vseh letih (izvzemši leto 2008), v volilni enoti Maribor (v nadaljevanju VE). Najvišja udeležba pa je bila v VE Ljubljana-Center, izjema je le leto 1992 VE Kranj (90 %). V letošnjem letu pa se je udeležba rahlo povečala (63,10 %).

Če primerjamo volitve predsednika republike, vidimo, da je bila najvišja udeležba v letu prvih volitev po osamosvojitvi in sicer 85,84 %. Pri naslednjih volitvah leta 1997 se je udeležba zmanjšala za več kot 17 %. Leto 2002 je bilo v Sloveniji v znamenju volitev, saj so tako predsedniške kot lokalne volitve potekale sočasno, zato smo beležili visoko udeležbo (72,07 v prvem krogu). V drugem krogu volitev pa se je udeležba zopet zmanjšala (65,39 %). Enako tudi v letu 2007, ko je zabeležena najnižja volilna udeležba in sicer 57,67 % v prvem krogu ter 57,93 % v drugem krogu. Tudi udeležba na volitvah za predsednika republike upada, tako kot pri državnozborskih. Če primerjamo volilno udeležbo prvih in zadnjih predsedniških volitev, je upad 28 %.

Na lokalnih volitvah 2006 je imelo pravico voliti in biti voljen 1.670.358 državljanov RS, to je skoraj 10 % več kot ob prvih lokalnih volitvah po osamosvojitvi leta 1994. Tudi odstotek volilne udeležbe na lokalnih volitvah je v rahlem upadanju. Najvišja volilna udeležba je bila na lokalnih volitvah leta 2002, kar 72,1 %. To visoko udeležbo na volitvah lahko pripišemo dejstvu, da so lokalne volitve potekale na isti dan kot predsedniške volitve. Volilni upravičenci so volili predsednika države ter župane in člane v občinske svete. Pri ostalih lokalnih volitvah pa ne glede na odstotek udeležbe ne vidimo nekih velikih odstopanj.

Lokalnih volitev se praviloma udeležuje manj volivcev kot volitev v DZ ali predsedniških volitev. Za parlamentarne volitve je značilno, da je volilna udeležba vsako leto nižja (85,60 % leta 1992, 73,70 % leta 1996, 70,37 % leta 2000 in 60,65 % leta 2004), lokalnih volitev pa se udeležuje približno enak del volilnega telesa. Če naredimo primerjavo udeležbe na lokalnih volitvah od leta 1994 do leta 2006 vidimo, da je volilna udeležba v mestnih občinah mnogo nižja kot v ostalih občinah, na lokalnih volitvah 1998 je bila ta razlika kar 12,4 %.

8.1.2 Volitve župana v občini Škofja Loka

Iz spodnje tabele je razvidna udeležba na lokalnih volitvah v letu 2006 v občini Škofja Loka.

Tabela 4: Udeležba na lokalnih volitvah v Škofji Loki

Leto volitev	Vsi volilni upravičenci	Št. glasov	Odstotek udeležbe v občini
1 krog 2006	17.982	9.621	58,96 %
2 krog 2006	18.046	9.621	53,31 %
Ponovne volitve 2006 ³	11.45	853	74,50 %
2002	17.327	13.461	77,69 %
1 krog 1998	16.576	10.996	66,34 %
2 krog 1998	16.570	10.090	60,89 %

Vir: Republiška volilna komisija (RVK)

Volilna udeležba na lokalnih volitvah leta 2002 v občini Škofja Loka je bila zelo visoka. Volitev se je udeležilo 13.461 volivcev od skupno 17.327 upravičencev, kar predstavlja 77,69 % volilno udeležbo. V primerjavi z letom 1998 se je volilna udeležba povečala za 11,35 %, v primerjavi z drugim krogom volitev pa kar za 16,80 %. Vzrok za večjo udeležbo leta 2002 bi lahko pripisali dejstvu, da so lokalne volitve sovpadale s predsedniškimi.

³ Občinska volilna komisija Občine Škofja Loka je na podlagi sodbe Upravnega sodišča Republike Slovenije, opr. števil. U 2936/2006, z dne 11. 7. 2007 in sodbe opr. števil. U 2041/2007, z dne 24. 10. 2007, s katero je bilo razveljavljeno glasovanje na voliščih št. 1 – KS Godešič, št. 7 – Gasilski dom Gostče in št. 17 – Osnovna šola Lenart, na navedenih voliščih razpisala ponovne volitve župana Občine Škofja Loka.

V prvem krogu lokalnih volitev leta 2006 je imelo pravico glasovati 17.982 volivcev. Volitev se je udeležilo 9.621 udeležencev, kar predstavlja 58,96 %. V drugem krogu volitev za župana Občine Škofja Loka, dne 12. novembra 2006, je bilo na območju občine Škofja Loka v volilne imenike vpisanih 18.046 volivcev. Od vseh volilnih upravičencev se je volitev udeležilo 9.621 volivcev, kar predstavlja 53,31 % udeležbo.

Vendar s tem volitve 2006 še niso bile končane. Zaradi nepravilnosti na voliščih so se volitve razveljavile na treh voliščih.

Drugouvrščeni kandidat za župana (razlika za 16 glasov) je v pritožbi očital, da naj bi na enem od volišč šest volivcev glasovalo še za svoje družinske člane, medtem ko naj bi nekateri volivci glasovali kar v svojih osebnih avtomobilih. Nekemu volivcu, ki se je zmotil, pa naj bi uporabljeno glasovnico zamenjali z novo. Nepravilnosti naj bi se dogajale tudi pri glasovanju na domu. Ena od članic volilnega odbora na volišču Lenart je opozorila, da so drugi člani volilnega odbora bolni volivki na dom prinesli odprto kuverto, v kateri je bila že vnaprej obkrožena glasovnica na ime županskega kandidata (prvouvrščenega). S tem naj bi volilni odbor kršil tajnost volitev in določilo, da morajo volivci, ki se zaradi bolezni ne morejo udeležiti volitev, to sporočiti Občinski volilni komisiji najmanj tri dni pred volitvami. Prav tako so nekemu volivcu člani volilne komisije dali dva volilna listka, ki ju je nesel domov ženi in hčerki, nato pa izpolnjena vrnil na volišče.

Drugouvrščeni kandidat je svojo pravico poiskal tudi na Ustavnem sodišču, ki je odločilo, da je ZLV protiustaven, saj ne prepoveduje sorodnikom kandidatov članstva v volilnih odborih. Upravno sodišče je sklenilo, da je volitve potrebno ponoviti na dveh voliščih, na katerih sta bila v volilnih odborih sinova prvouvrščenega kandidata, ter na volišču, kjer je vaščan odnesel domov glasovnici za ženo in hčerko, medtem ko na ostalih voliščih nepravilnosti, ki bi lahko spremenile izid volitev, ni ugotovilo.

Ponovne lokalne volitve v občini Škofja Loka so bile prvi tak primer v Sloveniji, razlog za njihovo izvedbo pa so bile nepravilnosti v delu volilnih odborov med drugim krogom volitev leta 2006.

Na ponovnih volitvah župana Občine Škofja Loka, ki so potekale 16. 12. 2006, je bilo v volilne imenike vpisanih 1.145 volivcev. Od vseh upravičenih volivcev, se je glasovanja udeležilo 853 volivcev. Skupna volilna udeležba na vseh treh voliščih je bila 74 %, kar je v primerjavi z udeležbo v drugem krogu v celotni občini precej več, saj jih je takrat od 18.000 volilnih upravičencev glasovalo 53,31 %. Občinska volilna komisija Občine Škofja Loka je pri ponovnem ugotavljanju volilnega izida upoštevala, da je Upravno sodišče RS za dve glasovnici na volišču št. 8 – Zadružni dom Log nad Škofjo Loko, ki sta bili šteti kot veljavni glasovnici za prvouvrščenega kandidata Igorja Drakslerja, ugotovilo, da sta neveljavni.

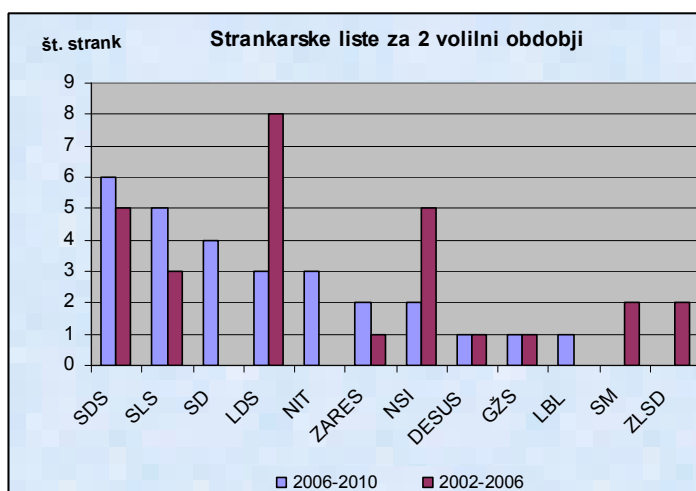
8.1.3 Volitev članov občinskega sveta in krajevnih skupnosti Občine Škofja Loka

Občani in občanke so poleg župana na lokalnih volitvah 2006 volili še člane Občinskega sveta Občine Škofja Loka in člane svetov KS. Volitve članov občinskega sveta so bistvene za lokalno demokracijo, saj na teh volitvah volivci na demokratičen način izberejo predstavnike, ki bodo zastopali njihovo voljo v predstavniškem telesu občine. Ker Občinski svet Občine Škofja Loka šteje 28 članov, se njegovi člani volijo po proporcionalnem volilnem sistemu na rednih lokalnih volitvah vsaka štiri leta. Pri proporcionalnih volitvah se člani občinskega sveta praviloma volijo v občini kot eni volilni enoti, kar omogoča najbolj dosledno uveljavitev sorazmerne delitve mandatov. V občinah, v katerih šteje občinski svet 20 ali več članov, pa se lahko pri proporcionalnih volitvah člani občinskega sveta volijo tudi v večih enotah. Občina Škofja Loka je razdeljena na 4 volilne enote. Volilne enote so oblikovane na način, da so čim bližje dejanskim lokalnim skupnostim znotraj občine. V vsaki volilni enoti se voli enako število članov občinskega sveta, vendar najmanj 10 članov.

Volilno pravico za volitve v Občinski svet na območju občine Škofja Loka je imelo 18.047 volivcev, oddanih je bilo 10.639 glasovnic, kar predstavlja 58,96 % udeležbo. V Občinski svet za obdobje 2006-2010 je bilo izvoljenih 28 občinskih svetnikov, od tega 10 žensk in 18 moških.

Sestava v Občinskem svetu je naslednja: Največ mest so zasedli predstavniki politične stranke SDS (6 sedežev), sledi jim SLS (5 sedežev), SD (4 sedeži), LDS in NIT (3 sedeži), ZARES in NSI (2 sedeža) ter DESUS, GŽS in LBL po 1 sedež. Če primerjamo sedanjo sestavo občinskega sveta z volitvami za obdobje 2002-2006, so sedeži razporejeni drugače. 8 sedežev je takrat dobil LDS, sledita mu SDS in NSI s 5 sedeži, spodbudno pa je dejstvo, da sta bila v Občinski svet izvoljena tudi 2 predstavnika Stranke mladih.

Graf 4: Primerjava volilnih rezultatov strankarskih list za obdobje 2002-2006 in 2006-2010

Slika 5: Izid lokalnih volitev (2006) v občinski svet

Sedežni red svetnikov Občine Škofja Loka

											NIT	NIT	NIT	
SLS	SLS	SLS	SLS	SLS	LDS	LDS	ZAR ES	ZAR ES	GŽS		SDS	SDS	SDS	
		NSI	NSI	LBL	DES US	SD	SD	SD	SD		LDS	SDS	SDS	SDS

ZPISNIKARICA	ŽUPAN OBČINE
--------------	--------------

Legenda:

- Slovenska ljudska stranka (SLS)
- Liberalna demokracija Slovenije (LDS)
- Demokratična stranka upokojencev (DESUS)
- Nova Slovenija - Krščanska ljudska stranka (NSi)
- Socialni demokrati (SD)
- Slovenska demokratska stranka (SDS)
- Lista za boljšo Loko (LBL)
- Glas žensk (GŽS)
- Nova politika (Zares)
- Lista za napredek in razvoj(NIT)

Za volitve članov svetov KS se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki veljajo za večinske volitve v občinski svet, kandidate torej lahko določijo politične stranke in volivci. Volivci določijo kandidate s podpisovanjem in sicer skupina najmanj desetih volivcev. Volilno pravico imajo volivci s stalnim prebivališčem v KS. Pri volitvah za člane svetov KS v občini Škofja Loka je bilo oddanih 10.611 glasovnic. Neveljavnih glasovnic je bilo 928. Veljavnih glasovnic je bilo 9.683. Število članov po KS so naslednji:

KS Bukovica- Bukovščica (10 članov), KS Godešič (7 članov), KS Log (7 članov), KS Reteče – Gorenja vas (7 članov), KS Sv. Duh (9 članov), KS Trata (15 članov), KS Škofja Loka – Mesto (15 članov), KS Kamnitnik (11 članov), KS Stara Loka Podlubnik (11 članov), KS Zminec (7 članov) in KS Sv. Lenart- Luša (7 članov).

8.2 NEPOSREDNO URESNIČEVANJE LOKALNE DEMOKRACIJE

Z vidika demokratične politične vladavine bi bilo idealno, da bi prebivalci lokalne skupnosti odločitve o lokalnih zadevah sprejemali sami. V sodobnih lokalnih skupnostih je to seveda nemogoče in neposredno odločanje v lokalni samoupravi je bolj izjema kot pravilo. Zato lahko najdemo predvsem dva pomembna razloga:

- potrebe, ki se zadovoljujejo v sodobni lokalni skupnosti so preveč raznovrstne in zapletene, da bi o njih lahko odločali vsi občani,
- razvoj lokalne samouprave je v sodobnejših razmerah večinoma privedel do večjih lokalnih skupnosti, v katerih neposredni načini odločanja v praksi niso več možni ali pa so lahko samo izjemni (Grad, 1998, str. 20).

8.2.1 Referendum

3. člen Statuta Občine Škofja Loka določa, da občani uresničujejo lokalno samoupravo v občini neposredno in prek organov občine. Neposredne oblike odločanja občank/občanov o lokalnih zadevah so zbor občank/občanov, referendum, ljudska iniciativa in javna razprava.

- Predhodni referendum o uvedbi samoprispevka

V Občini Škofja Loka, na območju KS Log, so se občani 21. 7. 2002 odločali na referendumu o uvedbi samoprispevka. Samoprispevek lahko občina uvede za izgradnjo ali rekonstrukcijo tiste lokalne javne infrastrukture, katere izgradnja je tudi sicer obvezna v skladu z zakonom. Podlaga za začetek postopka za uvedbo samoprispevka je predlog konkretnega investicijskega programa z vsemi sestavinami za delo. Zbrana sredstva samoprispevka, pa se smejo porabiti le za namen, za katerega je samoprispevek uveden.

Namen samoprispevka na območju KS Log je bil financiranje investicije ureditve lokalnih cest v KS Log – vaško območje Gabrška gora.

Občinski svet Občine Škofja Loka je na 24. redni seji, dne 13. 6. 2002, sprejel sklep o razpisu referenduma o uvedbi samoprispevka. Za območje naselja Gabrška gora, del naselja Na Logu, del naselja Log in del naselja Florjan nad Zmincem, se je na podlagi investicijskega programa za ureditev lokalnih cest v KS Log – vaško območje Gabrška gora ter na podlagi javne razprave in sprejetih ugotovitev in sklepov zbora krajanov v delu KS Log – vaško območje Gabrška gora, razpisal referendum o uvedbi samoprispevka.

Pravico glasovanja je imela vsaka fizična oseba, ki izpolnjuje naslednje pogoje:

- je starejša od 15 let,
- je v predpreteklem letu pred letom, za katero se namerava uvesti samoprispevek, imela dohodke ki so bili obdavčeni z dohodnino,
- ima na območju, na katerem se uvaja samoprispevek, stalno prebivališče oziroma nima stalnega prebivališča, je pa lastnik ali uporabnik nepremičnine, ki leži na tem območju, če se uvaja samoprispevek za izgradnjo ali rekonstrukcijo javne infrastrukture, s katero se povečuje uporabnost in vrednost njegove nepremičnine.

Občani, ki so izpolnjevali navedene pogoje, so postali zavezanci. Glasovalno pravico je imelo 150 prebivalcev KS Log. Glasovalo je 116 volivcev, tajno, z glasovnicami, na katerih so imeli možnosti izbire „za“ ali „proti“.

Referendumsko vprašanje se je glasilo **“Ali ste za uvedbo samoprispevka v denarju, za obdobje petih let, za financiranje investicije ureditev lokalnih cest v Krajevni skupnosti Log – vaško območje Gabrška gora?”**

“ZA” uvedbo samoprispevka je glasovalo 106 volivcev, kar je 91,38 %, “PROTI” pa je bilo 10 volivcev. Udeležba na posvetovalnem referendumu je bila kar 77,33 %. Visoko udeležbo lahko pripišemo slabim razmeram lokalnih cest na območju Gabrške gore. Referendum je vodila Občinska volilna komisija v skladu z ZLV ter Zakonom o referendumu in ljudski iniciativi. Po končanem glasovanju je sestavila zapisnik ter podala poročilo o ugotovitvi končnega izida glasovanja na referendumu.

Samoprispevek se je uvedel za financiranje investicije ureditve lokalnih cest v KS Log – vaško območje Gabrška gora in sicer: LC 401120 (Log-Martin – Arvaj – Zabrdnik – Jernač), LC 100120 (Kumar – Smoldno), v skladu z investicijskim programom, ki ga je občinski svet potrdil na 23. redni seji, dne 18. 4. 2002. Samoprispevek se je uvedel za obdobje petih let, to je od 1. 10. 2002 do 30. 9. 2007, zbralo pa se je 85.500 EUR, kar predstavlja 19 % predvidene investicije.

Graf 5: Referendum o uvedbi samoprispevka

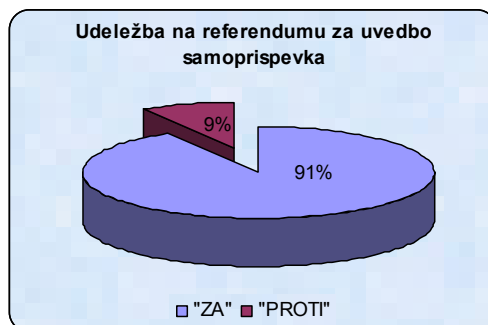
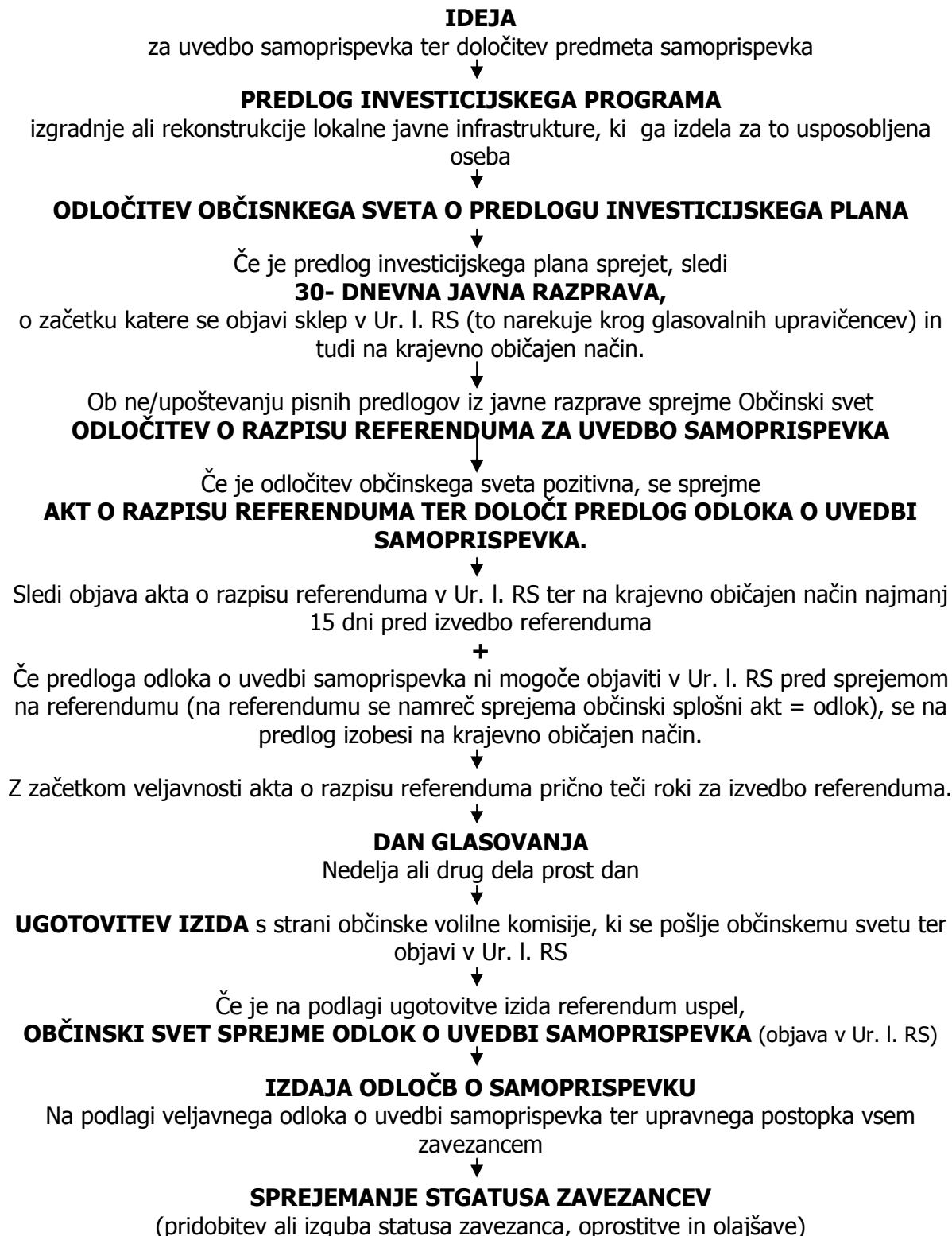

Tabela 5: Udeležba na referendumu za uvedbo samoprispevka

Referendum za uvedbo samoprispevka	Volivci KS Log- vaško območje Gabrška gora	Odstotki
Skupno št. volivcev, vpisanih v volilni imenik	150	100 %
Glasovali	116	77,33 %
ZA	106	91,38 %
PROTI	10	8,62 %
Neveljavne glasovnice	0	0 %

Prikaz poteka postopka za uvedbo samoprispevka

Vir: Pozdrec, 2002, priloga II.

8.2.2 Zbor občanov

18. člen ZLS določa, da se na območju občine lahko ustanovijo ožji deli občine (krajevne, vaške ali četrtne skupnosti). Ožji deli občine so ustanovljeni predvsem zaradi doseganja večje participacije prebivalcev lokalne skupnosti s pomočjo odprtih procesov odločanja, predvsem preko zborov občanov. Tako je zagotovljeno odločanje o posameznih segmentih javnega življenja, ki so ljudem najbližje. Škofja Loka je večja lokalna skupnost, zato je v praksi težko izvesti zbor občanov za celotno območje občine. Zbori občanov se zato sklicujejo samo za območje posameznih KS.

V praksi se zbori občanov največkrat izvedejo pred sprejemom prostorskih aktov, ki pomembno vplivajo na življenje občanov. 49. člen Statuta Občine Škofja Loka pravi, da zbor občanov v KS skliče svet KS na lastno pobudo ali na pobudo najmanj petih odstotkov volivcev v tej skupnosti ali v delu te skupnosti. To se je zgodilo 28. oktobra 2008, ko je bil sklican zbor občanov oziroma krajanov na območju KS Sv. Duh, za območje naselij Grenc in Virmaše. Prisotnih je bilo 100 udeležencev, od tega 86 krajanov z območja sklica zbora, direktor Občinske uprave Škofja Loka, predstavnica Oddelka za okolje in prostor Občine Škofja Loka, vsi trije podžupani ter predstavnica Gorenjskega glasa. Zbor je bil sklican na podlagi pobude skupine krajanov. Pobudo je s svojim podpisom podprlo skupno 78 volivcev z območja, za katerega je zbor sklican, kar znaša 13,9 % vseh volivcev tega območja. Število je tako presegalo zahtevanih najmanj 5 % podpore.

Gre za aktualni temi v Občini Škofja Loka, to sta Severna in Poljanska obvoznica, na katero Ločani (in drugi) čakajo že več kot tri desetletja. Po izkušnji s Poljansko obvoznico sta se v Škofji Loki oblikovali tudi civilni iniciativi, povezani z gradnjo načrtovane Severne (Selške) obvoznice.

Na zboru so spregovorili o predlaganih različicah, po katerih naj bi šla cesta skozi omenjeni naselji in ogrozila več zaščitenih kmetij, glavni očitke pa je bil namenjen pomanjkanju dialoga Občine s prizadetimi krajanji. Na Občinsko upravo so se krajanji zaman obračali že od junija 2008, zato so osnovali civilno iniciativo. Tik pred sejo Občinskega sveta, ki je predvidevala predstavitev poteka treh tras Severne obvoznice in potrditev izbrane (zelene) variante, so zahtevali umik te točke z dnevnega reda in to vse dokler da se za vse krajanje Virmaš in Grenca ne izvede javna predstavitev načrtovanja te obveznice. Krajanji so bili nezaupljivi, češ da se na Občini podobno kot pri projektu Poljanske obvoznice izogibajo pogovorom z občani. Lastniki zemljišč tako nimajo nobenih informacij, kako bo cesta posegla v njihovo posest. Sprejeli so naslednje sklepe:

Sklep 1:

Z dnevnega reda 18. redne seje Občinskega sveta Občine Škofja Loka, ki bo v četrtek, 30. oktobra 2008, se umakne 14. točka »Predstavitev poteka treh tras Severne obvoznice ter potrditev izbrane variante«.

Sklep 2:

KS Sv. Duh in KD Stara Loka-Podlubnik naj se povežeta, prav tako naj se povežeta civilni iniciativi iz teh dveh KS, ter skupaj sodelujejo pri nadaljnjih postopkih v zvezi z načrtovanjem Severne obvoznice.

Sklep 3:

Z dnevnega reda 18. redne seje Občinskega sveta Občine Škofja Loka, ki bo v četrtek, 30. oktobra 2008, se umakne točka Obvezna razlaga Odloka o občinskem lokacijskem načrtu za del območja Grenc v Škofji Loki. Omenjena točka se na Občinskem svetu ne obravnava do takrat, ko bo za naselje Grenc izdelana in sprejeta taka prometna ureditev, ki ne bo poslabšala trenutnih razmer tamkajšnjim prebivalcem in odjemnikom. Nove rešitve naj se išče v tesnem sodelovanju s prizadetimi krajanji in ne v tajnosti, kot smo bili priča temu do sedaj.

Sklep 4:

Krajanji odločno nasprotujemo kakršnemu koli širjenju obstoječe ceste na tem delu, saj bi se s tem že tako pregost promet samo še povečal, varnost pa s tem še dodatno poslabšala. V primeru izgradnje pločnika naj se ta uredi tako, da ne bo možno parkirati na njem. Šolska pot naj se spelje stran od tega dela.

Zbor občanov veljavno sprejema svoje odločitve, če na zboru sodeluje najmanj pet odstotkov volivcev z območja občine, za katero je zbor sklican. Odločitev zbora občanov je sprejeta, če zanjo glasuje najmanj polovica volivcev, ki sodelujejo na zboru. Sprejete odločitve na Zboru so bile soglasno sprejete, zato so jih bili pristojni občinski organi dolžni obravnavati in pri izvajanju svojih nalog upoštevati.

Na 18. seji Občinskega sveta Občine Škofja Loka niso glasovali za potrditev izbrane različice, z dnevnega reda so umaknili tudi točko obvezne razlage Odloka o občinskem lokacijskem načrtu.

8.2.3 Civilna iniciativa

ZLS določa, da lahko najmanj pet odstotkov volivcev v občini zahteva izdajo ali razveljavitev splošnega akta ali neke druge odločitve iz pristojnosti občinskega sveta oziroma iz pristojnosti drugih občinskih organov. Za ljudsko iniciativo na lokalni ravni je tudi značilno, da lahko volivci v občini zahtevajo razveljavitev akta, ki je že začel veljati, kar pa ne velja za ljudsko ustavnorevidijsko in za zakonodajno iniciativo.

Škofjeločani na Poljansko obvoznico, ki naj bi mestno jedro rešila gostega prometa, čakamo že več kot tri desetletja. V letu 2007 so jo po vseh zapletih vendarle začeli graditi. Vendar tudi tokrat ni šlo brez zapletov. Vaščani vasi Suha so ustanovili civilno iniciativo, ki nasprotuje predvideni gradnji krožišča, saj menijo, da bo zmanjšalo kakovost bivanja v tej tisočletni vasi, stanovalcem naj bi visoki nasipi povsem zaprli pogled, bojijo se, da bo reka Sora zaradi zgrajene ceste spet poplavljala, ogroženi pa naj bi bili tudi dve kmetiji. Zato namesto spornega krožišča predlagajo gradnjo viadukta.

Krajani Suhe in bližnje Sorške ceste, ki jih bo najbolj prizadela gradnja Poljanske obvoznice, že od prve razgrnitve načrtov leta 2001 na Občino naslavljajo pripombe. Pritožujejo se, da jim Občina noče prisluhniti. Pred drugim krogom lokalnih volitev leta 2006 so peticijo s 190 podpisov naslovili na državni vrh in se potem združili tudi v civilno iniciativo, ki želi doseči, da bi na Občini Škofja Loka upoštevali njihove zahteve. Doslej jih na pogovore niso povabili.

Na Ustavno sodišče RS je bila vložena pobuda za oceno ustavnosti posameznih členov treh dokumentov: Zakona o urejanju prostora, Zakona o prostorskem načrtovanju in Odloka o lokacijskem načrtu za gradnjo Poljanske obvoznice v Škofji Loki. Pobudo za oceno ustavnosti je vložil lastnik zaščitene kmetije na območju obvoznice, ki zahteva odškodnino in ponoven razmislek o trasi obvoznice, za ta cilj pa je namenjen izkoristiti vsa pravna sredstva. Ustavno sodišče RS je predlog, naj se do končne odločitve ustavnega sodišča zadrži izvrševanje nekaterih členov obeh zakonov in omenjenega odloka, zavrnilo. Sprememba lokacijskega načrta bi gradnjo obvoznice zaustavilo za nadaljnjih nekaj let, ob tem pa je treba poudariti, da je javni interes pred interesi redkih posameznikov.

Slika 6: Ozko prometno grlo skozi Škofjo Loko

Vir: RTV Slo, arhiv 2008

9 ANALIZA ANKETE O UDELEŽBI OBČANOV PRI LOKALNI DEMOKRACIJI

Za raziskovanje udeležbe državljanov pri lokalni demokraciji sem uporabila metodo anketiranja. Na internetno stran www.createsurvey.com sem postavila anketo z naslovom »Vprašalnik o sodelovanju občanov pri lokalni demokraciji«, na katero sem prejela kar 502 odgovora.

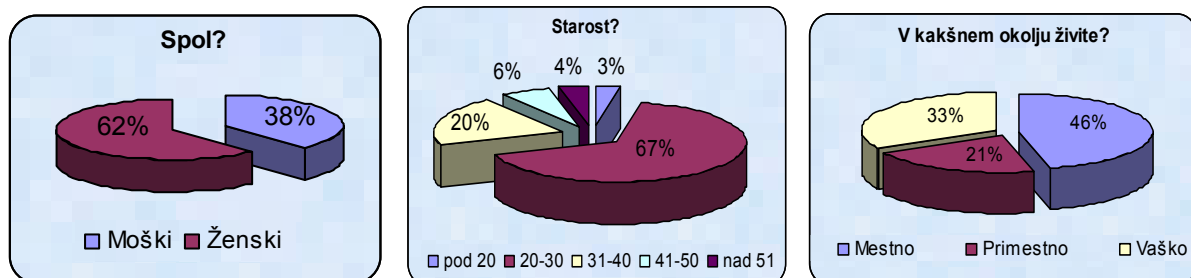
Anketiranje je potekalo v mesecu oktobru 2008 in ker je bil postopek izveden elektronsko, je anketa doživela zelo velik obisk. Menim pa, da bi bila ta številka celo višja, če ne bi bilo omejitve, postavljene spletni strani. Anketo sem razposlala tudi na Občino Škofja Loka, UE Škofja Loka in nekaterim društvom v občini Škofja Loka.

Anketni vprašalnik je zajemal 22 kratkih vprašanj, sestavljenih iz več sklopov. V prvem delu so me zanimala splošna vprašanja, kot so spol, starost, pomembnost volilne pravice. Zanimalo me je tudi, iz kakšnega okolja prihajajo anketirani: mestno, primestno ali vaško. Nekateri avtorji namreč trdijo, da so ljudje, ki prihajajo iz mesta, bolj politično aktivni kot tisti s podeželja (Della Porta, 2003). Drugi del ankete so predstavljala vprašanja, povezana s poznavanjem in sodelovanjem pri posredni in neposredni obliki demokratičnega odločanja.

Zaradi enostavnejše oblike ankete ter lažje analize odgovorov, so bila vprašanja sestavljena tako, da so anketiranci lahko izbirali med odgovori »da«, »ne« in ostalimi možnimi odgovori. Odprtega tipa je bilo le osmo vprašanje, »Na podlagi česa se odločite za kandidata na volitvah«, kjer so anketiranci lahko izbrali več možnih odgovorov.

Kljub velikemu odzivu na anketo, je vzorec, ki sem ga zajela, premajhen, da bi lahko govorili o splošnih opažanjih in trendih, vendar kljub vsemu daje neke rezultate.

Graf 6: Splošni podatki anketirancev

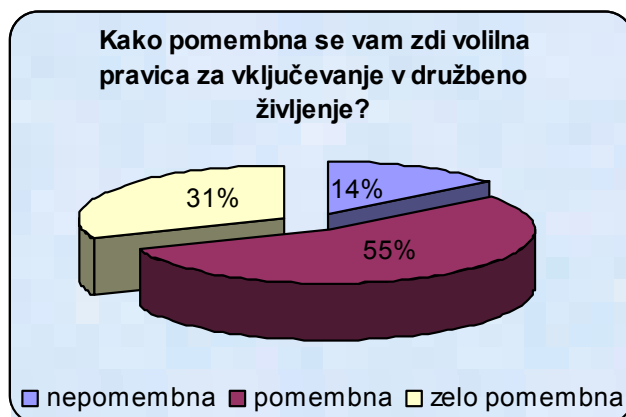

V splošnem delu ankete sem predstavila starostno strukturo, spol ter okolje, v katerem živijo anketiranci. Na anketo je odgovorilo 62 % žensk in 38 % moških. Kot je razvidno iz grafa, je največ anketiranih starih med 20-30 in 31-40 let (teh je bilo 20 %). Tem so sledili anketirani, stari med 41-50 let, 3 % anketiranih je bilo starih

pod 20 let in 2 % nad 51 let. Kot vidimo, je bila zajeta dokaj mlada populacija, ki naj bi aktivno sodelovala pri odločanju v lokalni skupnosti.

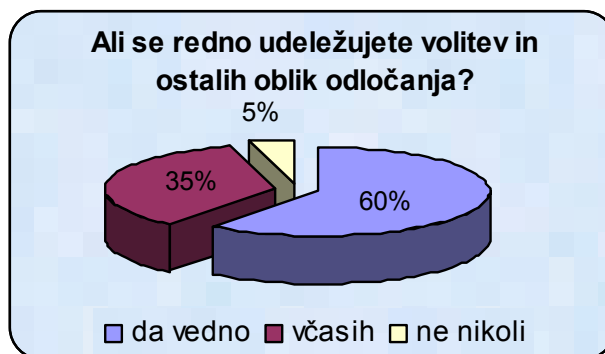
Rezultati tretjega vprašanja so razkrili, da je največ anketirancev prihajalo iz mestnega okolja in sicer je bilo takšnih kar 46 %. Sledili so jim anketiranci iz vaškega okolja 32,87 %, 106 anketiranih oziroma 21,12 % pa je prihajalo iz primestnega okolja.

Graf 7: Ocena pomembnosti volilne pravice

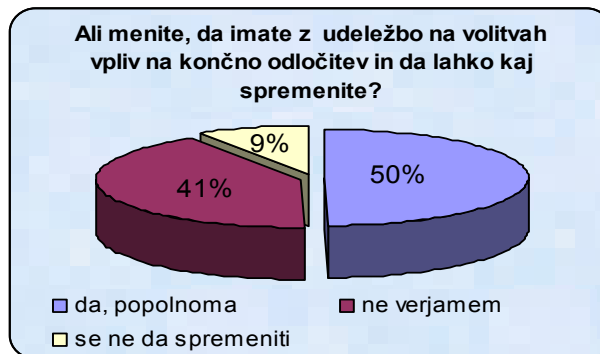

Četrto vprašanje se je navezovalo na pomembnost volilne pravice za vključevanje v družbeno življenje. Rezultati potrjujejo mojo hipotezo v uvodu. Kot kažejo rezultati ankete se ljudem zdi volilna pravica pomemben element za vključevanje v družbeno življenje. Kar 55 % vprašanih je volilna pravica pomembna, 31 % pa jih meni, da je zelo pomembna. Le slabih 14 % temu nasprotuje. Analizirala sem odgovore, da preverim iz kakšnega okolja prihajajo volivci, ki se jim zdi volilna pravica zelo pomembna. Od 156 anketiranih, ki je odgovorilo, da jim je volilna pravica zelo pomembna, jih 56 % prihaja iz mesta, 19 % jih je iz primestnega okolja, 25 % pa iz vasi. Torej tudi moja anketa potrjuje trditve nekaterih avtorjev, da so ljudje, ki prihajajo iz mesta, bolj politično aktivni.

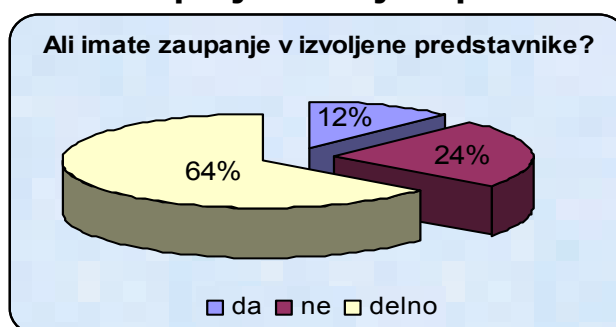
Graf 8: Udeležba pri odločanju

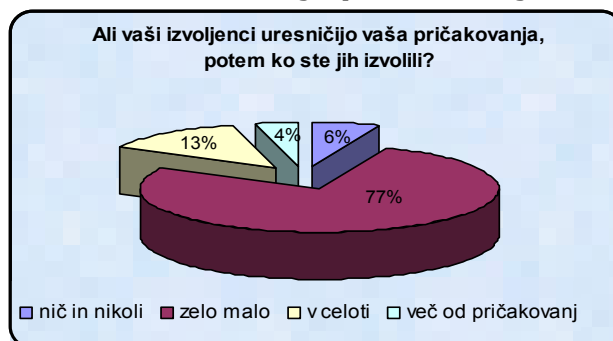
Graf 9: Udeležba in vpliv na končno odločitev

Graf 10: Zaupanje v izvoljene predstavnike

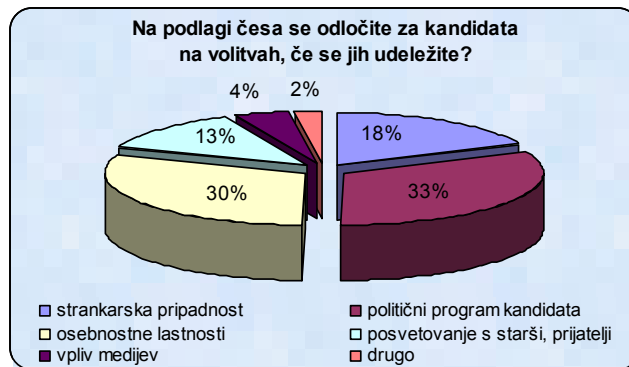

Graf 11: Uresničevanje pričakovanj volivcev

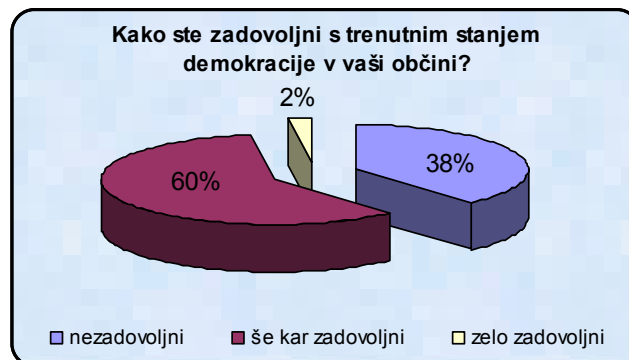
V 16 vprašanju sem želela ugotoviti, ali se volivci in volivke redno udeležujejo volilnih opravil. 60 % vprašanih se redno udeležuje volitev in ostalih oblik odločanja. 35 % pa le občasno. Presenetljivo je dejstvo, da jih kar polovica anketiranih meni, da ne morejo ničesar spremeniti s svojo udeležbo na volitvah. 41 % anketiranih ne verjame, da lahko kaj spremenijo, 9 % jih je prepričanih, da ne morejo ničesar spremeniti. Druga polovica pa temu nasprotuje. Preseneča me tudi, da ima le 12 % anketiranih zaupanje v svoje izvoljene predstavnike. Na vprašanje, ali izvoljeni predstavniki uresničujejo pričakovanja volivcev, sem dobila zanimive odgovore. 77 % volivcev je mnenja, da predstavniki zelo slabo izpolnjujejo njihova pričakovanja, 6 % jih meni, da nič in nikoli, 13 % volivcev pravi, da predstavniki v celoti izpolnjujejo obljube, 4 % vprašanih pa je zelo zadovoljnih s svojimi predstavniki, saj so po njihovem mnenju celo presegli njihova pričakovanja.

Graf 12: Odločitev za kandidata

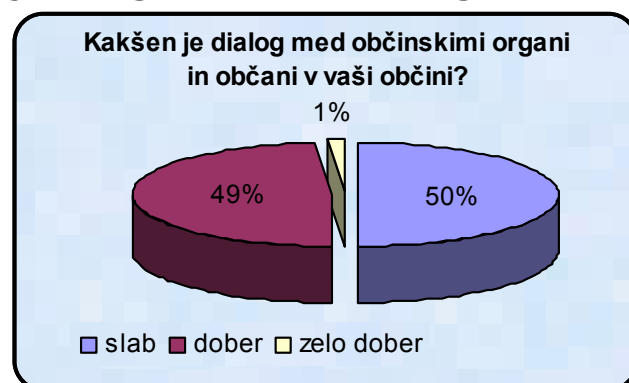

Graf se navezuje na vprašanje v anketi, kjer me je zanimalo, na podlagi česa (koga) se ljudje odločajo na volitvah, če se jih udeležijo. Zanimivo, da se največ anketiranih (44 %) odloči na podlagi političnega programa kandidata, tesno pa mu sledi odgovor osebnostnih lastnosti kandidata (41 %). Govorimo o personalizaciji volilne izbire, ko volivci vse bolj glasujejo za osebe in ne več za stranke. Strankarska pripadnost je dobila 26 % odgovorov. Več pomeni personalni imidž ter medijsko izoblikovana podoba v javnosti. Kar 18,35 % se jih odloči na podlagi posvetovanja s starši in prijatelji, mediji pa imajo vpliv na 6 % volivcev.

Graf 13: Zadovoljstvo s trenutnim stanjem demokracije v občini

Graf 14: Kakšen je dialog med občinskimi organi in občani v vaši občini?

V nadaljevanju ankete sem spraševala o zadovoljstvu s trenutnim stanjem demokracije vprašanih v občini ter o poznavanju oblik odločanja. Kar 38 % vprašanih je nezadovoljnih s stanjem demokracije v svoji občini, 60 % je še kar zadovoljnih, le 2 % pa zelo zadovoljnih. Zato tudi ne preseneča naslednji odgovor, da jih kar 50,40 % vprašanih meni, da za reševanje težav v občini ni zadosti posredna demokracija preko občinskega sveta. Dialog med občinskimi organi in občani je slab. Tega mnenja je kar 50 % anketirancev, 7 % pa jih meni da je zelo dober.

Graf 15: Poznavanje oblik neposredne demokracije

Občani zelo dobro poznajo možnosti sodelovanja v občini, na žalost pa je malo takih, ki svoje znanje o neposredni demokraciji tudi aktivno uporablja. Neposredne oblike odločanja pozna kar 420 anketirancev, kar je 81,27 %.

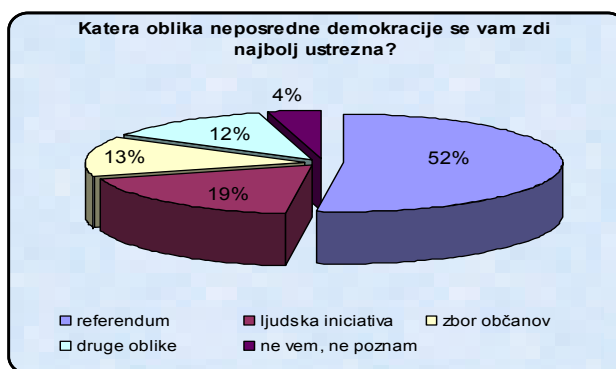
Vseh anketirancev, ki so odgovorili, da ne poznajo neposrednih oblik odločanja je bilo 94 oziroma 19 %. Zanimalo me je, katera starostna skupina je to in iz kakšnega okolja prihajajo. Ugotovila sem (glej tabelo 4), da največ nepoznavanja neposrednih oblik prihaja iz starostne populacije od 20 do 30 let (78,72 %). Sledi starostna skupina od 31 do 40 let, ki v 11,70 % ne poznajo neposrednih oblik odločanja. Najmanj poznavanja je v vaškem okolju, saj kar 45,74 % vseh starostnih skupin prihaja iz vaškega okolja. Izmed njih so najmanj poučeni prav mladi. Tudi tisti, ki prihajajo iz mesta, oblik neposredne demokracije ne poznajo in sicer je takih 29,78 %.

Tabela 6: Nepoznavanje oblik neposredne demokracije

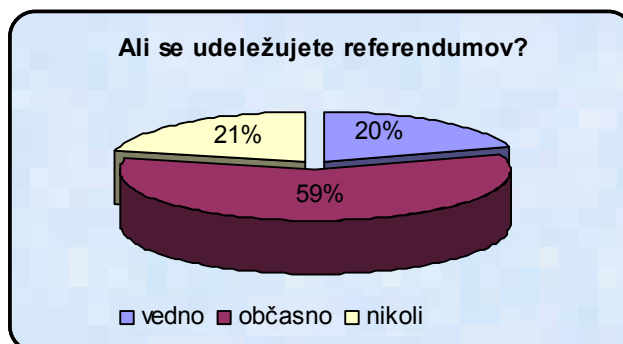
Starost	Mestno okolje	Primestno okolje	Vaško okolje	% starost
Pod 20 let	1	0	2	3,19 %
20 – 30 let	19	20	35	78,72 %
31 – 40 let	6	3	2	11,70 %
41 – 50 let	1	0	2	3,19 %
Nad 50 let	1	0	2	3,19 %
% okolje	29,78 %	24,46 %	45,74 %	100 % 94 odg. = 16 % NE

V nadaljevanju predstavljam odgovore na vprašanja o neposrednih oblikah demokracije, ter ali se anketiranci udeležujejo teh oblik. Za referendum anketiranci mislijo, da je najbolj primerna oblika neposredne demokracije na lokalni ravni (52 %), skrbi pa nas lahko dejstvo, da ostale oblike ostajajo dokaj neuporabljene. Redno se referendumov in zborov občanov udeležuje le 19,72 %. Ostali se jih udeležujejo včasih, 5 % pa nikoli. Pri ljudski iniciativi je stanje še slabše, saj je na njej do sedaj sodelovalo le 10,16 % vprašanih.

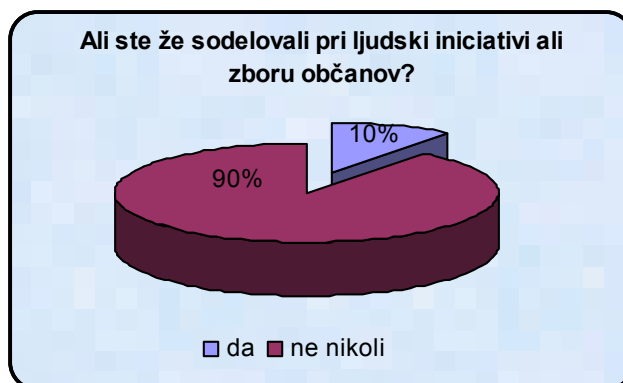
Graf 16: Katera oblika neposredne demokracije se vam zdi najbolj ustrezna?

Graf 17: Ali se udeležujete referendumov?

Graf 18: Ali ste že sodelovali pri ljudski iniciativi ali zboru občanov?

Graf 19: Ali je za reševanje problemov v občini dovolj občinski svet, kot posredna demokracija?

Anketirani so mnenja, da izvoljeni predstavniki tako na državni kot na lokalni ravni zastopajo stališče stranke (60 %), in osebna stališča (26 %). 11 % se jih ni opredelilo, le 3 % vprašanih pa menijo, da so zastopana stališča volivcev.

Iz tega lahko sklepamo, da je to lahko eden izmed vzrokov za pasivnost pri udeležbi za odločanje. Izvoljeni predstavniki bi se morali zavedati, da so bili izvoljeni zato, da zastopajo občane. Kljub temu, da imajo z izvolitvijo in nastopom mandata pravico odločati o vsem, ne smejo pozabiti na svoje obljube volivcem. Prav zaradi tega imajo občani takšno nezaupanje v izvoljene funkcionarje, saj čutijo da jih nihče ne upošteva in da nimajo možnosti sodelovanja pri različnih razvojnih planih občine, ki neposredno vplivajo na njihovo okolje.

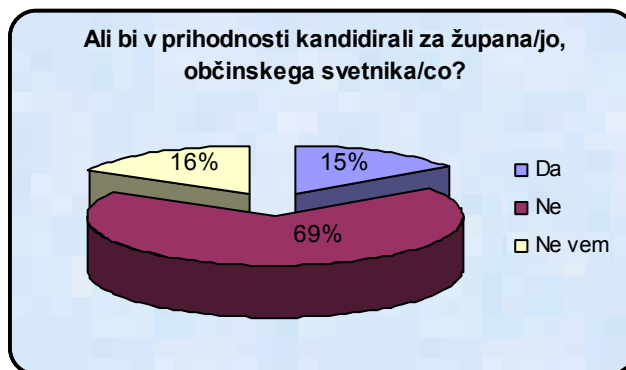
Sledilo je vprašanje o tem, ali je anketiranec strankarsko opredeljen in ali podpira kakšno politično stranko. Kar 71 % vprašanih ni strankarsko opredeljenih.

Zanimalo me je še, kako so se anketiranci udeleževali lokalnih volitev 2006 in volitev v DZ septembra 2008. Odgovori so pozitivno presenetili, saj je bila udeležba precej visoka. Lokalnih volitev se je udeležilo 77 %, parlamentarnih pa 74 % anketiranih. Tudi po podatkih državne volilne komisije (za celotno Slovenijo) je območje Gorenjske zelo močno pri sodelovanju. Mogoča pa je tudi razlaga, da je anketo rešil tisti, ki ga tematika zanima in je zato odstotek tako visok.

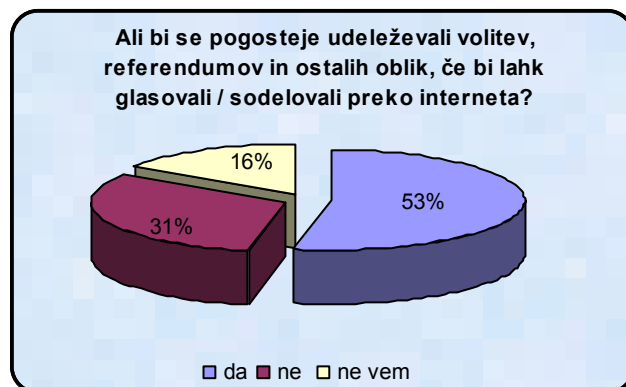
Zadnje vprašanje v anketi je bilo usmerjeno v prihodnost, saj me je zanimalo, ali bi se anketirani bolj pogosto udeleževali volitev, če bi lahko volili in sodelovali preko interneta. Z nastajajočo globalno informacijsko civilno družbo se namreč odpirajo nove možnosti in izzivi tudi na področju lokalne samouprave. Tehnološke inovacije razširjajo prostor za množično vključevanje občanov v javno družbeno življenje. Rezultati 54 % je odgovorilo pritrdilno, 15,5 % se ni moglo opredeliti, 30 % vprašanih pa zaradi interneta ne bi bolj sodelovalo. Potrjujem hipotezo v uvodu, da bi internet prispeval k večjemu sodelovanju ljudi v lokalni skupnosti. Po drugi strani pa sem začudena, da je velik odstotek anketiranih še vedno pasivnih (30,28 %), kljub temu, da internet prinaša veliko pozitivnih stvari. Kljub možnosti glasovanja od doma ali iz tujine, kljub prihranku denarja in časa, zanimanje za politiko upada. Potrebno

bo omogočiti nove oblike kot sta elektronsko sodelovanje in glasovanje. Tudi strokovnjaki so mnenja, da bi z internetom lahko povečali udeležbo na volitvah. Menim, da bi se z dejansko uvedbo te možnosti tudi zanimanje za to obliko sodelovanja pri volitvah precej povečalo.

Graf 20: Ali bi kandidirali za župana oz. občinskega svetnika?

Graf 21: Sodelovanje preko interneta

V vseh teh rezultatih lahko vidimo sporočilo volivcev, da je potrebno še kaj dodatnega storiti na področju volilne logistike (volilni sistem, volilni okraj, volilne tehnike, kandidiranje, itd), da bi bila volilna pravica bila še bolj učinkovita. Domnevam, da je tako opredeljeno stališče volivcev hkrati sporočilo, naslovljeno tistim, ki se kakor koli ukvarjajo z organizacijo in izvedbo volitev. Skratka na »problemu« učinkovitosti volilne pravice je potrebno še kaj postoriti, da bi se razdalja od upravljanja z volilno pravico do njene individualne uporabe zmanjšala.

10 ZAKLJUČEK

Lokalna demokracija kot steber moderne demokracije omogoča prebivalcem lokalnih skupnosti posredno in neposredno sodelovanje pri soodločanju in podajanju predlogov. Slovenska zakonodaja tako predvideva referendum, zборе občanov, ljudske iniciative, volitve. Te oblike sodelovanja sem predstavila v diplomskem delu in jih podkrepila s praktičnimi primeri.

Čeprav lokalno samoupravo vodijo predvsem demokratično izvoljeni organi, to ne sme omejevati pravice občanov do različnih oblik odločanja. Pomembno bi bilo spremeniti odnos do ljudi pred volitvami in stopiti z njimi v kontakt pri vsakdanjih projektih. Tako bi se zaupanje v oblast krepilo in bi bila tudi udeležba na volitvah višja. Možnost občanov, da neposredno odločajo, povečuje njihovo zanimanje za sodelovanje pri zadevah lokalne samouprave in s tem krepi njeno učinkovitost.

SE je leta 2001 sprejel Priporočilo Ministrskega odbora državam članicam o sodelovanju državljanov pri lokalnem javnem življenju. Priporočilo je bilo sprejeto z namenom spodbuditi zastoj participacije pri lokalnem javnem življenju. Ker imajo prebivalci občutek, da niso zastopani na lokalni ravni, se njihov prispevek v javnem življenju na lokalnem nivoju zmanjšuje ter se niso pripravljene potegovati za predstavniška mesta.

To je potrdila tudi anketa o sodelovanju in odločanju občanov pri lokalni demokraciji. Rezultati so zaskrbljujoči. Interes za vključevanje in sodelovanje občanov v kakršni koli obliki odločanja upada. Ljudje so mnenja, da nimajo vpliva na končno odločitev, da ne morejo nič spremeniti. Prav tako kažejo nezaupanje v izvoljene predstavnike, saj le ti ne izpolnjujejo njihovih pričakovanj. Zaskrbljujoč pa je tudi podatek, da je pri polovici anketirancev dialog med občinskimi organi in občani slab. Enakega mnenja so tudi mladi, saj jih 69 % pravi, da v njihovi občini ni dobro poskrbljeno za dialog med lokalnimi organi in prebivalci, nasploh pa so premalo informirani. Da se zanimanje mladih za politiko in angažiranje zmanjšujeta, je pokazala anketa o politični aktivnosti mladih. Vzrokov za upadanje zanimanja za politiko je po mnenju mladih več, glaven med njimi je, da mladih politika ne interesira.

Mladi so pomemben del lokalne skupnosti. Zaskrbljujoče je, da so vedno bolj pasivni, ne kažejo zanimanja za sodelovanje pri lokalni demokraciji. Zanima jih aktivno in vznemirljivo življenje znotraj ožjih interesnih skupin, nikakor pa ne izzivi in tveganja javnega življenja ter uveljavljanje v družbi.

Ampak ravno dejavno sodelovanje mladih pri odločitvah in aktivnostih na lokalni in regionalni ravni je ključnega pomena, če želimo zgraditi bolj demokratično, vključujočo in uspešno družbo. Sodelovanje v demokratičnem življenju skupnosti je namreč več kot le udeležba na volitvah, čeprav je to njen pomemben sestavni del. Bistvo udeležbe v družbi in aktivnega državljanstva je, da imaš možnost, prostor in podporo, saj lahko pri odločanju vplivaš na odločitve ter se vključuješ v različne

dejavnosti in s tem prispevaš h graditvi boljše družbe (Evropska listina o vključevanju mladih v lokalno in regionalno življenje, 2002, str. 1).

Brez ustrezne stimulacije lokalnih organov bo tako zanimanje mladih, kot tudi ostalih občanov, za sodelovanje na lokalni ravni tudi v bodoče na nizki ravni. Ljudi je potrebno motivirati, da bi pokazali več zanimanja, jih spodbujati, da bodo sodelovali v dejavnostih, ki potekajo v njihovem kraju. Smiselno bi bilo usposabljanje delavce strokovnih služb lokalnih skupnosti za vključevanje občanov. Starejšim ljudem, invalidom in nepismenim je treba omogočiti posebno pomoč in lažji dostop za vključevanje. Pogosto lahko zasledimo, da se razne oblike sodelovanja izvajajo v višjih nadstropjih občinskih stavb, kjer imajo sejno dvorano, kamor pa starejši ljudje ne morejo. Rešitev bi bila sodelovanje po internetu, kar je sicer zanimivo za mlade, starejši pa se teh oblik ne bi posluževali.

Prav zagotovo bo v prihodnosti uporaba interneta zelo aktualna tema za sodelovanje in odločanje v javnem življenju. Novi sistem ne pomeni zamenjave obstoječega načina, temveč le dodatno možnost. V raziskavi, ki sem jo opravila me je zanimalo, če bi se anketiranci bolj udeleževali volitev, referendumov in ostalih oblik sodelovanja, če bi lahko glasovali in sodelovali preko interneta. Odgovori v anketi so me presenetili, saj sem pričakovala pri pritrdilnem odgovoru višji odstotek.

V prihodnje je potrebno izkoristiti novo informacijsko in komunikacijsko tehnologijo, s pomočjo katere se pojavlja množica novih možnosti za zbiranje, analizo, sodelovanje. V ospredje stopa elektronska demokracija, s pomočjo katere se vse več zadev rešuje na daljavo. Z uporabo informacijsko-komunikacijske tehnologije bi ob zadostni zavzetosti lahko veliko pridobila tako lokalna oblast na eni kot tudi občani na drugi strani. Lokalna oblast bi lahko poskrbela na precej enostaven način za zadostno informiranost občanov, občani pa bi ji posredovali povratne informacije in mnenja o določenih zadevah.

Narava odnosov v lokalni skupnosti temelji na tesni povezanosti ljudi v skupnost ter večjem sodelovanju občanov pri izvajanju lokalne oblasti, zlasti je pravica do neposrednega odločanja o najpomembnejših vprašanih neločljiv del lokalne samouprave. V lokalni skupnosti je, zaradi manjšega območja in števila prebivalcev ter njihove povezanosti z neposrednimi življenjsko pomembnimi interesi in potrebami, veliko lažje uporabiti različne institute neposrednega odločanja kot v državi. Poleg tega možnost občanov, da neposredno odločajo, tudi povečuje njihovo zanimanje za sodelovanje v zadevah lokalne samouprave, kar krepi njeno učinkovitost, prispeva pa tudi k večji legitimnosti tako sprejetih odločitev. Potrebni bo še veliko izzivov in dela, če želimo zagotoviti tako lokalno samoupravo, v kateri bodo prebivalci lokalne skupnosti sami sodelovali pri odločanju in reševanju zadev lokalnega pomena. Več kot občani komunicirajo med seboj, več idej se porodi, to pa ustvarja želje po napredku in to je motor za razvoj lokalne skupnosti.

LITERATURA

1. Samostojne publikacije

- BREZOVŠEK, Marjan. KROPIVNIK, Samo. HAČEK, Miro. Lokalna demokracija v Republiki Sloveniji: končno poročilo. FDV, Ljubljana, 2005.
- BREZOVŠEK, Marjan. HAČEK, Miro. Lokalna demokracija II. Uresničevanje lokalne samouprave v Sloveniji. FDV, Ljubljana, 2005.
- BREZOVŠEK, Marjan. HAČEK, Miro. KRAŠOVEC, Alenka. Lokalna demokracija I: Analiza lokalnih volitev 2002. FDV, Ljubljana, 2004.
- BREZOVŠEK, Marjan. LUKŠIČ, Andrej. HAČEK, Miro. Participacija prebivalcev pri odločanju. FDV, Ljubljana, 2004a.
- CHANAN, Gabriel. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, Local Community Involvement: A Handbook for Good Practice. Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg, 1999.
- COUNCIL OF EUROPE. Dokumenti Sveta Evrope o lokalni samoupravi. Informacijsko dokumentacijski center Sveta Evrope pri NUK, Ljubljana, 2005a.
- DOLINAR, Ksenija. KNOP Seta. Leksikon. Cankarjeva založba, Ljubljana, 1994.
- GRAD, Franc. KAUČIČ I., RIBIČIČ C., KRISTAN I., Državna ureditev Slovenije, druga spremenjena in dopolnjena izdaja. Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana, 1996.
- Inštitut za lokalno samoupravo pri Visoki upravni šoli. Vodnik po slovenski lokalni samoupravi, Ljubljana, 2001.
- KAUČIČ Igor, GRAD Franc. Ustavna ureditev Slovenije. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 2000.
- KONTELJ, Martina. DOLENC, Danilo. REPOVŽ GRABNAR, Ida. Lokalne volitve 1994-2006. Statistični urad RS, Ljubljana, 2007.
- LAVTAR, Roman. Sodelovanje prebivalcev v slovenskih občinah: Participacija prebivalcev pri odločanju o javnih zadevah na lokalni ravni v Sloveniji. Inštitut za lokalno samoupravo in javna naročila, Maribor, 2007.
- SRUK, Vlado. Leksikon politike. Obzorja, Maribor, 1995.

- ŠMIDOVNIK, Janez. Lokalna samouprava. Cankarjeva založba, Ljubljana, 1995.
- VIRANT, Gregor. Pravna ureditev javne uprave. Fakulteta za upravo, Ljubljana, 2004.
- VLAJ, Stane. Lokalna samouprave. Teorija in praksa. Fakulteta za upravo, 3. spremenjena in dopolnjena izdaja, Ljubljana, 2006.

2. Prispevek, poglavje v knjigi ali zborniku

- GRAD, Franc. Vpliv posameznika na oblikovanje in delovanje državne oblasti. V: JEROVŠEK, Tone (ur.): VIII. Dnevi slovenske uprave: zbornik referatov. Visoka upravna šola, Ljubljana, 2001.
- KAUČIČ, Igor. Posameznik in neposredno uresničevanje oblasti. V: JEROVŠEK, Tone (ur.): VIII. Dnevi slovenske uprave: zbornik referatov. Visoka upravna šola, Ljubljana, 2001.
- LAVTAR, Roman. Sodelovanje prebivalcev pri odločanju v občini. V: PEČAR, Zdravko (ur.): Slovenska uprava po vstopu v EU. XI. dnevi slovenske uprave. Fakulteta za upravo, Ljubljana, 2004.
- POZDEREC, Petra. Referendum za občinski samoprисpevek. Pravna praksa. 2002, let. 21, št. 22 (20 januar 2002), priloga I-VII.
- VLAJ, Stane. Udeležba državljanov v lokalnem javnem življenju. Zbornik posveta Lokalna demokracija, Udeležba občanov v lokalnem javnem življenju. Ministrstvo za notranje zadeve in Visoka upravna šola, Ljubljana, 2002.
- VLAJ, Stane. Lokalna samouprava v Sloveniji: centralizem ali decentralizacija. V: BREZOVŠEK, Marjan (ur.): Lokalna demokracija II: Uresničevanje lokalne samouprave v Sloveniji. FDV, Ljubljana, 2005a.

VIRI

1. Pravni viri

- Ustava Republike Slovenije (Ur. l. RS, št. 31/91, 42/97, 66/00, 24/03, 69/04).
- Recommendation Rec (2001) 19 of the Committee of Ministers to member states on the participation of citizens in local public life, 6 December 2001.
- Statut Občne Škofja Loka Ur. l. RS, št. 37/1995, 72/1998.
- Zakon o lokalni samoupravi (Ur. l. RS, št. 72/93, 6/94-odl. US, 45/94-odl. US, 57/94, 14/95, 20/95-odl. US, 63/95-obvezna razlaga, 9/96-odl. US, 44/96-odl. US, 26/97, 70/97, 10/98, 74/98, 59/99-odl. US, 70/00, 51/02 in 108/03-odl. US, 72/05- ZLSUPB1).
- Zakon o lokalnih volitvah (Ur. l. RS, št. 72/1993, 7/1994, 33/1994, 61/1995 Skl. US: U-I-213/95, 70/1995, 20/1998 Odl. US: U-I-283/94, 51/2002, 11/2003 Skl. US: U-I- 417/02-7, 73/2003 Odl. US: U-I-346/02-13, 72/2005, 72/2005-ZLS-M, 121/2005).
- Zakon o ratifikaciji Evropske listine lokalne samouprave (MELLS), Ur. list RS, št. 57/1996.
- Zakon o referendumu in ljudski iniciativi (Ur. l. RS, št. 13/1995 Odl. US: U-I-47/94-12, 34/1996 Odl. US: U-I-201/96, 38/1996, 43/1996 Odl. US: U-I-266/96, 57/1996-ZNGUIG, 82/1998 Odl. US: U-I-12/97, 24/2000 Odl. US: U-I-276/96, 59/2001, 11/2003 Skl. US: U-I-417/02-7, 11/2003 Odl. US: U-I-261/02-12, 48/2003 Odl. US: U-I-63/99-11, 73/2003 Odl. US: U-I-346/02-13, 83/2004, 24/2005-UPB1, 24/2005 Odl. US: U-I-217/02-34, 139/2006, 26/2007-UPB2).
- Zakon o samoprispevku (Ur. l. RS, št. 87/01).

2. Viri z interneta

- Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. URL=«<http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html>«. 17.10.2008.
- Komisija evropskih skupnosti. Bela knjiga EK; Nova spodbuda za evropsko mladino. URL=«<http://mladina.movit.si/>«. 28.11.2008
- BREZOVŠEK, Marjan. Inštitut za družbene vede, Center za politološka raziskovanja. Lokalna demokracija v Republiki Sloveniji. URL=«http://www.e-participacija.si/files/koncno_porocilo-ldrs-2005.pdf«. 20.10.2008.

- Statistični urad Republike Slovenije. Število in struktura prebivalstva URL=«<http://www.stat.si/>«. 21.10.2008.
- Spletna stran Občine Škofja Loka URL=«<http://www.obcinaskofjaloka.si/>«. 21.10.2008.
- RTV Slovenija. Arhiv slik. URL=«<http://www.rtvlo.si/slike/photo/63124>«. 2.11.2008.
- [Poročilo o izidu glasovanja za župana v Občini Škofja Loka na lokalnih volitvah 2006.](http://ls.lex-localis.info/KatalogInformacij) URL=«<http://ls.lex-localis.info/KatalogInformacij>«. 2.11.2008.
- Poročilo o izidu glasovanja za člane občinskega sveta na lokalnih volitvah 2006 v Občini Škofja Loka . URL=«<http://www.lex-localis.info/KatalogInformacij/>«. 2.11.2008.
- Poročilo Občinske volilne komisije občine Škofja Loka o ugotovitvi izida glasovanja na referendumu o uvedbi samopriskupka v delu KS Log – vaško območje Gabrška gora. URL=«<http://ls.lex-localis.info/KatalogInformacij/VsebinaMape.aspx?SectionID=6248b87d-ed97-4b77-aefb-8472d8cf2f20>«. 5.11.2008.
- Državni portal Republike Slovenije 1992. Volilna udeležba 1992. URL=»<http://www.volitve.gov.si/dz1992/92urvu.htm>«. 5.11.2008.
- Državni portal Republike Slovenije 1996. Uradni rezultati volitev. URL=»<http://www.volitve.gov.si/dz1996/info/info.htm>«. 5.11.2008.
- Državni portal Republike Slovenije 2000. Udeležba na volitvah- po volilnih enotah. URL=«http://volitve.gov.si/dz2000/udel_ve.htm«. 5.11.2008.
- Državni portal Republike Slovenije 2004. Volitve v Državni zbor RS URL=«[www.http://volitve.gov.si/dz2004/html/udel_ve.htm](http://volitve.gov.si/dz2004/html/udel_ve.htm)«. 5.11.2008.
- Državni portal Republike Slovenije 2008. Volitve v Državni zbor 2008. URL=«<http://volitve.gov.si/dz2008/udelezba/udelezba.html>«. 6.11.2008.
- Državni portal Republike Slovenije 1997. Volitve predsednika republike. Volilna udeležba za Slovenijo. URL=«http://volitve.gov.si/vp1997/udel_sl.htm«. 6.11.2008.
- Državni portal Republike Slovenije 2002a. Volitve predsednika republike. Poročilo o izidu volitev predsednika republike (prvi krog). URL=«<http://volitve.gov.si/vp2002/>«. 6.11.2008.
- Državni portal Republike Slovenije 2002b. Volitve predsednika republike. Poročilo o izidu volitev predsednika republike (drugi krog). URL=«<http://volitve.gov.si/vp2002/>«. 6.11.2008.

- Državni portal Republike Slovenije (2007 a). Volitve predsednika republike 2007. URL="http://volitve.gov.si/vp2007/udelezba/udelezba.html". 15.11.2008.
- Državni portal Republike Slovenije (2007 b). Volitve predsednika republike 2007. URL="http://volitve.gov.si/vp2007/udelezba2/udelezba.html". 15.11.2008.
- Državni portal Republike Slovenije (2006). Lokalne volitve 2006. URL="http://volitve.gov.si/lv2006/". 15.11.2008.
- Državni portal RS (2006). Lokalne volitve 2006. URL="http://volitve.gov.si/lv2006/udelezba/obcine_naziv.html". 2.11.2008.
- MŠŠ Urad RS za mladino, 2005. Strategija Urad RS za mladino na področju mladinske politike do leta 2010. URL="http://www.ursm.gov.si/index.php?id=11671&type=98". 23.11.2008.
- Informacijski urad SE. Dokumenti SE o lokalni samoupravi. URL="http://www.coe.si/sl/knizne_novosti/dokumenti_sveta_evrope_o_lokalni_samoupravi/". 16.10.2008.
- Sklep o razpisu referendumu o uvedbi samoprispevka. URL="http://www.uradni-list.si/1/content?id=36941". 18.10.2008.

SEZNAM SLIK IN TABEL

SLIKE

- Slika 1: Lokalna demokracija – odločanje v občini, str. 8.
Slika 2: Oblike participacije na lokalni ravni, str. 27.
Slika 3: Panorama Škofje Loke, str. 31.
Slika 4: Shematični prikaz organov in teles občine Škofja Loka, str. 36.
Slika 5: Izid lokalnih volitev (2006) v občinski svet, str. 44.
Slika 6: Ozko prometno grlo skozi Škofjo Loko, str. 50.

GRAFI

- Graf 1: S kom se pogovarjaš o politiki?, str. 29.
Graf 2: Vzroki za upad zanimanja politike?, str. 29.
Graf 3: Udeležba na lokalnih volitvah, str. 40.
Graf 4: Primerjava volilnih rezultatov strankarskih list po obdobjih str. 43.
Graf 5: Referendum o uvedbi samoprispevka, str. 46.
Graf 6: Splošni podatki anketirancev, str. 51.
Graf 7: Ocena pomembnosti volilne pravice, str. 52.
Graf 8: Udeležba pri odločanju, str. 52.
Graf 9: Udeležba in vpliv na končno odločitev, str. 53.
Graf 10: Zaupanje v izvoljene predstavnike, str. 53.
Graf 11: Uresničevanje pričakovanj volivcev, str. 53.
Graf 12: Odločitev za kandidata, str. 54.
Graf 13: Zadovoljstvo s trenutnim stanjem demokracije v občini, str. 54.
Graf 14: Dialog med občinskimi organi in občani v vaši občini, str. 54.
Graf 15: Poznavanje oblik neposredne demokracije, str. 55.
Graf 16: Katera oblika neposredne demokracije se vam zdi najbolj ustrezna?, str. 56.
Graf 17: Ali se udeležujete referendumov? , str. 56.
Graf 18: Ali ste že sodelovali pri ljudski iniciativi ali zboru občanov? , str. 56.
Graf 19: Ali je za reševanje problemov v občini dovolj občinski svet, kot posredna demokracija?, str. 57.
Graf 20: Ali bi kandidirali za župana oz. občinskega svetnika? str. 58.
Graf 21: Sodelovanje preko interneta, str. 58.

TABELE

- Tabela 1: Udeležba na državnozborskih volitvah od leta 1992 do 2008, str. 39.
Tabela 2: Udeležba na volitvah predsednika države od leta 1992 do 2007, str. 39.
Tabela 3: Udeležba na lokalnih volitvah, str. 40.
Tabela 4: Udeležba na lokalnih volitvah v občini Škofja Loka, str. 40.
Tabela 5: Udeležba na referendumu za uvedbo samoprispevka, str. 46.
Tabela 6: Nepoznavanje oblik neposredne demokracije, str. 56.

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC

DZ	Državni zbor
RS	Republika Slovenija
EU	Evropska unija
KS	Krajevna skupnost
MELLS	Evropska listina o lokalni samoupravi
SE	Svet Evrope
ZLS	Zakon o lokalni samoupravi
ZLV	Zakon o lokalnih volitvah
VE	Volilna enota
Ur. l.	Uradni list

PRILOGA 1: Rezultati ankete o politični aktivnosti mladih

Spol?	
M	 24 (29,63%)
Ž	 57 (70,37%)

Starost?	
10-17 let	0 (0,00 %)
18-24 let	 45 (55,55 %)
25-30 let	 23 (28,40 %)
31- več	 13 (16,05 %)

Stopnja izobrazbe?	
poklicna srednja šola	 12 (14,81 %)
gimnazija, 4 letna srednja	 38 (46,91 %)
višja šola	 5 (6,17 %)
visoka, univerzitetna, več	 26 (32,10 %)

Kako bi ocenil/a svoj interes za politiko?	
nikakršno	 14 (17,28 %)
majhno	 24 (29,63 %)
srednje	 35 (43,21 %)
veliko	 5 (6,17 %)
zelo veliko	 3 (3,70 %)

Ali poznate oblike neposrednega odločanja?	
da	 52 (64,20 %)
ne	 29 (35,80 %)

Ali redno sodelujete pri lokalnih volitvah, referendumih?	
NIKOLI, saj moj glas ničesar ne bo spremenil	 7 (8,64 %)
OBČASNO, kadar gre za pomembne odločitve	 39 (48,15 %)
VEDNO, saj je to pravica in dolžnost vsakega državljana	 35 (43,21 %)

Ali bi kandidiral/a za kakšno politično funkcijo?	
da	6 (7,41 %)
ne	58 (71,60 %)
ne vem	17 (20,99 %)

Za politično funkcijo bi kandidiral/a, če bi:	
dobil/a veliko plačo	9 (11,11 %)
bi se pojavljal/a v medijih	4 (4,94 %)
ker me to področje zanima	21 (25,93 %)
sploh ne bi kandidiral/a	47 (58,02 %)
drugo	me ne zanima, če že, zaradi interesa, ki izvira iz pripadnosti skupnosti, če bi verjel, da lahko spremenim stvari na bolje, če bi hotel doseči neko spremembo

Kdo bi po tvojem moral sprejemati odločitve, ki zadevajo lokalno prebivalstvo:	
občani sami	38 (48,72 %)
župan	5 (6,41 %)
občinski svet	28 (35,90 %)
Drugo:	
<u>1</u>	občani skupaj z županom
<u>2</u>	OS + občani
<u>10</u>	župan skupaj z občani
<u>20</u>	občani skupaj z občinskim svetom
<u>32</u>	vsi trije skupno
<u>37</u>	predstavniki ljudi, ki v ljudeh vzbujajo zaupanje in niso organizirani po politični pripadnosti
<u>46</u>	vsi zgoraj naštetih
<u>74</u>	OS + občani
<u>76</u>	občani + občinski svet + župan

Zakaj se ne udeležujete volitev?	
ker me ne zanima	 6 (27,27 %)
ne poznam kandidatov	 4 (18,18 %)
moj glas ne bo ničesar spremenil	 5 (22,73 %)
moj kandidat nima možnosti	0 (0,00 %)
dovolj imam politike	 3 (13,64 %)
drugo	<u>19</u> me ne bo doma

Ali menite da je v vaši občini dobro poskrbljeno za dialog med lokalnimi organi in prebivalci?	
da	 16 (19,75 %)
ne	 56 (69,14 %)
ne vem	 9 (11,11 %)

Kaj je po vašem mnenju vzrok, da zanimanje mladih za politiko upada? (možnih več odgovorov)	
mladi so premalo politično informirani	 34 (28,33 %)
mladih ne jemljejo resno	 26 (21,67 %)
mladih politika ne interesira	 43 (35,83 %)
mladi ne morejo nič spremeniti	 13 (10,83 %)
drugo: <u>8</u>	zaradi ljudi, ki so trenutno na oblasti (pa ne samo v Sloveniji, ampak nasploh politikov s svetu, ki gledajo samo na svojo korist in ne na korist ljudi, ki so jih izvolili)
<u>37</u>	politika je boj za oblast in premoč – uresničevanje interesov politične stranke, premalo pa je v službi človeka
<u>41</u>	mladi nimajo vloge v politiki, saj odločajo starejši politiki, ki se vedno pojavljajo, za mlade pa ni prostora
<u>49</u>	politika je na slabem glasu
<u>71</u>	dosedanja politika zavaja javnost
<u>81</u>	politični interes ne upada, le trenutna oblast nas noče poslušat

S kom se največkrat pogovarjate o politiki?	
s starši	 38 (32,48 %)
s partnerjem	 25 (21,37 %)
s prijatelji	 21 (17,95 %)
s sošolci	 11 (9,40 %)

s sodelavci in sodelavkami	 19 (16,24 %)
drugo	8
	36
	68
	Ne pogovarjam se o politiki z nikomer, ker ni ravno moja najljubša tema, včasih pa pokomentiram kakšno zadevo, ki je aktualna
	o politiki se zelo malo pogovarjam
	o tej temi se zelo malokrat pogovarjamo

Ali menite, da so mladi dovolj informirani glede političnega dogajanja v svoji občini?	
da	 8 (10,13 %)
ne	 71 (89,87 %)

PRILOGA 2: Rezultati vprašalnika o sodelovanju občanov pri lokalni demokraciji

1. Starost?	Število anketirancev / odstotek
☐ pod 20	15 (2.98 %)
☐ 20 - 30	335 (66.73%)
☐ 31 - 40	102 (20.31%)
☐ 41 - 50	31 (6.17%)
☐ nad 50	19 (3.78%)

2. Spol?	Število anketirancev / odstotek
☐ - moški	191 (38,04 %)
☐ - ženski	311 (61.95%)

3. V kakšnem okolju živite?	Število anketirancev / odstotek
☐ mestno	231 (46.02 %)
☐ primestno	106 (21.12 %)
☐ vaško	165 (32.87 %)

4. Kako pomembna se vam zdi volilna pravica za vključevanje v družbeno življenje?	Število anketirancev / odstotek
☐ nepomembna	72 (14.34 %)
☐ pomembna	274 (54.58 %)
☐ zelo pomembna	156 (31.08 %)
- mestno okolje	87 (55,80 %)
- primestno okolje	30 (19,2 %)
- vaško okolje	39 (25 %)

5. Ali menite, da imate z udeležbo na volitvah vpliv na končno odločitev oz., da lahko kaj spremenite?	Število anketirancev / odstotek
☐ da popolnoma	250 (49.80%)
☐ ne verjamem	208 (41.43 %)
☐ se ne da ničesar spremeniti	44 (8.76 %)

6. Ali vasi izvoljenci uresničujejo vaša pričakovanja, potem ko ste jih izvolili?	Število anketirancev / odstotek
☐ nič in nikoli	31 (6.17 %)
☐ zelo malo	386 (76.89 %)
☐ v celoti	66 (13.15 %)
☐ več od pričakovanj	19 (3.78 %)

7. Ali imate zaupanje v izvoljene predstavnike?	Število anketirancev / odstotek
☐ da	60 (11.95 %)
☐ ne	118 (23.51 %)
☐ delno	324 (64.54 %)

8. Na podlagi česa se odločite za kandidata na volitvah, če se jih udeležite?	Število anketirancev / odstotek
☐ strankarska pripadnost	128 (25.50 %)
☐ politični program kandidata	221 (44.02 %)
☐ osebnostne lastnosti	210 (41.83 %)
☐ vpliv- posvetovanje s starši, prijatelji	90 (17.93 %)
☐ vpliv medijev	31 (6.17 %)

9. Kako ste zadovoljni s trenutnim stanjem demokracije v vaši občini?	Število anketirancev / odstotek
☐ nezadovoljni	192 (38.25 %)
☐ zadovoljni	299 (59.56 %)
☐ zelo zadovoljni	11 (2.19 %)

10. Kakšen je po vašem mnenju dialog med občinskimi organi in občani v vaši občini?	Število anketirancev / odstotek
☐ slab	251 (50.00 %)
☐ dober	244 (48.61 %)
☐ zelo dober	7 (1.39 %)

11. Ali poznate oblike neposrednega odločanja (referendum, zbor občanov, ljudska iniciativa)?	Število anketirancev / odstotek
☐ da	408 (81.27 %)
☐ ne	94 (18.72 %)

12. Katera oblika neposredne demokracije se vam zdi najbolj ustrezna?	Število anketirancev / odstotek
☐ referendum	261 (51.99 %)
☐ ljudska iniciativa	93 (18.53 %)
☐ zbor občanov	66 (13.15 %)
☐ druge oblike	62 (12.35 %)
☐ ne vem, ne poznam	20 (3.98 %)

13. Ali se udeležujete referendumov?	Število anketirancev / odstotek
☐ redno	99 (19.72 %)
☐ občasno	296 (58.96%)
☐ nikoli	107 (21,31%)

14. Ali ste že sodelovali pri ljudski iniciativi ali zboru občanov?	Število anketirancev / odstotek
☐ da	51 (10.16 %)
☐ ne	451 (89.84%)

15. Ali mislite, da je za reševanje problemov v občini zadosti posredna demokracija preko občinskega sveta?	Število anketirancev / odstotek
☐ da	69 (13.75%)
☐ ne	253 (50.40 %)
☐ ne vem	180 (35.86 %)

16. Ali se redno udeležujete volitev in ostalih oblik odločanja?	Število anketirancev / odstotek
☐ da	304 (60.56 %)
☐ včasih	175 (34.86%)
☐ ne, nikoli	23 (4.58%)

17. Ali ste se udeležili lokalnih volitev leta 2006?	Število anketirancev / odstotek
☐ da	388 (77.29 %)
☐ ne	104 (20.72%)
☐ ne spomnim se	10 (1.99 %)

18. Ali ste se udeležili volitev v DZ leta 2008?	Število anketirancev / odstotek
☐ da	372 (74.10 %)
☐ ne	120 (23.90 %)
☐ brez odgovora	10 (1.99 %)

19. Ali ste strankarsko opredeljeni - ali podpirate kakšno politično stranko?	Število anketirancev / odstotek
☐ da	145 (28.88 %)
☐ ne	357 (71.12 %)

20. Čigavo stališče po vašem mnenju zastopajo poslanci v državnem zboru in v občinskih svetih?	Število anketirancev / odstotek
☐ stališče volivcev	14 (2.79 %)
☐ stališče stranke	301 (59.96 %)
☐ osebna stališča	133 (26.49 %)
☐ ne vem	54 (10.76 %)

21. Ali bi v prihodnosti kandidirali za župana/jo, občinskega svetnika/co?	Število anketirancev / odstotek
☐ da	77 (15.34 %)
☐ ne	343 (68.33 %)
☐ ne vem	82 (16.33 %)

22. Bi se bolj pogosto udeleževali volitev, referendumov, in ostalih oblik, če bi lahko glasovali/ sodelovali preko interneta?	Število anketirancev / odstotek
☐ da	267 (53.18 %)
☐ ne	157 (31.27 %)
☐ ne vem	78 (15.54 %)

IZJAVA O AVTORSTVU IN NAVEDBA LEKTORJA

Spodaj podpisana Jana Kocjančič, izjavljam, da sem avtorica diplomske naloge z naslovom Uresničevanje lokalne demokracije na primeru občine Škofja Loka. Strinjam se, da moje diplomsko delo objavite na internetu.

Jana Kocjančič

Diplomsko nalogo z naslovom Uresničevanje lokalne demokracije na primeru občine Škofja Loka je lektorirala slavistka Maja Stržinar.